

שבעים אותיות

מהדורה חמישאה

#כתרי_אותיות

עם ביאור למגילת אסתר

יצחק לאווי

ערב פורים תשע"ח

בסדרה

- שבעים אותיות – פורים תשע"א
- שבעים אותיות חלק ב – פורים תשע"ב
- שבעים אותיות – פורים תשע"ו
- אדרא דחדוותא (שבעים אותיות חלק ד) – פורים תשע"ז
- שבעים אותיות – כתרי אותיות (חלק ה) – פורים תשע"ח

לברכה

תוכן

2	בסדרה
8	פתח לה פתיחתא
9	תוספת לפתיחה
10	#1
10	#עד_דלא_ידע#שמחה #סיבתיות #פשט_פשוט
10	#2
11	#שמחה #קהלת #כסילות #עד_דלא_ידע#בטחון_עצמי
11	#3
12	#עד_דלא_ידע#מגילת_הסתר #גילוי_וכיסוי
12	#4
	#עד_דלא_ידע#אש_לבנה #שית_אלפי_שנין #ויו_המחבר#ויו_המהפך
14	#שחורה_ונאזה
14	#5
15	#עד_דלא_ידע #כופר_נפשו #כסף #שקלים
15	#6
16	#עד_דלא_ידע #נעשה_ונשמע #ויו_המחבר #בבן
16	#7
17	#עד_דלא_ידע#קול_דברים #ראשי_תיבות
17	#8
19	#עד_דלא_ידע #יחודא_עילאה #חובה_לעצמו
19	#9
	#עד_דלא_ידע #סיבה_ומסובב #משתה_תמיד #אין_מוקדם_ומאוחר_בתורה
20	#טעמא_דקרא
20	#10
21	#עדדלאידע#פור_הוא_הגורל #פשט_פשוט

21		#11
22	#עד_דלא_ידע #ביטול_תורה #רבי_נחמן #בעש"ט #סיפורי_מעשיות	
22		#12
23		#13
24	#עד_דלא_ידע #משה_רבינו #מות_המחבר #רבי_עקיבא #כתרי_אותיות	
25		#14
25	#עד_דלא_ידע #פולישע_תורות #הרבי_מלובלין	
25		#15
27	#עד_דלא_ידע #ידיעה_ובחירה #משה_לא_ידע #ריווח_בין_האותיות #הכרת_הטוב	
27		16#
28	#עד_דלא_ידע #פשט_פשוט #דרך_צדיקים #שתי_דרכים. #דז_סטרי	
28		#17
29	#עד_דלא_ידע #תאלוגיה_שלא_מדעת #אמת_לאמיתו #לא_תשא	
29		#18
	#עד_דלא_ידע #דרך_צדיקים #באותו_מקום אין_מוקדם_ומאוחר_בתורה #סיבה_ומסובב30	
30		#19
31	#עד_דלא_ידע #אותיות_בלי_פירוש #על_דרך_הראיה	
31		#20
33	#פשט_פשוט #עד_דלא_ידע #ערומה_ובכתר #עתיקא	
33		#21
34	#עד_דלא_ידע #בכל_לבבך #ביצר_הרע #הגבלה	
34		#22
36	#עד_דלא_ידע #היכלות #על_דרך_הראיה #שאלה_ותשובה	
36		#23

	#עד_דלא_ידע #דיבור_המתחיל #אין_מוקדם_ומאוחר_בתורה #פורחים_באוויר	
	#כל_התחלות	37
37		#24
38	#עד_דלא_ידע #אפולוגטיקה #אין_אונס #באמנה_איתו	
38		#25
39	#עד_דלא_ידע #צמאון #אהבה_שבדעת #זאהבת	
40		#26
41	#עד_דלא_ידע #מורה_נבוכים #קהלת	
41		#27
42	#עד_דלא_ידע #תאלוגיה_שלא_מדעת #עמלק_ספק #ידי_משה	
42		#28
44	#עד_דלא_ידע #כמעשה_הרשעים	
44		#29
	#עד_דלא_ידע #מאפיל_בטליתו #שני_המאורות #מיעוט_הירח #כוונות	
45	#תלמיד_חכם #עמקא_דאגזא	
45		#30
47	#עד_דלא_ידע #ראשית_גוים #עמלק #הרתעה_לא_מידתית	
47		#31
48	#עד_דלא_ידע #כל_החלומות #בר_הדיא #פרשנות #מידות_הדרש	
48		32#
49	#שיכור_במיטה	
49		33#
50	#עד_דלא_ידע #בטחון	
50		34#
50	#עד_דלא_ידע #חידוש	
50		35#

51	#עד_דלא_ידע #אהבה
51	36#
52	#המעשה_הוא_העיקר
53	#גאולת_הדעת
55	מימי הפורים תשע"ז
59	בענין החיוב לבסומי
62	איך נחרב הגיהנום - סיפור
68	ביאורי מגילת אסתר
68	פתיחה למגילת אסתר
71	אסתר בגמרא
71	מספרי ציטוט כל ספר בש"ס
74	מספרי הפסוקים לפי אורך הספרים
76	פרק א
83	פרק ב
89	פרק ג
93	פרק ד
94	פרק י

פתח לה פתיחתא

עשה עמי אות לטובה (תהלים פו, יז). כאשר בכל שנה ושניה דולגת מרכבת האלהות מסדר לסדר ומדרך לדרך, פעמים בא בארוכה פעמים בא בקצרה. ראה ראינו את סדר הדור הזה מתפשט מן האורך אל הקיצור ומן הקיצור אל הפיזור במוח מפוזר ומפורד בין העמים ואין פנאי להתבונן בארוכה והמחשבה דולגת מדבר לדבר כמהירות הפיד וכמראה הבזק ומשך הזמן הקשב הגיע עד לרגעים ספורים בלבד ואינה מחזיקה משך זמן ארוך.

שם נשמחה בו, בתוך התמונה הזו נמצאת השכינה, שבכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, והיא מחולת המחניים רוקדת בין המחנות הפזורות ובין הדעות הפזורות באופיים ומקומם. על כן יש לדעת שלא לבקש אותה במקום שהיתה שם לפני שנה אלא במקום שהיא עכשיו. ואם המקום מפוזר ומפורד הרי משם יקבצך ומשם יקחך.

את זו דרש קטיעא בר שלום (עבודה זרה י, ב), שהלך לחפש תורה קטועה בין הקטעים, כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם, שתורתכם שהיא פרושה בארבע רוחות השמים לטובה היא, שאם תהרוג את אלה יישארו אלו. ופרישתם היא הצלתם. וכך כאשר נתפזרה תורה בשבע ועשרים ומאה מדינה ומדינה ככתבה ועם כלשונו הרי זה לטובה להראות אחדותה בארבע רוחות השמים כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלעדה, שאין הנשמה נפרדת מן הרוח. ואת הרוח צריך למצוא באותו רוח שבו היא נמצאת ולא במקום אחר.

והויה אלהים צבאות נמצא בצבאי צבאות, אות הוא בצבא דיליה. כאשר תמצא את עצמך ברבוא רבבות צבאות וריבוי פרטים קטנים שאין נראה בהם המשך של סיפור אחד ותמונה אחת אלא אותיות מפוזרות ומפורדות תדע אשר שם אות הויה בצבא שלו. והענין הוא תוספת התגלות התמונה השלימה כאשר אין אנו צריכים אף לומר אותו במפורש או לתבוע אותו בפה. 'לא ביקשה דבר' כי היא יודעת שבכל שבר ובכל פירור נמצא מרכבת אלוהות שלימה.

על כן נבקש בפתיחת הכרך הפותחת את שער הפורים בשנה זאת עשה עמי אות לטובה. לא אבקש ספר ולא אבקש סיפור ולא תמונה אלא אות. 'ונתתם לי אות אמת'. וי"ו אחת ויהי זרעו. נכנסה יין בשבעים אותיות שהם מספרי המילים המכונה גימטריא, ויצאה סוד שהם מראים קישורי האותיות זה לזה ומראים אותותם לרחוק ולקרוב.

וזאת למודעי אשר כל החיבור הזה מן החדש הוא לפי הארת שנה זו ואין בו דברים נכפלים או ערוכים משבעים אותיות של השנים שקדמו. לבד כמה קטעים קצרים שנכתבו בשנים עברו ולא פורסמו.

תוספת לפתיחה

כאשר נדמה הלך דודי וכל אחד שואל ומבקש אנה הלך דודך היפה בנשים ואיך לא נראה כאן כלום אלא שבירי לוחות אותיות פורחות באוויר ואיה התמונה ואיה הסיפור ואיה הספר השלם, ואולי אלה האותיות הקטנים 'אידי דזוטר מירכס' ותשתכח תורה, עונה היא דודי צד ואדום דגול מרבבה, גם בתוך רבבה פירורים שונים מדוגל דודי שם הוא ניכר בפני עצמו וניכר חותמו בכל אחד מאלה רבבי רבבות. וגם לרבבה עשרת אלפים כיכר כסף קידמתי כסופי דודי אשר הוא שם בכל מחצית ומחצית מהם. ותכתוב אסתר את כל תוקף ונכתב בספר הקטן והאחרון מבין הספרים וזכרם לא יסוף דווקא כי הוא קטן ונמצא במהדורת כיס ונמצא בכל רבבה.

אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארוור המן לברוך מרדכי.

#1

העניין הוא להשתחרר מעבדות הסיבתיות של העולם. נדמה לכולם שמצבי הרוח שלהם תלויים בסיבות. הרווחתי כסף אז אחייך. או הצליח לי המשימה אז אשמח. או קרה לי צרה אהיה עצוב. כאילו שמצבי הרוח הם שבויים בחוק הסיבה ומסובב של העולם. כאילו גם אם הייתי רוצה אין אפשרות שיהיה לי שמחה של אקסטזה מוחלטת ברגע זה שהרי עוד לא התקיימו כל התנאים שאמורים להביא שמחה כזו. כאילו שהגאולה לא יכולה לבוא היום שהרי עוד לא נתקיימו כל התנאים שאמורים להוביל אליו ושהיא מסובבת מהם.

אבל בפורים אומר נתבסם עד דלא ידע בין ארוור לברוך. הוא שואל מי מכר אותי לסיבות האלה שאשאל מהם רשות לחייך. אז המדע אמר שכל דבר יש לו סיבה. אז אמר. אז הפילוסופיה הסבירה שאין ראוי לאדם לעשות דבר בלי טעם. אז אמר. בא לי לחייך עכשיו ללא סיבה. סתם אשמח כי ככה. ויאמר הגואל מי מכריח אותי לחכות עד שכל העולם יעשו תשובה שתהיה הגאולה. שתהיה ייגאלו עכשיו וזהו.

וזה הפשט הפשוט של לבסומי עד דלא ידע. שכל המשכילים חושבים הסיבה ששמחים בפורים הוא לפי שקרה סיפור שהמן ככה ומרדכי ככה. אבל זה סתם דמיון של אנשי המדע. האמת הוא שעושים פורים סתם כי פורים. ולא שמחים באמת עד לשמחה אין טעם היא משוחררת מחוק הסיבתיות שהוא גלות הצמצום הראשון ושמחה ללא סיבה מוקדמת.

#פשט_פשוט

#סיבתיות

#שמחה

#עד_דלא_ידע

#2

טבע הטוב והקדושה שהיא מכירה את מה שהיא היתה צריכה להיות על האמת, ומשבך תמיד מרגישה חסרה וכואבת בעצמה על שאינה כך. איזו חכם,

המכיר את מקומו. החכם יודע ומרגיש שהוא מזייף, המזייף לעולם חושב שהוא כזה חכם ומצליחן כי אינו יודע את האמת כלל והוא מצליח מאד במקומו.

הבעיה שאף על פי שתחושת החכם ממקום טוב הוא נובע, עדיין אין המסקנה שלו צודקת. שכן נכון שאינך יודע כלום לערך האמת, אבל לערך הזייפן וודאי אתה יודע הרבה מאד. ומה טוב לעולם שבעלי איסתירא בלגינא מקשקשים כל הזמן כקול הסירים תחת הסיר וקולם נשמע וקול החכמים הססני וזהיר ואין לו תוקף כדבריהם ואף החכם עצמו לעולם אינו בטוח בעצמו ואינו שמח וטוב לב.

בעולם קוראים לזה imposter syndrome שהוא תחושה שיש הרבה פעמים למוכשר שמרגיש הוא אכן מצליח אבל הוא שקרן כי נדמה לו שכולם יודעים מה שהם עושים אבל הוא לא יודע אלא מצליח לעבוד על כולם. זה כל כך לא נכון שדווקא מי שלא עובד על כולם מרגיש ככה ואילו השחקנים האמתיים מסתובבים כמו כל האמת היה אצלם ושמחים בלי די.

וכראות זה החכם את קול הכסיל הוא נושא קל וחומר בעצמו, אם המן הרשע יודע לצאת שמח וטוב לב אף על פי שהולך אל בית עולמו, למה שלא אצא אני שמח וטוב לב. ומכח הקל וחומר הזה יודע החכם לשמוח ולהעיז הכל מה שהוא צריך גם שהוא על הספק כי עדיין עידית דידיה כזיבורית דעלמא.

וזה הקל וחומר מניע את כל שמחת החכמים ובטחונם. שכן טעות כזו יש בעולם האומרים הטיפשים שמחים והחכמים עצובים. אבל אם לטיפשים יש במה לשמוח כל שכן לחכם. ואם הם יכולים לבטוח וודאי יש בכלל חכמה כסילות שהרי היא גדולה ורחבה ממנה. הרי בני אדם ערומים בדעת ועושים עצמם כבהמה שוודאי בכלל אדם בהמה ובכלל חכמה תקוות סכלות, שכל קויך לא יבשו ויתן את מרדכי על בית המן.

#שמחה #קהלת #כסילות #עד_דלא_ידע #בטחון_עצמי

#3

חרזנו על כל מעשי בני אדם בעולם הזה וראינו אשר כל מי שמנסה לעשות דבר רציני, אם הוא חכם שמנסה להתחכם, או הוא עשיר שמנסה להתעשר, או הוא עובד השם שמנסה לעבוד את השם, את כולם אפשר לכלול תחת מאמץ אחד,

והוא המאמץ אל הגילוי. הרי עובד השם מצפה שיתברר ויתאמת אצלו מה חובתו בעולמו, או שיתוודע ויתגלה כי הויה מלך, ויהיה הדבר מפורש ומגולה עד סופו בליבו ובלב כל אדם. הרי החכם מחפש אחרי החכמה עד שתהיה ברורה לו כשמלה וכאחותו, חושב הוא לכתוב את מילותיו עלי ספר עד שתהא יד הכל ממשמשת בו ויהיה הדבר מפורש עד הגבול האחרון של הגילוי. הרי העשיר מחפש שיתגלה כל כסף העולם אצלו ויהיה העסק שלו מפורש וגלוי שכך הוא צריך להרוויח ויעבוד הכל כפי שצריך ויספור מעותיו ויניחם במקום המשומר שיתנו פירות ולא יפסידו.

לא על הגילוי הבאה אחרי הגילוי אנחנו מדברים, שהוא כאשר העשיר מחפש להתפרסם על דבר עשירותו והחכם על דבר חכמתו. אלא את מעשה חיפוש החכמה בעצמו ניתן לאפיין כאשר מתבוננים עליו כחתיירה לגילוי היותר מפורש. והעלם החכמה הרי הוא שהדבר נעלם מעיני החכם אינו מובן לו או אין עבודת השם קיימת או אין העשירות קיימת זהו בעצמו מצב ההסתרה שכולם מנסים להתגבר עליו.

וסוף כל סוף כולם נידונים לכישלון ואכזבה. אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. יש לו מנה רוצה מאתיים. ואת האלהים לא ימצאו לעולם ולית דידיע בך כלל. וככל שמרבה האדם להתאמץ לגלות ולפרש את עסקיו יותר כך הוא נתקע תמיד ושוב הדבר נעלם לו ואינו נראה לו מפורש. וכמה שירבו ויכתבו ספרים הרבה אין קץ לפרש ולגלות הכל סוף דבר נשאר הכל להג הרבה ויגיעת בשר כי לא הועילו כלום. וככל שאדם מתאמץ לחוש ולגלות את הכל בגילוי ובפירוש כך אינו מגיע אליו כלל.

ולכן חייב איניש לבסומי עד דלא ידע, יתעמק ויתאמץ כל כך עד שלא יצטרך לפרש כלל. כי תקוות הכל תהיה כמוסה בליבו, לליבי גליתי לאברי לא גליתי, לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר, לא יחכה כלל אל הגילוי ואל הפירוש כי את העולם כולו נתן בלבו וכל העולם דומה עליו כמישור בתוך עולמו וצפייתו, ואין שום צורך לשום דבר להתפרש ולהתגלות.

#עד_דלא_ידע #מגילת_הסתר #גילוי_וכיסוי

#4

בין ארור המן לברוך מרדכי יש מקום פנוי. כמו שיש מקום ריווח בין כל אות ואות ובין כל מילה ומילה ובין כל משפט ומשפט. וסוד המקום הזה לא נתגלה לשום בריה אלא למשוגעי הבסומי דעתיקא. והרבה דורשים על סוד האותיות הלבנות שהם הריווח שבין האותיות ואש לבנה שעל גבה נכתבת אש שחורה, אבל לית מאן דידיע בו כלל. וככל שיתבסם וישתגע יעמיק עיונו בלבן זה עד אין סוף, וניתן לומר דברים רבים ארוכים עד אין סופם בסוד המקום הזה וכולו כלול בבין ארור המן לברוך מרדכי, שהוא הריווח שבין הידיעות, שהוא הדבר שלא ידע.

מילה אחת שלמדנו כעת על הריווח הזה הוא ענין החיבור והפירוד. שכן הרבה פסוקים יש שיש להם שני חלקים כמו שני צדדים של דבר אחד, או כמו שני ניגודים של דבר אחד שכל אחד מנגיד את חבירו. וטבע הפסוקים לדבר כאן להיותם ערוכים בצלעות מקבילות. אבל טעם וגוון וריח הפסוק אינו נמצא אלא באותו ציר שבין שני חלקי הפסוק שעליו סובבת דלת כל הפסוק המראה את עצמו משני צדדיו ובצירו. פעמים רבות מחובר המקום הזה באות ויו, שהיא אות מופלאה ביותר אות אמת, שפעמים מחברת פעמים מפרדת והכל בסיבוב המקום הלבן שבין המשפטים.

דרך משל הכתוב אומר שחורה אני ונאווה. כמה שחורה ונאווה הפסוק הזה ובכמה דגשים אחרים אפשר לקרוא אותו. אפשר לומר שחורה אני, ואף על פי כן ונאווה. אפשר לומר שחורה אני, ושחורה זו נאווה היא. אפשר לומר שחורה אני מצד אחד ונאווה אני מצד שני, אפשר לומר שחורה אני וגם נאווה. וכל הדרכים הללו אינם אלא ביטויים אפשריים לאותו מקום לבן שבין חלקי המשפטים המרוכז באות ויו של ונאווה. אבל אמיתות יופי הפסוק הזה אי אפשר לראות אלא בהתבוננות לבנה שמסתכלת מעבר אל לבושה אל הדבר עצמו שהיא אומרת והוא בנשימה אחת כפשוטו שחורה אני ונאווה. אשר בלבן הזה שאינו קיים תלויים כל הפירושים האחרים כענבים באשכול אבל היא היא.

או יש מאמר ידוע שית אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב. הקריאה הלינארית אומרת קודם שית אלפי שנין הוי עלמא, ואחרי זה וחד חרוב. כאילו הויו מסמל כאן את המשכיות הזמן הבא זה אחרי זה, שית אלפיין, וחד. אבל בהתבוננות הלבנה אתה מוצא את הכל משפט אחד, שית אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב. ואין דבר עומד ביניהם.

ובהקדמת רמב"ן על התורה אמר שבתורה דלעילא אין ריווח בין המילים כלל. ובאמת כאשר תתבונן בלשון הקודש אין בו בכתב אף סימני הפסק המילים

ופיסוק המשפט, אלא בפסוקי טעמים נוסף הדבר הזה. ובימיני עושים פסיקים וסימני שאלה וקריאה וכדומה. והיודע לקרוא דברים כפי שהם למעלה הוא יודע להפשיט אותם מכל הלבוש הזה ולראות את הכל את אחת, ארוך המן וברוך מרדכי.

#עד_דלא_ידע #אש_לבנה #שית_אלפי_שני #ויו_המחבר
#ויו_המהפך #שחורה_ונאה

#5

אמרי אינשי "לכסף אין ריח", וביאורו שהכסף יש לו תכונה שהוא ממיר את כל הדברים, ואין רושם הדבר שהוא הגיע ממנו או הוחלף בו נשאר בכסף. ושורש הענין 'בצל החכמה בצל הכסף'. הוא נקרא עולם התמורות. שבו כל דבר אפשר להמיר אותו בדבר השווה לפי ערכו בממון. ואין שום דבר קבוע בצורתו באותו השורש אלא כל דבר נאמד אך לפי ערכו כמו הוא מומר בכסף.

והחכמים הם שיודעים את מחירו של כל דבר, כלומר יודעים את שורש כל דבר כשהוא עדיין בחכמה ורצון טרם התגשם בדבר מסוים, ויכולים להחליף דברים לפי שורשם בצירופים אחרים. וזה סוד פדיון נפש שעושים החכמים לפדות צרה שנגזרה על האדם בכסף דהיינו לדעת מה מחירו בשורשו ולסדר את המחיר שיהפוך את הצרה לרווחה.

על כן בא המן והבטיח לשקול למלך עשרת אלפים כיכר כסף, שחכם גדול היה והבין את מחירם של ישראל אצל המלך להיות בדיוק עשרת אלפים כיכר כסף, וחשב שאם יעלה בידו על ידי חכמתו בידיעת העתים שגם הוא הפשטה של כל המקרים לכדי הזמן שלהם יקנה את השמדת ישראל בכסף ערכם.

אבל לא ידע סוד שקל הקודש, שנאמר בדבר הקדש ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש. כי מחצית השקל ניתן ליתן איש כופר נפשו להשם, דהיינו לקיים תמורה זו לתת איש כופר כספי תמורת נפשו שהתחייב להקדש. אבל כלל ההקדש הוא הבנה עוד יותר עמוקה בשורש המאפשר את התמורה, דלא די שכל דבר אפשר להמיר בדבר חבירו, אלא שכל דבר מלכתחילה הוא שווה עם דבר חבירו. וזהו הרמז במחצית השקל דווקא כלומר שכל שקל אינו אלא חצי של המטבע של אש כלומר נפשו של האדם שנתן את זה השקל כופר.

ובאשר מסתכלים על שניהם כאחד רואים שהם אותו שקל, ולא שהוחלף של זה בזה אלא התמורה גרם ששתייהם יהיו קודש. נמצא אי אפשר לקנות נפשות ישראל בכסף, כי כסף שקליהם שהוקדמו לשקלי המון, כלומר עמדו על שורש יותר נעלם, קבע שגם הם וגם תמורתם קודש. ובסוף נשאר הן עם כסף הכיפורים וניתן כסף המן לאסתר והן עם נפשם.

הרי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ואוקמוה שחשבון שניהם שווה, כלומר יש לשניהם אותו מחיר, והבנה זו דווקא מאפשרת את ההנאה הן מזה והן מזה.

#עד_דלא_ידע #כופר_נפשו #כסף #שקלים

#6

מעשה שדרש הרב דרשה עמוקה בסוד יחודא עילאה שהוא אחדות הכל כאחד, והיתה דרשה עיונית עד למאד והסבירה את כל קצוות התורה והעולם כמין חומר. שאלו התלמידים הרי התורה יפה ועמוקה עד למאד, אבל מה אפשר לקחת מזה למעשה. ענה הרב, זהו המעשה.

כולי עלמא ידעי שלא די וידעת היום צריך גם והשבות אל לבבך, וכולי עלמא חושבים שתרי עולמות הן. קודם צריך לדעת ואחרי זה יש עוד עבודה של השבה אל הלב. כאילו אחרי הדרשה בהויה אחד צריך לשאול ובכן מה עושים. אבל זה אותו הטעות של פירוד שתי העולמות. כי המסר של הויה הוא האלהים הוא בדיוק זה שהויה הוא האלהים. וכל המוסיף על המסר הזה הרי הוא מוסיף ממש עוד, ובפירוש נאמר אין עוד.

אותם שנאמר בהם ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו וחתאו בלב גס זה היה חטאם ששאלו אחרי מתן תורה ומה נעשה עם זה. ואילו היו פשוט נשארים באותו העיון ממילא היתה המעשה מושלם אצלם ולא היה פירוד בין הידיעה לבין המעשה.

ומה שנאמר והשבות אל לבבך אין פירושו עוד שלב ועוד עולם של השבה אל הלב, אלא אותו הידיעה היום ישיב אל הלב בידיעה זו. שהרי הוי"ו מחבר ביניהם. ובמילים פשוטות היינו שאחרי שיודעים דבר אמת עמוק מאד אין לעשות שום מאמץ להמשיך אותו ולהביאו לידי מעשה כי זהו שורש החטא.

אבל יש לשכוח את המטרה הזו לגמרי ולהשאיר את הידיעה שתפעל את חפצה. והמצליח לשכוח מיד את המעמד הוא שמאחד אצלו את המעמד ונעשו מעשיו חלק מזה ולא דבר נפרד.

זהו שהקדימו נעשה לנשמע וגם זה אין להבינו כפירוד בין הנעשה והנשמע כאומר נעשה מבלי לדעת. אדרבה ההקדמה פירושו שאין כלל נעשה שנפרד מן הנשמע כאילו באה אחריו בעוד שלב של סיבתיות. אבל הוא אחד עם הנשמע ולכן אפשר להקדימו ואפשר לאחרו ואין בזה הבדל כי בדיבור אחד נאמרו כמו זכור ושמור. ולכן נאמר בחטא העגל איבדתם נעשה הזהרו בנשמע. כי חטא העגל היה חטא זה שרצו לשמוע מה ה'בכ' של מעמד הר סיני, וכאשר חטאו בנעשה נאמר התיקון להיזהר מעכשיו בנשמע בלבד, דהיינו לעמוד כל העת באותו מעמד וממילא יהיה הנשמע, והמאור שבה יחזירו למוטב, ולא על ידי התבוננות נפרדת.

הרי לבסומי עד דלא ידע, שלא ידע להבחין בין ידיעה למעשה אבל הכל אילן אחד שמשקים אותו ביין של פורים, שכל גזירת כליה של פורים נגזרה בחטא העגל, ושמחתו הוא תשובת אותו החטא לא לדעת בין ארוך לברוך ובין מחשבה למעשה.

#עד_דלא_ידע #נעשה_ונשמע #ויון_המחבר #בכ

#7

ארוך המן ברוך המן ארוך מרדכי ברוך מרדכי. לכל הדיבורים שבעולם יש צדדים רבים, טעמים נקודות תגין אותיות, ובדיבורם יש הבל קול דיבור, יש את הצליל שעושה המשפט כשאומרים אותו, יש את איך שהצליל הזה חוזר בבת קול כאשר אומרים אותו במקום סגור, יש את איך שהוא חוזר במקום פתוח. בכתב יש את צורת האותיות הכתובות בגוונם, מראיהם ומעשיהם. יש את ראשי התיבות וסופי התיבות שלהם, יש את משקל הגימטריא שלהם, יש את חילופם באת בש וכל מיני אלפא ביתא. כל זה לבד מן הפירוש הפשוט שלהם שהוא כוונתם.

וכל אחד מקריאות אלו אמת ונכון הוא במקומו. אבל הצמצום של כל הדיבורים אל המשמעות שלהם הוא רעה חוליה. וכל המשוררים וכל הצדיקים וכל

הדרשנים כל עסקם הוא להשתחרר מעט מן אותו משמעות ישירה ולשמוע למשל את צליל המילה כשהוא מתגלגל מעל הלשון מה הוא עושה לו. ולחוש את המילה טרם הוא נוצר בבטן ואיך הוא עולה משם. עד שאמרו שהמתבונן על שורש המילה, ולא משנה איזה מילה שהוא, יכול לבוא מכך לידי דיבור רוח הקודש. וכן המתבונן בשמיעה בצליל כל מילה, ויודע להפשיט אותו ממשמעותו אל הצליל הטהור בלבד יכול לשמוע בכל דבר קול הויה בכח קול היה בהדר. וכן בכל שאר הדרכים של שמיעה ודיבור שאינם מתרכזים אל המשמעות הישירה של הדברים אלא אל דרך צדדית שלהם כאילו ניתן דווקא דרך הצד הזה להגיע אל מקום יותר עמוק בהבנה ובשליטה על הדיבור.

והרי זה הפשט הפשוט של המאמר שאמרו בתוספות שכוונתו שיתבלבל בלשונו בשיר ארור המן ברוך מרדכי. כלומר שישכח להתרכז על המשמעות שבדאי זה ארור וזה ברוך ומשכרותו יתחיל להתבונן על צליל המילים בעצמם ויבחן בעצמו איך זה נרגש לומר ארור המן ואיך נרגש לומר ברוך המן ואיך נרגש לומר ברוך מרדכי ואיך נרגש לומר ארור מרדכי. ויראה לדוגמא שבשני המילים יש צלילים קרובים מאד שהריש מתגלגל מארור לריש של מרדכי דווקא. ואילו הוך של ברוך גם כן מתגלגל לכי של מרדכי, אבל מאידך המם של מרדכי נראה שייך למם של המן, שכאשר שומעים אותו שומעים המם והוא דווקא חזק בצליל של מרדכי.

ועוד יוכל לראות מה ראשי תיבות וסופי תיבות שלהם, ויראה למשל ארור המן ברוך המן ראשי תיבות אהבה. או גימטריא שלהם שווה. או איך המילות ארור וברוך בעצמם יש להם אותו ניקוד. והמן יש לו ניקוד מעניין מאד שהוא שני קמצים בבת אחת ואילו מרדכי הקמץ שלו מומר לפתח, ומה אם נגיד המן בנקודה של מרדכי או מרדכי בנקודה של המן, כמו שהוא מבוטא בסוף פסוק, ומה יעשה השוא שבדלת של מרדכי אם נתלה עליו את המן, ומה יעשה הנון הארוך של המן אם ניתנה למרדכי.

ועל כל התבוננויות אלה וסוגם נאמר עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים.

#עד_דלא_ידע #קול_דברים #ראשי_תיבות

הדא הוא דאמרינן אין אדם רואה חובה לעצמו. והדבר פלא על מה נוצרה דעת האדם באופן שכזה שאין הוא רואה חובה לעצמו. ומה תועלת ייתכן בכך שיתן חונן הדעת בדעת כל אדם לראות מעלות עצמו וחסרונות זולתו ומה יש לו מזה, ולמה לא נוצר הדעת באופן שיראה כל אחד חסרונות עצמו ויתקנם ומעלות זולתו וילמד מהם.

וכאשר תדקדק תמצא שטעם גדול יש בדבר, והא דאין אדם רואה חובה לעצמו לאו טעות הוא ביצירה, או כשל השחתת מידות האדם הגוברים על השכל הטהור, כדאמרי 'הכל נגיעות'. אלא כי באמת לאמיתו אדם קרוב אצל עצמו. והיינו שהוא יודע לקרוא את רמזי עצמו ואת צדדי עצמו באופן מפורש ולא על ידי סיבה. ואילו אחרים אינם יודעים עליו אלא דרך דבר אחר, שעל ידי מעשיו ודיבוריו הם מפרשים אותו. ומתוך כך הם רואים אותו כפי שהוא משתקף על ידי גילוייו ולא כפי שגילוייו מבטאים את עצמותו.

משל למה הדבר דומה לכותב שירה עמוקה ומדויקת. שאצל הכותב הרי השירה הזו מגלה רזים עמוקים מעמקי נפשו וכל מילה שבה מבטא עולם אחר בכל צבעיו והיבטיו. אבל דווקא בגלל שהוא מבטא עומק כזה הרי לקורא מבחוץ הוא נראה יותר מוסתר וקשה להבין. ובעיני הקורא הרי השירה מסתירה ואינה מגלה כלום. וזהו דוגמא מובהקת למה שלמדנו אודות הצמצום הראשון שמצד העליון הכל מגולה ומצד הנברא בלבד הוא שיש צמצום. שאין כל העולם כולו אלא כמו שירה מסובכת שכתב היוצר, שאצל עצמו הוא דווקא מגלה הכל, אבל למי שאינו יודע לקרוא אותו ממבט היוצר הכל נסתר. הרי תראה איך דבר אחד ממש יש בו שני מבטים הפוכים לגמרי.

וכמו שבעולם בכללות יש צמצום שאינו מראה את כח היוצר בכל תנועה כשמסתכלים מצד הנברא, כך בנפש האדם יש צמצום כזו שבהכרח אינו יכול להראות את כל עצמותו כשמסתכלים מצד הזולת. ועצמות נפש האדם הוא מוצדק תמיד ואמת תמיד וטוב תמיד. אפילו יהיה מלך או אדם קשה כהמן שבוודאי עושה רע אובייקטיבי, עדיין מצד עצמות נפשו בוודאי הכל מובן וגלוי ואין בעדו רע והסתרה כלל. ואין בדבר סתירה כנ"ל. ולכן בוודאי המן היה חושב אצל עצמו שהוא הצדיק ומרדכי הרשע וכן להיפך. ולכן אין אדם רואה חובה לעצמו כי באמת ראיית האדם את עצמו מושרש בראיה שמצד העליון שבו נאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ואין בו דבר רע או מסתיר כלל. ושפיר הוא כך ולא מחסרון נפש האדם.

בפורים אנחנו רוצים לשתות ולהתבסס מאותו מבט של הסתכלות העליון עד שנדע גם את נפשו של המן מבפנים ולא מבחוץ, ולא נוכל לומר עליו זה מסתיר ורע אלא כולו אלוהות כולו טוב. הרי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ולא דווקא שנחליף הארור לברוך אבל גם ארור המן עצמו הוא כולו טוב מאד מצד הסתכלות המן עצמו.

#עד_דלא_ידע #יחודא_עילאה #חובה_לעצמו

#9

שהלכה הוא בידינו לא דרשינן טעמא דקרא. ואית דאמר מצוות אין צריכות כוונה. וביאור הענין הוא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ואסברה לה שאין דין סיבה ומסובב חל על התורה והמצוה. שאין נכון לומר בגלל שיטו את ליבו לפיכך לא ירבה לו נשים. אלא כל מקום שכתוב בתורה דבר וסיבתו שני הדברים עומדים כל אחד בפני עצמו. והרי זה כמי שנאמרו כאן שני איסורים לא ירבה לו נשים ולא יטו את ליבו. אבל אין ריבוי הנשים מסובב של הסיבה שהוא הטית הלב שאין דין הסיבתיות חל אלא בעולם הגשמי אבל באלוהות הרי הכל נסקרים בסקירה אחת ולא שייך לומר זה הביא לזה.

ולכן אמרו שאברהם אבינו אכל מצות בפסח וישב בסוכה בסוכות, ואם תאמר הרי המצה זכר ליציאת מצרים, אין הדבר כן אלא המצב ענין עומד בפני עצמו וזכר ליציאת מצרים עומד בפני עצמו. ואף הזכר קיים אברהם אבינו שאין הוא תלוי בסיבות הזמן. וכלשון הזה אמרו רזל עד כמה דברים על שם העתיד נאמרו. וכך אפשר לקיים זכר ליציאת מצרים על שם העתיד.

וכך אמרו בירושלמי על מגילת אסתר שהיתה נתונה למשה מסיני אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה. ולפיכך חייב איניש לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. שלא תאמר ארור המן הוא סיבת המשחה ושמחה של פורים כדרך סדר הסיבות הטבעיות. אלא משתה ושמחה מצוה הוא בפני עצמו ודבר טוב הוא בפני עצמו.

וכך אמר הרמב"ם במורה נבוכים ח"ג פי"ד שאין אתה מוצא בפרשת בראשית בריאת דבר אחד למען חברו. שאין ראוי לומר תכלית יצירת דבר זה הוא עבר דבר חברו שאם כן תקשה על הכל-יכול וכי לא יכל לברוא את הדבר השני מבלי

שיצטרך לראשון. אלא מאחר ואנו מדברים בבריאה מאת האלוהות מוכרחים
אנו לומר שכל פרט ופרט שבו יש בו רצון מיוחד של האלוהות ואינו מוכרח עבור
דבר אחר. ולפיכך נאמר בכל פרט ממעשה בראשית וירא אלהים כי טוב. לומר
שטוב הוא להתקיים בפני עצמו ואינו היכי תימצי עבור חבירו.

הרי כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד. העני הוא שהוא נזקק בחייו אל
הזולת ולפיכך עני חשוב כמת. כי כל דבר שהוא למען דבר חבירו הוא מת שאין
לו להתקיים בחפץ האל שיכול לעשות את חבירו בלעדיו. אבל היודע את הטוב
לב שהוא לב אלהים של מעשה בראשית שכל אחד מהם ראה כי טוב אז משתה
תמיד. ולא בפעם אחת בלבד לפי שיש לו סיבה ארוך המן. שכל שמחה שיש לו
סיבה אינו משתה תמיד. אבל טוב לב משתה תמיד.

#עד_דלא_ידע #סיבה_ומסובב #משתה_תמיד
#אין_מוקדם_ומאוחר_בתורה #טעמא_דקרא

#10

שכן טעות נושנה נשתרשה בעולם שהוא לזהות את הטוב עם השכל ואת הרע
עם הלב. או יותר מדויק, לזהות את המעשים הנעשים בתכנון מראש וכוונות
מכוון עם הטוב, ואת המעשים הבאים מאליהם והאדם נמשך אחריהם עם
הרע. דרך משל אדם יש לו תשוקה לא מתוכננת למשהו והוא נמשך אחריה
הוא מרגיש רע אחרי כן כי לא שקל ולא החליט אם לעשות את המעשה. והוא
מחשיב כטוב רק את אותם המעשים שהוא רוצה אותם בעצם, כלומר אותם
שהוא עושה מתוך החלטה מודעת שכך יעשה היום. יום מוצלח הוא יום שבו
קיים את כל התוכניות שלו. יום לא מוצלח הוא יום שבו נמשך לפטפט ולא
השלים את כל משימותיו

מתוך זה הטעות נובע עוד טעות והוא המחשבה שאף דברים טובים לכאורה
אם לא נעשו בכוונה תחילה מודעת אין להם ערך או אין להם ערך כל כך כמו
מעשים שנעשו בכוונה מודעת. דרך משל מה אם אדם תיכנן לעשות היום
עסקים אבל עבר בבית המדרש והיה שם שיחה לזהות על איזה פולמוס תורני
ונמשך להתווכח ולעסוק בה כל היום, הרי אף על פי שלכאורה קיים מצוות
תלמוד תורה הוא חושב את היום לכשלון שהרי לא גבר כח הרצון שלו על
הדברים המושכים אותו.

ואדוננו דוד המלך לא ככה חשב אלא ככה אמר חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך. כל יום אני אומר למקום פלוני אני הולך ובסוף רגלי מוליכים אותי לבית המדרש. היה מחשיב את הטוב שהוא עשה מתוך משיכה לא מודעת ומודה על כך. אף אמר אתה תומך גורלי אתה מניח ידי על הגורל הטוב. כלומר לא בחירה מודעת מלכתחילה אני בוחר בטוב אבל כמו בגורל היא עולה לי ואני שמח על כך.

הרי בין ארור המן שהיה נמשך אחרי ליבו רשעים ברשות ליבם, והיה בהול מהרו את המן שלא היו מעשיו בתכנון ראוי, ובין ברוך מרדכי שהיה מתון וחושב על כל דבר מראש, לא ידע ביניהם כי שניהם יש דרך אל הטוב ולפעמים הגורל הנופל בליבו של אדם מאליו שרגלי מוליכות אותו לבית המדרש יש בו לימוד יותר עמוק מאשר הדבר שהוא בוחר ללמוד שהרי אין אדם יודע את עצמו ואת עולמו באמת אבל הגורל מניח ידו ומן הדברים העולים בידו כמו בגורל יכול לידע דברים יותר מתוקים.

#עדדלאידע #פור_הוא_הגורל #פשט_פשוט

#11

מבטלים תלמוד תורה למקרא מגילה. שאלו וכי אין מקרא מגילה תלמוד תורה, הרי מקרא מגילה דבר שיצא מן הכלל של ביטול תורה שהיא תורה, לא על עצמו יצא אלא על הכלל כולו יצא שכל ביטול תורה נמי תורה הוא. ולא עוד אלא פעמים שביטולה של תורה זהו קיומה, שאלו כל הספרים יהיו בטלים מגילת אסתר לא תתבטל. והדבר פשוט, שהרי אם יגזר גזירה על תלמוד תורה לא תחול הגזירה על מגילת אסתר שהרי אינה תורה אלא ביטול תורה, אבל היא בעצמה יסוד התורה, ולפיכך היא נשארת ומעירה את שאר הספרים.

או אם יגיעו ימים שאין בהם חפץ ויהיו מצוות בטלות לעתיד לבוא, הרי זה לא יחול אלא על המצוות שהם נבחנים כמצוות, אבל מצוות שאינם נבחנים כמצוות אלא כדברי רשות או אפילו כעבירות, בוודאי לא יתבטלו גם לעתיד לבוא. ונמצא דווקא אותם הסיפורים שאין בהם לא תורה ולא מצוה דווקא הם לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם.

כמו שאמר רבי נחמן, אם העולם אינו מקשיב לדברי תורה אתחיל לספר סיפורי מעשיות. טוב ממנו אמר הבעל שם טוב וכי מהו רוב התורה עצמה אם לא סיפורי מעשיות, ואם הלומד על מחליף פרה בחמור הוא עוסק בתורה אבל המחליף פרה בחמור עצמו על אחת כמה וכמה. שהרי כל התורה אינה אלא בשביל העולם ובשביל ישראל, שהיא לסדר את סיפורי חיינו בזה העולם מבלי יתבלבלו ויחטאו. ואילו לא יהיו ישראל לא תהיה תורה.

הרי התורה מסיפורי מעשיות היא באה, שבגלל שהחליף זה פרה בחמור וכיון שנמצא עוברה בצדה הלך לבית דין ושאל את דינה, ואל סיפורי מעשיות היא הולכת, שכאשר יתוקן האדם והחברה על מכוננו הרי זה כוונת התורה והצדיק הגמור כל סיפורי מעשיו דברי תורה הם. ועל ידי סיפורי מעשיות היא נבנית שהם סיפורי השבירה והתיקון והסיפורים שמספרים בתוך העולם הזה המקרבים אותנו אל הסיפור הסופי.

על כן תמצא סדר התורה שבכתב מתחילה בסיפורי בראשית ומסתיימת בסיפור מגילת אסתר שהיא סוף כל הניסים, ובאמצע נמצאים דברי תורה וסיפורים.

הה"ד עד דלא ידע לפרש בדברי תורה בין זה לזה אבל יראה את הסיפור עצמו ללא פירוש ודי לו בכך.

**#עד_דלא_ידע #ביטול_תורה #רבי_נחמן #בעש"ט
#סיפורי_מעשיות**

#12

כל הדברים יכולים להיות מתוארים על ידי מה שהם כמו על ידי מה שאינם. קוראים לזה ידיעה על דרך הניגוד או ידיעה על דרך השלילה. החום הוא חוסר הקור כמו שהקור הוא חוסר החום. הטוב הוא חוסר הרע כמו הרע הוא חוסר הטוב. כאשר מדויקים בזה יותר אומרים שהגדרת כל התכונות הנמצאות בדבר היא רק שיקול ההימצאות או החסרון של אותם התכונות בדבר. ובאמת אין יתרון מאיזה צד לתאר אותו, כי יש מאה מעלות חום ויש אפס מעלות קור אבל המאה מעלות אינו יותר מידה של חום מהאפס מעלות, ואפשר לתאר אותו כמו מאה מעלות של קור, ואת האפס כאפס מעלות של חום, שהוא קר.

הכרת הדבר בשלימות מחייבת הכרת שני צדדיו, כלומר צד החיוב וצד השלילה, הצד הפוזיטיבי והצד הנגיטיבי, כי השלילה הוא תמיד רק הגבלת החיוב, מידת הקור הוא המידה שאין כאן חוס, נמצא גם קיום החוס תחומה על ידי חסרונה שאנו קוראים לה שם קור. וכך הדבר לגבי כל דבר ערכי שאנו מעריכים או מחשיבים כמו חכמה וטיפשות. כי אילו לא היה דבר נתחם על ידי חסרוננו הרי היה אינסופי ולא היה אפשר לראותו כקיים בעולם הזה כלל. לכן קיומו של חכמה מציאותית בעולם הזה חייבת להיות נגמרת במקום חסרונה כלומר במקום הטיפשות.

ובמילים פשוטות יש שתי דרכים לספר את מעלות החכם, האחד הוא ספירת מעלותיו ומעלות החכמה אשר השיג. אבל דרך זו תוביל תמיד לחוסר הבנה כי היא שואלת מאתנו להתרשם מהחכמה הקיימת בו, מה שמוביל למחשבה שחכמת החכם אינסופית, כי הוא מתרשם תמיד ממה שקיים, ומתפעם תמיד ממה שהוא מעבר לתפיסתו, עד שמדמיין חכם שלם אינסופי, שהוא שקר. והדרך השניה הוא לשבח את החכם על ידי חסרונותיו. דרך משל תיאור חכם גדול מאד יהיה שהוא טיפש בנושא עמוק, ותיאור חכם קטן ממנו שהוא טיפש בנושא פחות עמוק. כך על ידי סיפור השלילה אנו מקבלים תמונה יותר מדויקת של החכם, שתיאורו הוא במקום שנגבלת חכמתו ומשכך, קיימת בגופו.

על כן בבוא התורה לשבח את משה רבינו אינה משבחת אותו אלא במעלת הענווה שלו, שהוא חסרוננו המקום שהוא אינו קיים ומכיר חסרוננו, ועל ידי שנתבונן במקום הענווה של משה רבינו, כלומר המקום שבו לא ידע, על ידי כן אנחנו יודעים תיאור מדרגת משה כפי שהוא באמת.

ובקיצור, רציתם להכיר את החכם, תכירו את טענות מתנגדיו עליו ועל ידי כן תדעו את גבול חכמתו. בקמים על מרעים – תשמענה אזני צדיק כתמר יפרח.

הרי עד דלא ידע בין ארור המן, שכמו שתיאור הצדיק בצדקתו במקום רשעותו, כך תיאור הרשע תדייק יותר בצדקותו, שהוא הגבלת רשעותו, ולא ידע ארור המן אלא דווקא המקום שבו ברוך המן ועל ידי כן תדעו מציאות ארירותו, ולא תתארו את מרדכי בשבחו אלא בביקורת שמקללתו, על ידי כן תדעו מציאות גדלותו בדיוק.

#עד_דלא_ידע #בביקורת_תהיה #ידיעת_השלילה

#13

המן לא ידע ביום שמת משה באותו היום נולד משה. משה הוא הדעת. ביום שמתה הדעת נולדה הדעת. התחילה דעת חדשה ללכת בעולם, ולא בעולם בלבד אלא גם במשה. והיינו תורה שבעל פה שהתחילה להידרש מיום שעזב משה רבינו את העולם והלך לעולם אחר, באותו יום התחילה תורה חדשה, כמו שנאמר שהוא התורה של משה המת. בשני המובנים, הוא מת בעולם הזה ונמצא בתוכו מעולם הבא, והוא גם מת בדעתו כי אין משה יודע את התורה הבאה אחריו.

וזה הסוד לא ידעו רבים שחשבו שאת כל התורה צריכים למצוא בתורת משה שבכתב כפי שהוא בדעת משה החי, אבל לא כן אלא צריך למצוא אותו כמו שהוא באי דעת משה המת, כמו שאמרו על רבי עקיבא שהיה דורש כתרי אותיות ולא ידע משה מאי קאמר. וכתר האותיות היינו המקום שבו עלה משה כאשר לא ידע ודלג מן הדעת אל הכתר שהוא מה שאינו נתפס. אבל לא תאמר הוא פורח באוויר הוא כתר אותם האותיות שבכתב שבהם מת משה על פי הויה ולא ידע איש את קבורתו. ובאותו מקום שלא ידע איש האיש משה עניו מאד, את זו דרש רבי עקיבא במקום שלא ידע משה ומת.

ואית דקראו ליה מות המחבר, אמנם אינו אלא מקום שלא ידע איש מקום קבורת המחבר, כי איננו כי לקח אותו אלהים, וכאשר לקח אותו אלהים בוודאי יש שם אינסוף ידיעות ופירושים כפי הראוי לאלהים, והכל ממש כמו שנאמר באותו היום שמת משה בו נולד משה.

וכן בכל שנה ושנה מת משה, כי כל מה שנזכר משנה קודמת נקרא משה חי, ומשה ידע, שהרי הוא כבר יודע, אבל חייבים אנחנו להקים את ביום שמת בו נולד מחדש, דהיינו לחדש פירוש חדש בהמן ובמרדכי, עד אשר משה החי וכל מה שכבר נלמד יסתכל על כתרי אותיות אלו ויאמר איני יודע מה אתם שחים, כי לא זה פשט הפורים ופשט המגילה ופשט השמחה אשר לימדתי אתכם. הרי עד דלא ידע בין ארור המן, לא ידע סיבת הארור והברוך שלמד עד שנה זו, לא ידע המן ומרדכי את החג שאנו חוגגים כי יש לנו פשט חדש לגמרי שלא עלה על דעתם אבל הוא בכתרם בלי דעתם.

#עד_דלא_ידע #משה_רבינו #מות_המחבר #רבי_עקיבא
#כתרי_אותיות

#14

פעם אחת נפגש חסיד עם מתנגד אחד, והיה המתנגד מקנטר את החסיד על פירושי הפסוקים שלו שהיו נראים לו פירושים חסידיים רחוקים מפשט הפסוק ואפילו מן הדרש שלו. ענה לו החסיד ומה מועיל לי יותר, פשט הפסוק או הפשט שלי, וודאי הפשט שלי. אם כן דידי עדיפא מינך. שאתה יודע איך לקרוא את הפסוק אבל את עצמך אינך יודע לקרוא. ואני יודע לקרוא את עצמי ולא את הפסוק.

פתח לו בספר משלי כתוב מפורש טוב שכן קרוב מאח רחוק, וביאר כי פשט הפסוק על פי הפשט הוא כמו אח שלו, שהוא קרוב לו בגלל שהוא משמעותו ההכרחי. כמו אח שבהכרח יש לו שייכות עם אחיו כי נולדו מאב אחד. אבל לפעמים טוב שכן קרוב, שיש לך שכן חבר טוב שאינו קשור למשפחתך כלל, אבל הוא קרוב לך אוהב אותך ועוזר לך, הוא טוב לך מאח רחוק. כך טוב לי הפירוש הרחוק שלי שהוא כמו שכן קרוב, מהפירוש הקרוב שלך שהוא אח רחוק.

הרי ממרחק תביא לחמה, מן פירושים רחוקים מן הכתוב אפשר לאכול, וכאשר עשה אחשורש משתה קירב את הרחוקים לפני הקרובים, והיה שחשבו שזה מעשה טיפשות הוא, אבל הטיפשות הזו יש בו חכמה שאלו הרחוקים עזרו לו יותר מן הקרובים. הקירבה הגשמית אינה זו שמשנה אלא היפוכו או מה שעוזר יותר.

הרבי מלובלין אמר שהוא אוהב 'פולישע' תורות. שהם פועלים. הרי לבסומוי עד דלא ידע מה פשט ומה דרש, ואם על פי פשט המן צדק או על פי דרש או מדכי או אסתר. כי הוא מבוסס ויודע מה טוב ומתוק לו ואוהב שכן קרוב מאח רחוק.

#עד_דלא_ידע #פולישע_תורות #הרבי_מלובלין

#15

לא קאים איניש אדעתיה דרביה עד ארבעים שנה. שהרי משה אמר ולא נתן הויה לכם לב לדעת עד היום הזה, והוא על מה שלא אמרו תן אתה כאשר אמר מי יתן והיה לבבם זה. והקשו בתוספות אם גם משה לא ידע עד ארבעים שנה,

כי לא עמד על דעת רבו שהוא הקב"ה עד ארבעים שנה, מה טענתו על ישראל שהם כפויי טובה.

אבל הסוד הוא שאמר משה לישראל אכן אני לימדתי אתכם תורה שהיא כפי חיותי ודעתי בתוך ארבעים שנה. אבל אתם כולכם דבקתם בי בדעתי ולא נתתם לבכם לידבק במה שאיני יודע, שהוא מה שלא הבנתי כוונת האל בדברו אלי מי יתן, ואכן לא לי לדעת את זה כי כל ענייני הוא הדעת והבחירה שכל אחד צריך לתן לבבו בעצמו. ורק ביום מותי אני נוגע בלא ידע שהוא הכרת טוב הבוקר שהוא עושה כל הלבבות. אבל אתם הייתם צריכים להכיר בטובה כלומר לחקור איה מקור שורש כל הטובה הזו למעלה ממשה רבכם ולבקש לב לדעת העובר אותי.

והענין הוא כי מי שממאן בידיעה וחפץ בבחירה בלבד הוא נקרא כפוי טובה בנו של כפוי טובה אדם הראשון שאכל מן העץ על כי לא רצה לאכול נהמא דכיסופא, ואוקומה. כי שורש הכרת טובתו של מקום הוא הכרת היותו שורש כל טוב והוא היפוך עולם הבחירה היודע בין טוב לרע, שנקרא לעומקו כפיות טובה, שהכרת טובה הוא לדעת שכל הטובה שורשו למעלה ואין לך לבחור ולדעת אותו.

וגם ענין זה תלוי בקריאת הפסוקים נכון, כי בעלי הבחירה חושבים לקרוא כל המצוות כציווים, ומשכך חושבים שבידם הדבר אם לקיים אם לאו וממילא כופרים בטובתו של מקום. אבל בעלי הידיעה יודעים שיש לכל מצוה גם צליל וטעם אחר שהוא לקרוא אותו כבקשה וכהודעה, כנאמר לו עמי שומע לי הלואי עמי שומע לי בבקשה מכם תשמעו לי, וממילא אין כן נתק בין הציווי למעשה המצוה ולמצווה אלא הוא סיפור דברים אחד טוב.

ואכן במיתת משה בהאי רעוא ידעו את זה כנאמר יכירו וידעו כי מאתך הוא מנוחתם, הכירו בטובה וידעו כי אפשר לנוח כי הוא מאתו. ובהאי 'לא ידע' מת משה וכאשר המן אינו יודע לקרוא חושב ש'לא ידע' פירושו אינו יודע אבל אינו יודע שפירושו 'לא ידע'. שהוא הכרת הטובה. ובו חייב לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי וכך מכיר טובתו של מקום שעשה לאבותינו ולנו כל הניסים הללו וכל המצוות הללו.

16#

לפום ריהטא נראה שיש בעולם שני סוגי כבישים, כבישים דו-סטריים וכבישים חד-סטריים. יש דרך צדיקים העולה מעלה מעלה ויש דרך רשעים היורדת מטה. וכל אחד עומד ומחפש לדעת את הדרך ילכו בה ובאיזה דרך מוליכין אותו. דרך רשעים כאפילה ודרך צדיקים כאור. וכן הלאה.

אך כד דייקת שפיר תדע את הפשוט, שהלא איך ייתכן כביש ההולך בכיוון אחד בלבד, הלא זה סותר מהותו של הכביש שהוא לחבר בין המקום הזה למקום השני. ואם אפשר להגיע בו מבני ברק לירושלים בוודאי אפשר גם להגיע בו מירושלים לבני ברק. ומה זה הדמיון הזה שחושבים בני העולם שיש מציאות כזו של כביש חד-סטרי. אין זה אלא הסכמת בני אדם ההולכים באותם הדרכים ותולים בהם שלטים וחיצים מראים לכיוון זה או לכיוון אחר. ואחר הסכמה זו בוודאי אם ילך מישהו בכביש הזה יגיע לכיוון הזה ואם ילך בכביש השני יגיע למקום השני, אבל במהות הדרך עצמו אין כל זה נמצא, כי כל דרך במהותו הוא דו-סטרי ואילו היה חד-סטרי לא היה דרך כלל.

דרך רשעים אם היא דרך שאפשר לרדת ממנה בוודאי היא גם דרך שאפשר לעלות דרכה. אך רוב הנקרים באותו הדרך מסתמא ירדו מחמת דחיפת הרשעים הנוהגים לרדת בדרך זו. ודרך משל דרך רשעים היא מטריאליזם או נהנתנות או שכרות, וודאי היא דרך רשעים מחמת השלטים שתולים בה המראים את הדרך לכיוון הגיהנום. אבל מי שמכיר את מהות עיקר דרכי הכביש הוא יודע שגם הכביש הזה הוא דרך לעלות אל הגן עדן. וכן דרך צדיקים שהוא למשל תורה או תפלה או התבודדות או חסד מסתמא רוב ההולכים בו מגיעים מעלה אבל יש גם צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים מחמת שהדרך במהותו הוא יכול להוריד אותם לגיהנום, ולהכי לא ידע רבי יוחנן באיזה דרך מוליכים אותו כי אף על פי שהלך כל ימיו עם דרכי הצדיקים עדיין אין זה מוכרח שעלה בדרך זו או ירד בדרך זו.

ואותם המבוסמים שאינם שמים אל ליבם כלל את דרכי העולם הזה ושוכחים את כל הסכמותיו ואינם מביטים כלל על השלטים שהולכי חוצות תולים כל אחד בדרכו לאמר פה בית המדרש ופה בית המשתה פה רצינות ופה קלילות פה

עולם הזה ופה עולם הבא, שוב אינם יודעים להבחין בין דרך שנקרא ארוך המן לדרך שנקרא ברוך מרדכי, בכל דרך אפשר לעלות ובכל דרך אפשר לרדת, והחץ המראה את הכיוון אינו אלא לא ידע שבלב המפנה את כל העולם למעלה או למטה.

#עד_דלא_ידע #פשט_פשוט #דרך_צדיקים #שתי_דרכים.

#דן_סטרי

#17

לא הזכר שם השם במגילת אסתר. לפי שכתוב ונוקב שם הויה מות יומת. ופירש מרן האריז"ל שלא שיעשה נקב או חור בתוך המחיצה המסתירה בין עולם לעולם. ואמנם לאמיתו של דבר הרי כל שם שנמצא בעולם הזה שהוא נפרד ממילים אחרות להיות שם להויה הוא משורש נקיבת שם השם. שהוא שורש עבודה זרה ושורש ברכת השם בלשון סגי נהור. שהרי כתיב אז הוחל לקרוא בשם הויה ופירשו חולל שם הויה להיקרא על עבודה זרה. והוא שורש פשטו כי כל קריאה מפורשת של שם הויה הוא חילולו ושורש העבודה זרה.

אליבא דאמת בעולם האצילות הכל שמו והוא, ואין דבר שיהיה שם הויה ודבר שיהיה שם אלהים אחרים או שם חול. ובעולם העשיה הכל שם אלהים אחרים, שהזכרת שום דבר בשם אלהים הוא באיסור עבודה זרה. ומה שיש מציאות של טקסט, או מציאות של עולם, שחלק ממילותיו קודש וחלק ממנו חול, הוא המציאות שיש כמו נקב בגג עולם העשיה ושם מאיר שם מעולם עליון יותר. וזה נקרא מקום המקדש שער השמים שהוא חב"ד דעשיה שנתלבשו בו עולמות יותר גבוהים, שכאשר הוא באהבה הוא נקרא שער, וכאשר אותו הדבר נעשה בהתרסה הוא נוקב שם הויה שמת כנוגע במקדש טמא.

ועל כל פנים מובן שאין המצב הזה יכול להתקיים, ודינו של כל מקדש מיום בנייתו להיחרב, כי קשה המאמץ להחזיק את החור הזה להיות שער השמים בעולם סותר שיש בו חול ויש בו קודש. ובכל רגע שיש מקדש יש לעומתו עבודה זרה. ובכל רגע שיש נשיאות שם השם יש לעומתו נשיאת שמו לשוא וברכת השם.

הדרך של מגילת אסתר הוא לשמור את המחיצה שבין עולם לעולם בשלימות גמור. ולקיים במלא ההידור את הלאו דלא תשא את שם הויה לשוא. והוא הדרך של היות בעולם טרם לדת תפילות וברכות וקריאה בשם השם. שהוא ממאן

להפריד בין שמות קודש לשמות חול. אבל אם תרצה לקרוא את המגילה כולה ואת העולם כולו כחול תקרא כך, ויהיה זה אמת שהרי מחיצה מפסקת והעולם הנברא והנעשה הוא עולם שלם לא חסר בו כלום והוא מעשה אלהים אשר עושה מעשה שלם ונצחי מכל צד עד שגם לא נראה בו חסרון אלהות. ואם תרצה לקרוא את כולו קודש תקרא כך, ויהא פירוש כל מילה שלו שם הויה המלך הוא הויה ומדכי הוא הויה ואסתר הוא הויה והמן הוא הויה וחרבונה הוא הויה. כי כך האמת בעולם האצילות כנאמר כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה. ואין שם הפרש בין קודש לחול כי אין שם הקודש מתקיים בתוך החור שקדחו בני אדם בין עולם לעולם אלא הוא כל מציאות העולם.

הרי לבסומי עד שידע לקרוא את כל העולם ואת כל המגילת אסתר בתוך ההסתר ולא להתאמץ לקרוע את ההסתר שהוא דרך הפשרה של זה קודש המראה את עצמו במקום החול והשאר חול. אלא הכל סיפור אחד שלם וסגור מכל צד אם אתה במקום החול יהא כולו חול ואם אתה במקום הקודש יהא כולו קודש.

#עד_דלא_ידע #תאלוגיה_שלא_מדעת #אמת_לאמיתו #לא_תשא

#18

על דרך העבודה. עד דלא ידע בעוד שלא ידע. אשרי איש ירא את השם בעוד שהוא איש. היכי דמי בעל תשובה באותו אשה באותו מקום באותו פרק. כי כולנו מצפים אל הזמן הנכון ואל המקום הנכון ואל ההכנה הנפשית הנכונה כדי שנתחיל להיות הכל באמת באמת או לעשות תשובה באמת באמת או להיות צדיק באמת באמת. ומרוב שמצפים כל עת אל הזמן הנכון והרגע הנכון וההכנה הנכונה אין מגיעים אף פעם.

וזה הטעות הוא אותו טעות ששללנו ב#1 אודות הסיבות שבעולם, שחושב האדם שכדי לעשות איזה דבר נעלה מאד או איזה עבודה עמוקה מאד צריך מקודם לעשות תשובה ומקודם להיות במקום הנכון ואם רוצה להעמיק במרכבה צריך קודם למלא כריסו בש"ס ופוסקים ועוד כל מיני מחשבות כי האי גוונא שכלל הדבר כולם נובעים מאותו רעיון שלכל דבר בעולם הזה יש סדר ולמצוה כזו יש סדר והיא באה אחרי המצוה הקודמת אליה וכן הלאה.

וכל זה דרך הבינונים החושבים ללכת בדרך מסודר מן הקודם אל המאוחר ובדרך הדרגה. ויש כאלה שאומרים שאפשר לדלג ולעשות עוד סדר ניסי של

דילוג. אבל גם זה סדר מיקרי. ודרך צדיקים הוא שאין צריך לשום דבר הכנה כלל. כי יודעים הצדיקים שאין שום הכנה שבעולם שיכול להכין את האדם להשגות אלוהות כפי שהוא באמת לאמיתו. וממילא ההשגה הנכונה אינה תלויה בכל עסקי הכנה והיא כוללת כל המקומות וכל הזמנים וכל הדרכים וממילא הדרך לעשות אותה הוא פשוט לעשות אותה ולא לחכות לשום דבר ולא לצפות ליום הנכון ולא לעשות תשובה מקודם ולא למלא כריסו בשס ופוסקים מקודם אבל הדבר הוא כפי שהוא והוא נגיש מיד במקום שהוא שם.

על כן, בכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים, כי המן היה יושב ומצפה וחושב חשבונות מיום ליום ומחודש לחודש עד אשר ימצא זמן ראוי ומוכשר להפיק את זממו. אבל כאשר נהפך הדבר בלא ידע הרי לא ציפו לשום זמן מוכשר ולשום יום מוכשר ולא חיכו שהחכמים יפסקו את הפסק שמותר לעשות יום טוב אבל מיד שמחו ועלצו באותו מקום ובאותו פרק.

הדא הוא דכתיב כי יודע הויה דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד. גם לצדיקים וגם לרשעים יש דרך אבל אין דרך צדיקים מתחלת בדרך המובילה למשהו אבל הויה יודע אותה. והיא מתחלת ביודע הויה שהיא קודמת לכל דרך ולכל הדרגה ולכל קדימה ואיחור, ובדרך צדיקים אין מוקדם ומאוחר בתורה כי יודע הויה דרך צדיקים והוא היה הוה ויהיה והכל נסקרים בסקירה אחת.

**#עד_דלא_ידע #דרך_צדיקים #באותו_מקום
#אינ_מוקדם_ומאוחר_בתורה #סיבה_ומסובב**

#19

על דרך הראיה. החידושים הגדולים הם תמיד בעין הרואה ולא בדבר הנראה. אפשר להתבונן בדבר לפי החוקים והכללים שלו ולנסות לעשות ממנו היסקים וחשבונות להמשיך את הקווים שהדבר מתחיל ולעקוב אחריהם אחרי הסוף עד אשר יוציא מזה בירור חדש או דבר חדש. אבל החידושים שהם מהפכות הם נפעלים על ידי ניתוק הקשרים, על ידי שמתחילים לראות את הדבר בנתק, לראות כל חלקיק ממנו כקיים לעצמו, ושוב מצטרפים האותיות למילים חדשות והמילים למשפטים חדשים והמשפטים לסיפורים חדשים לגמרי.

וזה אחת מדרכי רוח הקודש שהיה הכהן מביט באותיות החקוקים באורים ותומים והיו האותיות מצטרפות לו למילים והיה יודע מהם עתידות או הדרכות. ואמר רבינו נחמן אפילו אדם פשוט אם ישב עצמו על הספר ויסתכל באותיות עצמם יוכל לראות נפלאות. ואמר הבעל שם טוב עיקר סוד התפלה האותיות בלי פירוש. והיינו שצריך האדם לאלף את עצמו להשתחרר מכל מה שלימדו אותו שהוא לראות מילים שלימות או משפטים שלמים ולנתק את הסתכלות דעתו מכל התבניות שהוא רגיל לקרוא בהם ולראות את חומר הדברים שהוא רואה בהם טרם כל צירוף ופירוש.

והרי הסתכלות זו אמת הוא כי בחומר לא נמצא אלא האותיות כמו שבחומר של העולם לא נמצאו באמת אלא החלקיקים הכי יסודיים, וכל הרמות היותר עליונות אינם אלא פירושים על הנמצא בחומר או בטקסט. וכל עוד שהאדם נמצא בתוך המילים ובתוך הפירושים שלו אינו מגיע לרוח הקודש שהוא חידוש דבר חדש גמור. שהלא למה צריכים רוח הקודש, למקרה שהאדם לא יודע מה לעשות. ובמקרה שהוא לא יודע מה לעשות לא יעזור לו לעשות היסקים מדברים שכבר ידע שאילו היו הם מועילים כבר היה יודע מה לעשות. אבל הוא זקוק לתובנה חדשה להארה שיסביר לו משהו שלא ראה עד כה. אבל כאשר מתלמד לראות האותיות בלי פירוש כשהוא שוהה בזה ונותן לאותיות להגיד לו בעצמם כענין "ואתיות אשר תבאנה יגידו למו" הוא יכול לראות דברים של אורים ותומים רוח הקודש.

הרי לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כי הצירוף שמסקנתו ארור המן וברוך מרדכי אינו אלא פירוש מסוים למילות ארור והמן וברוך ומרדכי שהם מצטרפים לכדי סיפור אחד שאומר כך. ואותם המילים בעצמם אינם אלא פירוש מסוים לאותיות א ר ו ר א ו ב ר ו ך וכאשר מתבוננים בהם עצמם פתאום רואים שיש לעצמם קיום טרם הפירוש הזה ויכולים גם להצטרף בצירופים חדשים ואפילו לומר ברוך המן ארור מרדכי

#עד_דלא_ידע #אותיות_בלי_פירוש #על_דרך_הראיה

#20

לפעמים נולד לאדם שמחה והארה כזו שהוא אינו יודע מה לעשות עם עצמו. הוא גם לא יודע מאין נולדה לו הארה זו. אפשר לקרוא לו בשמות כמו אלוהות

או אפשר להגזים ולהפליג בו ולספר עליו סיפורים ומשלים. אבל כל זה טוב לזמנים רגילים. שלפעמים נולד לאדם התעוררות והשראה והוא הולך ומחדש משהו או כותב משהו או מזמר ניגון או רוקד וזה מכיל את ההשראה שהרגיש והוא מרגיש שביטא אותו. וכל אלה הם דרכים רגילות שבהם נולדים תורה ותפילה ודביקות.

אבל ההארה עצמה כשנופל על האדם הארה כזו שהוא פשוט משתגע, הוא מרגיש כמו השיר האומר אילו היה לי כח הייתי הולך ברחוב וצועק, אבל הוא יודע שגם אם היה עושה כך זה לא היה מצליח להלביש את ההארה שהוא רואה. אם להארות מורגשות יש לבוש, הם יכולים להתלבש באיזה שיר עוצמתי או באיזה ריקוד או באיזה תפילה, הארה זו היא ערומה תמיד, היא בוערת ומתלקחת באש להבה אבל היא לא מצליחה להלביש את עצמה בשום דבר שיבטא אותה או שילביש אותה.

והוא חוזר להתבונן ורואה שכל מה שראה כהארות שיש להם לבוש לא נגעו בהארה עצמו כי כל דבר שיש לו לבוש פירושו שהוא התלהב מהפירוש שנתן לדבר, כמו שיש קוראים למסתורין של העולם תורה או אלוהות או אהבה. וכל אלו אינם אלא פירושים וכל עוד מסוגל האדם לפרש פירושים ולהתלבש בהם עוד לא ריכז כוונתו בדבר עצמו. וכשהוא מתבונן בדבר עצמו הוא רואה שגם כל הפעמים שהצליח להכניס את הדבר בחפץ הרי עיקר ההארה גופא לא היה מלובש כלל והוא נשאר ערום או זך וטהור. נמצא השגת הדבר בלי לבוש החזיר את כל הדברים שהיו מלובשים שיהיו גם הם בלי לבוש.

והארה זו בוערת בו בתוקף שכזה שהיא מסוגלת להרוס את כל העולם כמו שהיא מסוגלת לחבק את כל העולם. היא מבטלת את כל העולם כמו שהיא רואה את הכל בכל פירוש של העולם. היא מסוגלת לשגע את האדם כפשוטו כמו שהיא מסוגלת להיות הכוח שמאחורי מהפכה נפשית שלימה או תנועת עולם שלם, וכך היא מסוגלת לשתק את האדם שישכב במיטתו ולא יהיה מסוגל לנוע אבר מרוב עוצמת הדבר הזה.

אפשר לקרוא להארה כזו עתיק או סבא. פירוש הדבר בנמשל כמו יש רעיונות שהם אבא למעשים ולתחושות, אפשר לומר ההשגה הזו שהשגתי היא הולידה את הספר הזה שכתבתי. אבל יש הארות שגם אם בסוף יוצא מהם משהו אינם יכולים להיקרא בתור אבות המולידים את החפצים אלא הם נעתקים משם עוד שלב, ואם יש להם יחס לדברים הם כמו סבא לדברים. זהו הרצון בלי לבוש

התנועה הבווערת כאש שגם אם היא מניעה עולם שלם היא לא נוגעת בו כאבא אלא כסבא, ונקרא עתיקא.

הרי זה פשט הפשוט שאין בו חידוש ועם כל זה יש לחזור ולבטא אותו לבסומי במתיקות התענוג שאין לו לבוש בשמחה של חיים שכאלה שאינו יודע מה לעשות עם עצמו ואינו יודע גם לקרוא לשמחה בשם אם הוא של ארור או של ברוך ואם יש לו לעשות כהמן או כמרדכי להרוס הכל או לחבק הכל ואם יש לו מילה כלל.

#פשט_פשוט #עד_דלא_ידע #ערומה_ובכתר #עתיקא

#21

ואהבת את הויה אלהיך בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע. כולם שמעו על זה וחושבים שוודאי מדובר על איזה מימד מופשט של היצר הרע שבו אפשר לעבוד את השם. כאילו היצר רע במאמר זה אינו יצר רע כפשוטו אבל הוא שורש היצר הרע. אבל בשתי יצריך פירושו עד היצר הכי פשוט והכי מגושם והכי מכוער שאפשר. ולא עוד אלא שעד שהאדם לא מצא כיצד לעבוד את השם ביצר הרע כפשוטו כלומר בכל נטיה תאוונית או רצחנית נמוכה שלו הרי אותה נטייה בעינה היא עומדת ותופסת מקום לעצמה בליבו ועוד לא עבד את הויה בכל לבבו כמחויב.

את זה אפשר לכל אחד להבין שיש לעבוד את השם במשיכת אהבה בחשיקה ודביקה וחפיצה כמו אותו חשק שחשק בו שכם בדינה. אבל בשכם היה גם תפיסה ואונס מן הגבורות. וגם בגבורות אלו צריך לעבוד את השם. ולא בהמרתם לכדי תחושה יותר נוחה או יותר ממותקת, אלא דווקא כפי שהתשוקה מתבטא ביצר הרע שהוא תמיד מעורב בגבורות כוחניות כך באותה תשוקה מחוספסת ושורטת צריך לאהוב את הויה.

הרבה יותר מדי אנחנו מנסים להמתיק את כל הגבורות וגם כאשר עובדים את השם ואת חברינו אין באהבה הזו שום וויטאליות של גבורות שנמצא דוקא באהבה אסורה כמו מים גנובים. שכן למים גנובים יש מתיקות שהיא לא

מתיקות של חסדים בלבד אלא גם מתיקות של גבורות שהתגבר על החוק והמניעה לגנוב אותו. וכך בכל זנות יש גבורות וכוחניות של עבירת הגבול. ואנו חושבים שבכל לבבך פירושו להכניס את התשוקה שנמצא מעבר לגדר אל מתוך לגדר אבל לא הועלנו בכך כלום שמהות התשוקה הוא אל מה שמעבר לגדר.

אבל בשני יצריך ביצר הרע יש לעבוד את השם בפריקות עול ברצון לשבור את הגבולות ברצון התוקפני לחוש דבר בעשיית אהבה בגבורות ביצר הרע כפי שהוא ממש. וביום הכיפורים אנחנו מתוודים על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע, חבל שחטאנו ביצר הרע כאשר היינו צריכים לעבוד את השם איתו. וכאשר עובדים את הויה באותו תוקפנות רצחנית של המן מרגישים את טעם אהבת הויה באהבה שיש עמה חיבור לצד החסד וגם לצד הגבורה כמו שיש אהבה בגבורות.

וכאשר עובדים את הויה לא ברצון הסדר ושמירת הגדר בלבד אלא גם בנחש הנמצא בין הגדרים ופורץ אותם משיגים סודות הנמצאים מעבר לכל גדר והנגבלים בהגבלת ההר מסביב הישמרו לכם נגוע בהר. והגבלה זו הוא התורה שקיבלו בשבועות, אבל בפורים כאשר הדר קבלוה מאהבה השיגו את הנמצא מעבר להגבלה כי אין אונס. הרי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כאשר יעבוד את השם בארור המן ממש לא ידע ויקבל תורה נמצאת מעבר לגדר המבדיל ביניהם.

#עד_דלא_ידע #בבכל_לבבך #ביצר_הרע #הגבלה

#22

כאשר הנשמה עולה למעלה, אם אחרי המוות או בכל לילה או בעליית העולמות בתפלה והתבודדות, יש שם כמה וכמה היכלות. וכל היכל יש לו שער וכל שער יש לו מפתח הפותח אותו ושומר השומר אותו. והיכלות הם עולמות והשערים הם שאלות והמפתחות הם תשובות. ולא תחשוב שעומד שם שומר נפרד ומבקש לראות את הסיסמא, אבל שער היכל עצמו הוא אותו המסכת או אותו הרעיון והוא בעצמו מבקש מן הנשמה הנכנסת אם היא יודעת את התשובה וידיעתה בעצמה פותחת את השער.

יש היכל שצריך לדעת לנגן אליו ולשורר אליו או לומר אליו פיוטים בסדר מסוים דווקא. ואין נותנים לך שהות רגע לחשוב על התשובה הנכונה ואם שורה אחת בפיוט אינו מתחרז עם השורה השניה באופן ישיר ומהיר באותו רגע מיד זורקים אותך מן השער. ואין שם פנאי לחשוב ולהכין אלא כל התשובות שהם המפתחות לכל השערים צריכים להיות חקוקים בלב שיוכל לענות אליהם במהירות מתוך שינתו מבלי לגמגם כלל. כי המלאכים שומרי הפתחים זורקים שאלות כמו חיצים כמהירות האש ורגע אחד אין מענה באותו מהירות החץ מן הנשמה והיא נשרפת בלהט החרב המתהפכת.

ויש שם היכלות שאין להם שער ודלת כלל אבל הם רשות הרבים וכל הרוצה יכול להיכנס בהם והם פתוחים לציבור, אבל גם אין אדם קונה לנפשו מה שיש באותם היכלות כי מהיותם ציבוריים הם תמיד ציבוריים וכן כל הנמצא בהם. ושני סוגי היכלות יש שלהם אופי והם היכלות נמוכים מאד כמו היכל יצרים רעים שנאמר בהם הבא לטמא פותחים לו ואינך צריך להידפק כלל בשער לקבל יצר הרע. וכמו כן יש היכלות של צדיקים גבוהים מאד כמו הרבי מלובלין שאין בשער פתחו דלת כלל וכל הנכנס מתקבל בסבר פנים יפות ונותנים לו כל השגות ומתנות היכל הוא.

ויש היכלות שיש להם two factor authentication ואין מכניסים להם אלא אם כן יש לך גם ידיעה שהוא סיסמא וגם חפץ כמו תפילין או שופר או מגילה ודווקא בהיות שניהם ביד הנשמה נפתחת לו השער. ויש שצריכים להם דווקא חפץ שאינו של מצווה כמו גראגר של פורים או דריידל של חנוכה שהם מפתח לאותו ההיכל.

וכמו שיש לכל היכלות שאלה שהוא המסגר ותשובה שהוא הפותח כך יש היכל אחד נעלם מאד והוא כולל כל היכלות והמכיר אותו המפתח יש לו כמו מפתח מאסטר להרבה היכלות גנוזים. ואותו ההיכל נקרא עד דלא ידע. ובשער אותו ההיכל שואלים את הנשמה כל מיני שאלות בנגלה ובנסתר ובענייני העולם. ואם היא עונה אפילו התחלת מחשבה שהיא יודעת את התשובה זורקים אותה משם ותולים אותה על עץ גבוה חמישים אמה. ולא תחשוב שכל עמי הארצים יכולים להיכנס לאותו ההיכל כי עם הארץ גם אם אינו יודע תשובת דבר הרי לפחות כאשר הוא נשאל שאלה יש במחשבתו תנועה דקה שמתחילה לומר אני יודע עד שהוא מחפש בכל נבכי מוחו ומוצא לומר איני יודע, וגם אמירה זו הוא חושב שהוא יודע. אבל בהיכל הלא ידע אין מכניסים אלא מי שאין עולה בליבו שום הרהור אפילו של חלקיק שניה שהוא יודע התשובה לשום שאלה.

ואין לו אפילו הוה אמינא דהוה אמינא שהוא יודע לא בתורה ולא בתפלה ולא בענייני דעלמא. ומי שעומד בלא ידע זה הוא זוכה לכל האוצרות הנמצאים באותו ההיכל ומאותו ההיכל יש דרך נסתרת המובילה לכל ההיכלות בשבעים דרכים וחמשים מדרגות.

#עד_דלא_ידע #היכלות #על_דרך_הראיה #שאלה_ותשובה

#23

סדר הנוהג הוא שכל אחד שיש לו משהו להגיד מחפש דיבור המתחיל לתלות אותו בו. אמרו אם ביקשת להיחנק תתלה באילן גדול. ולפעמים אין הפסוק המקומי די לתלות בו את השגתך ואתה הולך לפתוח פתח לפרשה זו ממקום רחוק שאותו הפסוק יהיה דיבור המתחיל טוב לתלות בו את המאמר.

ויש השגה שאינה מבקשת להיתלות כלל, ואינה צריכה את הביטחון שהדיבור המתחיל הזה מספק לה, הוא מרגיש בטוח מספיק בעצמו להתחיל להגיד בדיוק מהמקום שהוא בו ואינו צריך להקדים לו פסוק כדיבור המתחיל. כעניין שאמרו היתר נדרים פורחים באוויר ואין להם על מה שיסמוכו. היתר הנדרים הוא מקום שבו מצאו חכמים את האומץ בנפשם להגיד מה שהיה נראה להם להגיד ולא היו צריכים להיתלות בדבר אחר שהוא הפסוק.

כי אם החרש תחרישו בעת הזאת ריווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר, אם לא תוכל להיתלות כאן בפסוק זה תמיד אפשר למצוא פסוק אחר, אבל כאשר המן עומד לתלות את מרדכי על האילן גדול כבר אי אפשר להשתמש במקום אחר הזה המבסס את דבורך בדרך כלל, וצריכים להגיד את הדבר שאין לו על מה לסמוך. ועל ידי כן יהיה המן תולה באוויר ומרדכי יצא מלפני המלך.

ולפעמים אמרו קרא אסמכתא בעלמא, הוא סומך נופלים את הרעיון שדרשו בו כמו קביים שסומכים לאדם שאין לו מספיק רגליים להלך בעצמו, ואם שאין הפסוק הזה תחליף לרגליים עצמו כי הפסוק עצמו אינו אומר כן, מכל מקום הוא אסמכתא בעלמא. ועל כך שנינו הקיטע יוצא בקב שלו, שהם מילויים לאותיות מבלי האותיות עצמם. אבל כאשר מרדכי יצא מלפני המלך הנה יצא מבלי דבר שיסמוך אותו כי נולדה בו אומץ רב לומר את דברו מבלי לחפש לו סימוכין.

הרי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, שלא יחפש פסוק במגילה לתלות בו את הוורט שלו לא בארור המן ולא בברוך מרדכי לא במילה זו ולא במילה אחרת לא בפשט קרוב ולא בפשט רחוק אלא יספר את הסיפור בעלמא כפי שהוא ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך שלא יתבייש במה שהוא בוטח באין הגמור ואדרבה ישמח ויאיר בה.

#עד_דלא_ידע #דיבור_המתחיל #אין_מוקדם_ומאוחר_בתורה
#פורחים_באוויר #כל_התחלות

#24

אלה הנשמות אשר כאסתר גדלו בבית מרדכי והיו באמנה איתו וכאשר חזר אחשורש לחפש אחרי נערה יפה נשבו לביתו והיו איתו והיו שם חברים את המן והיו שותים איתו בבית המשתה. אותם אשר צפו בגודל עליית המן בבית המלך ושיתפו את מרדכי בלבטיהם וריכלו אצלם על בית המלך ושוב חזרו אל המלך והמן ושיתפו אותם בלבטיהם וריכלו על מרדכי אצלם. והיה זה מעשה יום יום אצלם שוכבים בחיקו של אחשורש וטובלים ויושבים בחיקו של מרדכי וטובלים ויושבים בחיקו של אחשורש.

הורגלו לא להיות מקובלים לא כאן ולא כאן, בבית המלך נחשבו יהודים מדי ובבית המדרש נחשבו זרים מדי, והיו מוצאים את עצמם חיים באפולוגטיקה כפולה תמידית. יום אחד היו מפנם פניהם כלפי המרדכיים ותירצו את עצמם על המצאם אצל אחשורש ואמרו אתה צריך להבין העולם מורכב והאמונה הפשוטה אינה פשוטה כל כך ומקום יש בראש להניח שני תפילין ואל תראוני שאני שחרחרת כי פנימיות ליבי לטוב גם כשאני ששה חדשים בבשמים וששה חדשים בתמרקי הנשים. ושוב הפנו את פניהם כלפי ההמניים ואמרו אל תחשבו שאני מן הפנאטים האלה העושים הפגנות נגד הגיוס ולא כל הדתיים ככה ואפשר לקיים את התפלה גם אם אין אתה מסכים עם כל מילותיו ואפשר לטעום את מנעמי האמונה גם אם הכפירה צודקת לכאורה.

וככה יום אחר יום היו יושבים ושותים כאן וכאן עד אשר יום אחד בהיות המשתה התעוררה צעקה מלבם כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עצמי

ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי. הצעקה יצאה מפיהם בפני המלך ומיד התביישו והתחרטו אלף פעמים למה הייתי צריך לגלות ומה היה רע לי באניסות הקודמת ושמירת שתיקתי כאשר באמנה, והוכפלה הצעקה איככה איככה, וכל איככה אוכל לשרוד את השקר לכאן ואיככה אוכל לשרוד את השקר לכאן. וכל התירוצים שאני מתרץ לעמי השניה וכל התירוצים שאני מתרץ למולדתי הראשונה הרי אינם אלא תירוצים לפנים שלא יצחקו עלי העוברים ושבים אבל מתי אעשה גם אנכי לביתי ומה יהיה איתי מכל המסכות הללו.

מוסרת היא את נפשה ואומרת כאשר אבדתי אבדתי. אבדתי לבית אבא אבדתי לבית האקדמיה. יצחקו עלי מה אכפת לי יגידו שאני שיכור שעושה כל יום פורים. מה אכפת לי. אני אעשה את שלי את המצוות שלי את העבירות שלי את המרדכי שלי ואת ההמן שלי ואפסיק לתרץ לעצמי וכולם תירוצים כל הזמן. הגיע הזמן להשתחרר מחיי אפלוגטיקה ולחבק את יופי הסתירה שלי עצמי שהוא בדיוק מה שהוא ואיננו צריך להצדיק את עצמו לשום צד ואמונתי אינה מכרת לא ארוך המן ולא ברוך מרדכי אלא היא מה שהיא.

#עד_דלא_ידע #אפלוגטיקה #אין_אונס #באמנה_איתו

#25

ואהבת. ביאר לנו רבינו בעל התניא פעמים רבות מספור שיש שני פירושים. ואהבת כציווי אשר תאהב. או ואהבת כהבטחה או סיפור דברים כך יהא הדבר אשר תאהב. וביאר אשר אהבה קטנה שבדעת היא אהבה שבאה אחרי התבוננות ועליה הציווי כלומר תחשוב מחשבות כאלה ותבונן באופנים המולידים את התשוקה בלב. ועל אהבה רבה שאינה ציווי אלא הבטחת דברים אמר שהיא מעלת הצדיקים אשר ליבם פנוי מכל לאהבת אלהים ואין היא נולדת מתוך התבוננות אלא מתוך נקיות הנפש ושורשה.

ואמנם כך הוא סדר הדברים למי שלומד תניא ומקיים סדר הכתוב בה. ולפי סדר הדרגת העבודה לדתיים ושלמים באמונתם. אבל מי אשר ניסה לתור אחרי לבבו

ואחרי עיניו ולא הלך בהדרגה זו לכאורה לפי סדר זה מה מנו לראות אהבה רבה. אבל נסינו וראינו שאין הדבר כן. כי כל אשר תרבה לשוב מאחרי הויה ולכפור בכל מה שאפשר לאדם לכפור ולטמטם את המח והלב לכאורה בכל עבירות שאפשר לעבור עליהם לטמטם את המח, אין כל זה נוגע כלל בצמאון שקדמה לכל. כי גם הכפירה הגמורה אינה מספקת להסיר את הצמאון שהיא לפני הדעת. שאילו היתה האהבה הנולדת מן ההתבוננות וודאי אשר אינו מתבונן ואדרבה מתבונן התבוננות הפכית האמורה להוכיח שאין כלום.

ועם כל זה בחנו וניסו וראו אשר הכפירה יכולה לפגוע אך בקיום ואהבה שלמטה מן הדעת אבל בזו שאין לה מילים ודעת לומר אותה אינה יכולה לפגוע גם אם היתה רוצה. ענו והסיקו לא האמונה מביאה את הצמאון כאשר חשב הרב אלא הצמאון קדמה לאמונה. שהרי כפרו בכל ועדיין נשאר הצמאון. אותו צמאון שאין לו מילה ואינו יודע שובע כלל הוא נחלת הרשעים הגמורים כמו שהיא נחלת הצדיקים הגמורים. ואולי נאמר כי כל מאמץ הצדיקים להגיע אל הצמאון שאין לה טעם הוא דווקא להשתחרר מרוב המצוות שהם עושים ורוב האמונה שיש להם לכאורה כי כל אלה מחיצות המונעות בעד הצמאון הלהט האינסופי להתגלות. ואלה הצדיקים אשר זוכים לאהבה רבה אינו אלא אלה שאכן הושוו לרשעים והיו יכולים לבוא אל התפלה משוחררים מצורך או כובד האמונה שהיה להם.

וכן לאידך גיסא, אשר מי שיש לו אמונה ואין לו צמאון אין לו שום דבר, ועליו נאמר לא יאבה הויה סלוח לי למען ספות הרווה את הצמאה. כי שורש האמונה הוא הצמאון ומי שאומר שלום יהיה לי כי תיקנתי את ליבי ומוחי ואני נזהר משס"ה מצוות לא תעשה ומקיים רמ"ח מצוות עשה אין לו תקנה כי לעולם לא יגע באש אלוהות שהוא אש אוכלה אש צמאון צמאה לצמאון שאינה יכולה לדעת רוויה.

הרי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, כי יעזוב את דמיונות האמונה שיש לו והדתיית שלו. ולא יתייחס אליהם כלל. ואז ידע את שכרות האהבה שאינה נובעת משום דעת כלל ואינה רוצה שום דבר כלל ואינה הגיונית כלל והיא נמצאת להמן כמו למרדכי ולא יאמין למי שיאמר לו אחרת.

#ואהבת

#אהבה_שבדעת

#עד_דלא_ידע #צמאון

רוב הפעמים כאשר תראה שתי צדדים ניצים ומתווכחים בקול גדול, בפרט בוויכוחים אידאולוגיים גדולים כמו וויכוחי דת ופוליטיקה. תדע אשר כל הרעש שהם עושים בהתווכחותם אינו שם אלא לכסות על כל מה שהם מסכימים ביניהם. כמעט כל פעם שנראה צד אחד כל כך בוער למען האמונה וצד שני בוער כל כך למען הכפירה, תדע אשר לאמיתו של דבר אין הם חולקים כלל אלא על דבר צדדי מאד או על דרך ביטוי אבל בגוף עיקר הדברים הם מסכימים לגמרי. ורוב הפעמים הפתרון לצאת מן המבוכה שבו יש לשתייהם טענות טובות לכאורה הוא דווקא ללמוד את אותם ההנחות העומדות ביסוד כל הוויכוח אשר שניהם מסכימים עליו ולהבין למה אינו מדויק או אינו נכון.

דרך משל כאשר תראה וויכוח גדול צד אחד טוען כל העולם הוא במקרה ואין בו סדר מכוון ביצירה ומקרה אחד יקרה את כולם. וצד שני זועק הלא נראה העולם מסודר וסדר שולט בו והכל מסודר מאת יוצר ומנהיג. תדע אשר שניהם מסכימים שאת האלוהות יש לחפש במה שמסדר את העולם. ולדברי שניהם אם תימצא עולם כאוטי לא יהא זה עולם שלו אלוה. אבל אפשר לשאול על הנחה זו עצמה מי אמר והאם אנחנו מסוגלים בכלל לזהות את הסדר מול הכאוס. והאם אנחנו בכלל יודעים איך הסדר היה אמור להיות לדעת אם העולם צודק. ואולי דווקא כוח האלוהות ניכר בכאוס והסדר הוא הסתרה עליו. וכאשר לומדים לשאול דווקא על הנחה זו שכולם מסכימים אליו מתחילים ללמוד אשר שורש האמונה לא מתחיל מן המקום שהמן ומרדכי צועקים זה נגד זה אלא דווקא ממה שאפשר להבין אחרת במקום שבו שניהם מסכימים.

ועוד אפשר לשאול אם המאמין לכאורה אינו חושב את אותו הדבר כמו הכופר לכאורה כי כאשר נשאל אותו אם הכל מסודר לפי השגת דעתו בוודאי יענה שלא אבל לאל יש תשובות ונמצא במקום שהם מתווכחים באמת כמעט שאין להם מחלוקת אלא באופן איך לומר כי מה שהמאמין קורא איני יודע אלא ידוע למעלה קורא הכופר לכאורה אי קיום. ואם כן יש לחשוב אם יש כאן פתרון שהוא פשוט להפסיק לחפש באותו מקום ששניהם מתווכחים שהרי פשוט מסכימים שם ואולי הפתרון נמצא באמת באיזה גישה או תנועה שהם נשפעים ממנה אבל אינם יודעים להגדיר הוויכוח שלהם בו.

הרמב"ם במורה נבוכים אוהב הרבה פעמים להראות איך יסוד מסוים הוא נכון גם לפי הקדמות וגם לפי החידוש, ושוב מתהפך לצד שני להראות איך לפי

היסוד הזה מוכח הקדמות או החידוש, וכל זה לפי שאף על פי שהם עושים הרבה רעש הרי גם צד זה וגם צד זה משחקים באותו מבנה מושגי שקדם להם וממילא מוכרחים גם להודות לרוב הדברים. אבל הפתח הוא לצאת מן המבנה הזה לגמרי. אבל אי אפשר לומר את זה כי השפה שבו מדברים על המושגים מוגבלת לאותו מבנה ולכן אין מה לעשות אלא להראות השוואת אותם המושגים כאשר הם מודים ושוב לרמז מתוך הסתובבות הסתירות האלה אל דרך אחרת שאפשר להתחיל בו הכל.

והרי ספר קהלת שאומר לכאורה שהכל מקרה ואין סדר והוא מטמא את הידיים לפי שהוא בא להראות אותו דבר שגם אם תהיה ירא אלהים ושומר מצוותיו עדיין אינך יודע שום דבר ובמובן זה דבריך שווים לדברי המינים. ואם כן יש לו לרמז כי אם יש משהו שהוא יראת אלהים ולא מינות הוא חייב להמצא במקום שהוא למעלה מכל הוויכוח הזה.

#עד_דלא_ידע_#מורה_נבוכים_#קהלת

#27

אם כן אין מי שיודע אם ככה או ככה ומה מבדיל את זה מזה. טעות גדולה טעו רבים כאשר זיהו את הקודש עם הוודאי ואת הספק או את אי הידיעה עם החול. וחשבו שעמלק בגימטריא ספק משמעותו שכל ספק הוא מסיטרא דעמלק, כאילו הקודש הוא תמיד בטוח בעצמו ויודע הכל ויש לו את הפתרונות לכל השאלות. וכנגד הטעות הזו נעמד ספר קהלת ואומר שאין אדם אשר יודע שום דבר וזה כלל הדבר כי אלהים על שמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מועטים. ואם תאמר לא יודע אני אלא מאמין לכתבי הקודש ומסורת וודאי כן הוא אבל אין זה ידיעה כלל כל עוד אינך יודע את הדבר מעצמך ובהיות שהדבר בלתי אפשרי אין גם מי שיודע לפרש את הכתבים על אמתתם ואין מי שיודע כלום.

אבל אותו טעות טועים הכופרים החושבים שלהם כתר האי-ידיעה. כי הידיעה והאי-ידיעה אינם יכולים להתייחס לפרט אחד כלומר המאמין יודע שיש אלהים והכופר מסופק אם יש. כי ברגע שהוא אומר את ספיקו כבר הוא יודע וכבר הוא נאחז בוודאות מסוימת ועושה אותו לאלהים אחרים. וכך תמצא אשר אלה אשר חקרו אחרי אבדון האמונה באלהים עד סופו סוף הדבר שעשו את עצמם אלילים

או עשו לעצמם אלהים שהם גרועים הרבה יותר מכל אמונה טפילה דתית. ועוד שהרי הספק אמור להשאיר צד שכן יש ומה הוא עושה עם הצד הזה, אלא שי שלו שיטה שלישית של הכרעה במצב הספק אבל גם זה אינו פתרון שלם כי מי ערב לו ששיטה זו שהוא עיקר מה שמכונה רציונליות וכדומה היא צודקת ושלימה, וגם אילו היא צודקת יש בה חסרון מהותי שכאשר היא מסיקה משהו מצד אחד היא שוכחת את הצד השני ושוב לא נשאר קיום לאותו הצד שנדחה.

אבל עיקר האמונה הנאמנה הוא דווקא האחיזה בכל צדדי הספק. כי הדת ואמונה הם נותנים כח לאדם לחיות בתוך העולם הזה שהוא אינו יודע בו. וזה על ידי שהוא מתאר לעצמו שיש שם ידיעה שיוודעת. כל ההבדל בין מי שאומר רק אלהים יודע משהו לבין מי שאומר אין מי שיוודע משהו הוא בכך שהראשון מתאר לעצמו מציאות שבו יש ידיעה שלימה וכוללת, שהרי לגופו של ענין הם מודים שאין נברא יודע. אבל התיאור הזה של האי ידיעה כאומר אלהים לבד יודע הוא האמונה הוא סמיכות האי ידיעה אל קיר החוצץ בינו לבין הידיעה.

והקיר הזה המבדיל בין האלהים היודע לבין הנברא שאינו יודע הוא תחושת האמונה. וכל ההבדל בין מאמין לכופר שהכופר אינו חש את המחיצה המפסקת בינו לבין האל והמאמין דווקא חש אותו ועושה ממנו ענין. ולכן יש לו כח נפשי לעמוד עם כל צדדי הספק במילואם והוא אינו חייב לוותר על שום צד מהם כאשר הוא עומד ואומר אתה ידעת, וזהו הקיום היחיד שיש לאלהות בעולם שהוא העמדת צד החיוב עם צד השלילה מבלי להצטרך לקחת איזה וודאות מסוימת.

הרי עד דלא ידע, כי עמלק הוא ספק כלומר הוא משחק בעולם שבו יש ספק וודאי ועושה מן הספק וודאי כי הוא מכריע כדרך אחת, אבל ידי משה בבדים והם נסמכים על אבני האמונה שהוא אומר אני יודע אבל יש שם ידיעה שיוודעת ומתוך כך הוא יכול לסמוך על שני ידיו צד החיוב וצד השלילה ואינו מפיל אחד מהם ארצה.

#עד_דלא_ידע #תאלוגיה_שלא_מדעת #עמלק_ספק #ידי_משה

#28

אחרי הכל כאשר נכנסים לעניינים העמוקים ולמקומות המסופקים אשר כל חיי הנפש תלויה בהם, והם בהכרח עדינים ומסופקים מתהפכים כחומר חותם כי לכל צד אפשר להראות פנים וכל פעם שתאמר הבנתי דבר זה לצד זה עוד יש

צד שני שהענין הוא בדיוק להיפך. הרי יד הטעות פרושה בהכרח וכל הדברים יגיעים.

זוהי גישה ידועה בכל ספרי העומק שהם מבארים ענין אחד עמוק ומקום הטעות שבו ואוהבים לבאר שבזה טעה איזה רשע שורשי מפורסם בתנך וכדומה. ואחרי זה תלמד בספר שני שדווקא מבין את הענין בהיפוך לפי הנראה והוא אומר שבזה טעה רשע אחר. והענין בכל אלה שבאמת הם מבינים שהעניינים השורשיים בהכרח יש בהם טעויות ולדעתם יש לפרש הרבה חטאי הקדמונים באופן שהם טעויות באלה הדקויות ובכך הם מבינים אותם כי מקום הטעות נתונה.

ואיך ידע האדם אם הוא טועה אם לאו, אי אפשר לו לדעת. אמר מורי זקני רבי צבי מזידיטשוב אפילו כאשר הייתי בן ארבעים שנה חששתי בעצמי כל יום שמא אני מקליפת נוגה. כלומר כי יש קליפות טמאות כמי שעובר עבירות פשוטות ובאלה לא הסתפק כי וודאי היה צדיק ועשה תשובה. אבל קליפת נוגה הוא שכל מה שהוא עושה שנראה הכל כצדיק גמור אפשר יש עוד ענין עמוק לפי שורשי הענינים הסבוכים שהכל הוא בהיפוך גמור והוא רשע גמור. ואי אפשר לו לאדם לדעת את זה לעולם ולכן אמרו אל תאמן בעצמך עד יום מותך שהרי וכו'. ובוודאי על הדברים הפשוטים של עשה ולא תעשה אפשר להאמין בעצמך ולא על זה הדברים אמורים אלא על זה הנכנס לפרדס הדברים העמוקים וכל דבר יכול להראות פנים לכל צד שאינו יכול לדעת בעצמו לעולם.

ולפעמים גם אחרי מותו אין אנו יודעים מאיזה צד היה ואחרי זמן רב נועדים חכמים ואומרים זה ידע וזה לא ידע, כדוגמת חכמי פרק חלק שהיו דנים על דמויות שונות אם יש להם חלק לעולם הבא. ולפעמים אחרי כן באים עוד חכמים אחרים וחולקים על הראשונים ואומרים שדווקא להיפך. והאמת אין איש יודע ואין יכול לדעת בעצמו.

וכן בכל דבר ודבר שאדם אומר יש אפשרות של פירוש היפך הטוב כאשר אמרו שמא ישתו התלמידים מים הרעים וכו', וגם מזה אין אדם יכול להישמר כי אולי אותם תלמידים שנדמים לו מים הרעים דווקא מבינים והוא לא מבין. וסופו של דבר אין לנו על מי להישען אלא לקוות שכוונתו טהורה.

ובספר הבהיר אמר ודרך חיים תוכחת מוסר שכל ההולך בדרך חיים של סתרי תורה אי אפשר שלא ייכשל ואמרה תורה זו היא דרך חיים, שאין אדם עומד על

דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם, ואין מי שיודע מה הם הדברי תורה ומה הם הכשולן אבל זה הדרך זה פריה וזה מחירה.

#עד_דלא_ידע #כמעשה_הרשעים

#29

ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול ואת המאור הקטן. אמרו רז"ל מאורות מארה כתיב שהלבנה מטילה אסכרה בתינוקות. וביארו קשר הדבר בזוהר ששורש החסרונות בעולם הוא מן מיעוט הירח, והיינו אשר נתמעט האור במיעוט הירח נתהווה שם שורש כל החסרונות שבעולם והוא סוד גלות השכינה שנאמר לה לכי ומיעטי את עצמך. ויש במיעוט זה שני הבחנות. הראשון הוא מה שהתלוננה אפשר שתי מלכים וכו' ונתמעט אורה. והשני הוא גירוש ממוקם החמה אחרי שנתמעט אורה שאמרה שרגא בטיהרא מאי אהני, ולכן ניתן ללבנה ממשלת הלילה שתהיה במקום שיהא אורה ניכר. והרי גירוש זה השני תיקון מעט יש בה כענין ריבוי צבאה, שעכשיו שאין הלבנה עומדת במקום האור אלא במקום החושך יש לה ממשלה בפני עצמה כאור הנר שבהיותו בשמש היום אין לו ממשלה אבל בחושך הלילה דווקא יש לו ממשלה הרבה. וכן השכינה כאשר גלתה אסתר מבית מרדכי לבית חשוך דווקא שם יש לה ממשלה.

וזה סוד שהגיעה אסתר לבית הצלמים ואמרה אלי אלי למה עזבתני, אלי בשמש אלי למעלה מן השמש. כי דווקא מקום הצלמים הוא מקום ממשלת אסתר ודווקא שם ניתן לה כוח למעלה מאור השמש במקום החושך.

ולכן אחרי שנתמעט הלבנה נאמר על שני המאורות ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ. גם אחרי שנתמעטו יש בכך הארה משניהם על הארץ. ואם כן גם המארה שניתן בעולם דווקא אותו המארה היא מאירה. לשון הזוהר שלמה מלכא נחית לעמקא דאגוזא דכתיב אל גנת אגוז ירדתי, כאגוז שיש סביבה כמה קליפות והם צורך שמירת האגוז, כן מיעוט האור שנעשה כמארה סביב האור יש בה להאיר על הארץ שאלמלא קליפה לא היתה אגוז.

ואם כן נעשה חשש שכאשר תחזור אסתר להיות שווה למרדכי לא תאיר עוד, כמו חשש הלבנה שאם תחזור למקומה אצל השמש לא תאיר כלל. ואם לא

תאיר כלל לא יהיה שם גם יחוד ביניהם כי היחוד צריך הוא לחושך שיהיה מחיצה וצניעות בעדו ולכן הלכה פסוקה שאין אדם מתייחד עם אשתו ביום. ועל זה טרחה אסתר בכל כתיבת המגילה שלה אחרי שיצא מרדכי ועלה לגדולה שלא תיבטל אורה לגמרי כשרגא בטיהרא. והסוד מה שאמרו שתלמיד חכם מאפיל בטליתו ומשמש גם ביום. כי התלמיד חכם יודע שאפשר גם לעשות מחיצה וחושך באור יום ועל ידי כן לתת מקום ליחוד ומקום שתאיר הלבנה וגם השמש. ואילו העם הארץ אסור לו לעשות כן כי זה דבר עדין ועמוק ומי שמסתכל על גוון הדברים תמיד לא יבין את זה.

וזהו עד דלא ידע בין ארור המן, כי גם ארור של המן שהוא משורש מארה שנעשה בקללה הראשונה, דווקא הוא מאפשר את אור אסתר, כאשר ארור אותיות אור – ר'. ובלעדי המן שיהיה במשתה אסתר כמחיצה וחושך שעושה התלמיד חכם בטליתו אי אפשר לקיים את היחוד ביום אחרי הגאולה שחזרה שכינה למקומה. אבל דווקא בסוד מאפיל בטליתו אפשר לקיים את הפורים גם במקום האור ולכן לא יהו נבטלים. כי כל המועדים יהיו נבטלים כאור בפני האבוקה אבל פורים הוא מיטת התלמיד חכם שבו הוא משקר כלומר עושה כאילו הוא לילה אע"פ שהוא יום מאפיל בטליתו ומשמש.

#עד_דלא_ידע	#מאפיל_בטליתו	#שני_המאורות	#מיעוט_הירח
#כחוונת	#תלמיד_חכם	#עמקא_דאגוזא	

#30

תמחה את זכר עמלק מתחת השמים. סיבת השנאה לעמלק יתר על שאר האומות שהתנכלו לישראל על פי הפשט מאחר שעמלק בלא טענה הגיונית בא עליהם. כי בשלמא פרעה אע"פ שהשתעבד בישראל הרי הפסוק מפרש טעמו שפחד פן ירבה וכו' והיה לו חשבון של ריווח כספי על ידי שיבנו לו ערי מסכנות. ולכן מפורש בפסוק לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. ובשלמא ז' עממין אע"פ שנאמר בהם לא תחיה כל נשמה ניתן לדבר טעם שלא תטעה אחריהם ואין אנו מאשימים אותם כי בוודאי יש להם טענה הגיונית טובה לסטים אתם ומקבלים מהם גרי תושב וגרי אמת. ובשלמא עמון ומואב אע"פ שלא קידמו אתכם ואפילו שכרו את בלעם עדיין מפורש בפסוק שפחדו מישראל ולכן

אע"פ שלא יבואו בקהל עדיין אין אנו מוחים את שמם. אבל עמלק על לא דבר הוא שונא את ישראל, כי לא היו מאיימים עליו ולא היו הולכים לכבוש את ארצו ולא שום דבר, ואם כן שנאתו הוא למעלה מן הדעת. על כן גם מחייתו צריכה להתקיים למעלה מן הדעת וצריכים לשתות עד דלא ידע.

ואמנם אין זה דרוש בעלמא אבל יש הגיון בנקמה זו שלמעלה מן הדעת, והוא בא בדיוק לפי מידת האיום. כי ענין עמלק שהוא ראשית גוים הוא ראשון שבא להילחם בישראל. והיותו ראשון אינו ענין זמני בלבד אלא כדברי רז"ל שקירר אמבטיא רותחת. והיינו שפתח את הפתח להלחם בישראל. פתיחת פתח הוא תמיד ענין דילוג מעל הרציונלי כי הרציונלי יכול רק להתבסס על דבר קיים אבל להמציא דבר או תכונה יש מאין הוא דילוג מעל הדעת, כפי שהדעת אינו יכול להשיג חידוש יש מאין כך דעת בני אדם לעולם אינו תומך בהתחלת מנהג יש מאין והוא מחפש תמיד מקור או חוק קדום לכך. אבל עמלק שהמציא מנהג בעולם הרי בראשוניות שלו הוא עשה דבר בלתי צפוי לגמרי שהוא דילוג של אמונה.

ואם אנו עוסקים בראשוניות המלחמה צריכים אנו לחזור אחורה לרוצח הראשון שהיה בעולם שהוא המציא את ענין הרציחה והוא קין. שאם עמלק קירר אמבטי רותחת להלחם על ישראל הרי קין קירר אמבטי רותחת לרצוח אדם. ואפשר לומר שעמלק אינו אלא חזרת סיפור קין לאחר היות עם ישראל ביציאת מצרים שהוא כיצירה חדשה של האדם. ועוד הקדים עמלק לבוא קודם מתן תורה שהוא כמו טרם היות אדם בשלימות ולכן הוא גרוע מקין. ועב"פ כאשר קין שב בתשובה ניתן לו הגנה מלמעלה לכן כל הורג קין שבעתיים יוקם. ופירושו על פי פשט כי החוק הנוהג היה שכל הורג אדם יש רשות להרוג אותו או אחד ממשפחתו, כדן גואל הדם. והרי זה שיקול הגיוני מידה כנגד מידה אדם כנגד אדם. אבל אין זה מועיל אלא בדבר העובד לפי חוקים הגיוניים, אבל כאשר מתעסקים אנו עם אדם שמסוגל להמציא עולם במעשיו הרי לא יספיק ההרתעה ההגיונית אבל צריכים לאיים עליו בהרתעה שהוא חותרת עד לשורש האמוני. וכל הנפגש עם קין הרי נפגש עם הרוצח הבראשיתי והיה עלול שיתעורר לו איזה בריה חדשה ליצור לרצוח את קין באיזה דרך שלא היה מעולם. וכדי להרתיע אותו מזה היה צריך לאיים עליו שיוקם שבעתיים, כלומר יהרגו שבע אנשים ממשפחתו תחת שרצח איש אחד שהוא קין. ושבע הוא מספר המסמל ריבוי באופן כללי או החתירה אל כל שורש האיש הזה. וזה היה ההגנה הנצרכת לקין ששבעתיים יוקם.

ועל דרך זה כאשר עמלק בא להלחם עם ישראל באופן מחודש, היו צריכים להזהיר אותו ואת העולם כולו שלא יחזרו כדבר הזה. ובפרט הדבר ייתכן כנגד ישראל שכן ישראל נקראו ראשית ולכן כל הנפגש עם ישראל בתכונה זו מתעורר בו רצון וקנאה להמציא רוע בראשיתי כנגדו. ולכן נחקק חוק תמחה את זכר עמלק מתחת השמים, שלא נתן לעמלק עונש הגיוני מידה כנגד מידה אבל ניתן לו עונש למעלה מחוקי הדעת כדי שלא יגיע שום אדם לדבר כזה.

והרי זה כמו תאוריית המשוגע של ניקסון שהוא חשב שאם לא יחשבו שהוא משוגע ועלול לנקום יותר מן המידה לא יפחדו ממנו גם לפי המידה.

[וראה אשר משה היה הבל וקרח היה קין. ולכן כאשר נצח משה את קרח אמר אם בריאה יברא השם. שאם ימות קרח כדרך כל אדם לא יספיק הדבר לעומת דרך קין הבראשיתי. ודווקא אם בריאה יברא השם זה מתאים לחידוש של קין. ובפורים אנו בוראים בריה חדשה במה שאנו עולים למעלה מן הדעת אל שורש ישראל שנקראו ראשית והוא מאבד ראשית גוים עמלק ולכן נתקן קרח על ידי זה]

#עד_דלא_ידע #ראשית_גוים #עמלק #הרתעה_לא_מידתית

#31

זהו שלמדנו במסכת ברכות שנמצא בספרו של בא הדיא הסוד כל החלומות הולכים אחרי הפה. וזה הסוד אשר רבים לא ידעו כי פתרון חלומות כמוהו כפתרון כל דבר כתוב, כמו פירושי כל פסוק שניתן להתפרש בכמה דרכים. שכל פסוק הוא כמו מראה וחלום הצריך פתרון בפירושו. וחושבים בני אדם שיש איזה חוקים מסתוריים שדרכם מפרשים פסוקים או עניינים וכי יש איזה ספר של פותרי החלומות או פותרי הפסוקים, כלשון הרגיל פתר לן קרא, ואילו נמצא את הספר המסתורי הזה נדע איך לפרש את הפסוקים אם לטוב ואם לרע ואם יצא מזה נפקותא כך או אחרת. אבל בסוף נמצא בספרו של פותר החלומות המפורסם הסוד כל החלומות הולכים אחרי הפה.

והליכת החלומות אחרי הפה אינו אומר שכל הפרשנויות הם שטויות ואין פתרון אמיתי לחלום אלא לפי ליבו של הפותר ומה שבדמה לו. שהרי לפי המסופר שם אכן כאשר פתר בר הדיא כן היה, ומה שאמר כל החלומות הולכים אחרי הפה

היינו כי באמת כח זה בפיו של הפותר לתת לחלום משמעות זו ולנבואה משמעות זו וכך תתקיים.

וכך כאשר חכמים פותרים את הפסוקים הרי כח הפתרון הוא הכל בפה החכמים, אבל כאשר הם פותרים כן הוא שאם מפרשים הדין בפסוק זה כך ממילא נעשה הדין כך באמת, ואם מפרשים המעשה בפסוק זה כך ממילא נעשה המעשה כך באמת.

ואין דבר זה מושג אלא למי שרואה את התורה כמראות חיים, שאינו פירוש אותיות מתים על הנייר אבל הספר הוא אות חי, וכאשר מפרשים אותו או משווים שני פסוקים רחוקים מגזירה שווה או עושים קל וחומר או כל מידה ממידות הדרש, הרי בכך באמת הפסוק מתפרש וזו ממקומו שהיה מתפרש כך למקום חדש שיהיה זו אחרת. ומי שמסתכל כמו במראה החלומי של הפסוקים הוא יכול לראות שמחת שני הפסוקים שנדווגו יחד דרך גזירה שווה של הפסוק, ואיך הכרכים שמימות יהושע בן נון שמחו כאשר נמצא להם גזירה שווה שישווה להם את דין מוקפין חומה של המגילה. ואיך הסברא שעושה מקל וחומר הוא ממש מזיז את הדבר שהוא הדין ומכיל אותו מן המקרה החמור אל המקרה הקל. ואין הסברות נמצאות בהפשטות שלהם אלא אפשר לראות אותם בחלום כמו שראה יחזקאל מגילה עפה וכמו שראה זכריה ספרים והיה יכול למשש אותם ולאכול אותם.

הרי עד דלא ידע בין ארור המן, כי הכל הולך אחר הפה, ואם יאמר ארור המן יהא ארור ואם יאמר ברוך יהא ברוך, ואין שם דבר בפתגם המלך שמכריח בעצמו לאיזה כיוון לפרש את הפסוק אלא כמו בר הדיא תלוי מי משלם, והתשלום שלו באמת מטה את פירוש החלום שיתקיים כך. וכך הפכה אסתר ממש את חותם המלך מארור המן לברוך מרדכי.

#עד_דלא_ידע_כל_החלומות_בר_הדיא_פרשנות_מידות_הדרש

מכאן ואילך מלוקט ממה שנכתב למקומות אחרים.

32#

לשכרות של פורים יש שתי פנים, יש את המצב המוחצן, כאשר יושבים עם כולם בסעודה ורוקדים ומשתגעים. מסגולות השכרות שהיא מאפשרת בתוך

החגיגה הזו מצב מופנם, כאשר היין מכריע את הגוף ואני פורש לפינתי עם חבר אחד או שנים, או כאשר אני פורש למיטתי. שם קורה חלק מהותי מן הבסומי ושם אני לומד את עצמי, כאשר הלב עובד מכוח כל היום, ואין צורך להעמיד פנים גם לעצמך, מתחרשים תובנות עמוקות ובהירות שאינם ניתנים להשגה בחיי היום יום. כאשר הרמב"ם פירש את הבסומי בפורים שישתה עד שיירדם הוא לא ביקש איזה טכסיס להינצל מן החיוב, הוא מדבר על חלק אינטגרלי ממנה. כאשר פרשתי למיטתי אחרי השתיה שנים רבות לא היה זה נפילה באפיסת כוחות בלבד אבל שמחתי על מיטתי שמחה עצומה ונקיה שכמותה אין למצוא בשאר ימות השנה וכמותה אין למצוא במצבים אחרים. (פוריא בארמית הוא מיטה).

#שיכור_במיטה

33#

בני אדם הנסמכים על דעתם ומוחם כחלק אינטגרלי מזהותם מפחדים פחד מוות מן איבוד הדעת. ההמון אין לו בעיה כזו כי הוא חי על מידותיו כל השנה. אבל גם הם אם תתן להם סם המבלבל את הדעת, ברמה של חולי נפש, יפחדו מאד. זה פחד עצום יותר ממחלה גופנית. כל שכן לבני אדם שעושים את עיסוקם בדעת, במושכלות, המשבחים את עצמם על היכולת לגשת בצורה רציונלית לדברים. אין לשער את מידת הפחד לאדם כזה להכניס את עצמו לכתחילה למצב של תודעה אחרת. זו מידה משובחת בצד אחד, אבל אם תודעה אחרת אנחנו מבקשים, אין דבר מרחיק את האדם משלימות יותר מעמדה זו. סטיב ג'ובס אמר על ביל גייטס שאילו היה לוקח פעם אחת לס"ד היה החברה שלו נראה אחרת..

יש רמות ורבדים שאינם ניתנם להשגה גם לאיש הכי חכם והכי רציונלי אלא כאשר הוא לוקח סיכון ומחליט שאין לו מה לאבד וקופץ אל מקום אחר. ואפשר לומר על הרבה תלמידי חכמים רציונלים שאילו השתכרו פעם אחת כמו שצריך היה העולם שלהם נראה אחרת. אפילו אלו שמשתכרים מפחדים כי יש להם מה לאבד, ועושים לעצמם גדרים וסייגים. דווקא ההשתכרות מעבר אל הגבול מסוגלת להקפיץ אותם אל מקום אחר. לזה צריך בטחון. בטחון באלהים. בטחון בנשמה. בטחון בעצמות. ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך.

שכן מרבית האנשים חושבים שמה שמונע קבלת רעיונות עמוקים וחכמות מן ההמון הוא הידע. חסר להם ידע וחכמה להבין את סודות התורה, חסר להם זמן להעמקה בחידושים ועניינים עמוקים, באופן כללי, חושב כל בעל רעיון עמוק ורדיקלי, המעכב בפני קבלתו הוא חוסר הדעת.

ולאמיתו של דבר לא חסר דעת כלל, אין שום חכמה ולימוד שהוא כזה עמוק שהוא מצריך איזה מוח גאוני להבין אותו. תסמכו עלי נסיתי ובחנתי. אמרו זה מסכת קשה קבלה זה לימוד קשה פילוסופיה זה קשה הכל דברים בטלים. אם יש משהו שעמוק מדי בשביל להסביר לאדם רגיל בחצי שעה זה לא עמוק זה שטויות, או הסבר לא נכון. בכל ספרי העומק עוד לא נפגשתי בדבר עמוק שהמעכב לקנותו הוא הדעת.

מה שמעכב את ההמון מלקנות חכמה שהיה משנה להם את החיים הוא האמונה. שכן אותם לימודים מלמדים דברים כה רחוקים וכה הפוכים מן המורגל בפי כל העולם לחשוב, שקשה לאנשים לתפוס שיהיה הדבר כן ולהתחיל להאמין היפך רגילותם. צריך ספרים על גבי ספרים מתוחכמים פשוט לשכנע את האדם שמדובר פה בדבר רציני, כל זה צריך כדי לשנות את אמונת האדם מן ההשקפה הראשונה, לא כי זה עמוק בעצמותו.

לפעמים קורה נס ומגיע כוס יין או אות או מופת ומלמד להמון עם אחד הדברים הפשוטים האלה שתמיד אמרו שהם עמוקים מדי בשבילם. הוי לבסומי עד דלא ידע.

כל פגישה של אדם עם אדם במהותו הוא פגישה של אחדות ואחוה.

המריבות והמחלוקות והמחנות, כולם אפשריים רק בכך שהם שמים מחיצה בינינו, שאינם מאפשרים מפגש של אדם מול אדם. הם גורמים לנו לראות את הזולת כייצוג של רעיון מקוטלג ולא כאדם.

גם מי שלכאורה, על פי כל השיקולים והחשבונות, אולי אפילו בצדק, אתה אמור לשנוא, ולא לסמפט, מפגש פשוט וישיר עם האדם שבו ממיס את כל השנאות והשיפוטיות האלה.

אנחנו כה רגילים לפגוש קטגוריות, שבמהותם מבדילים, שמפגש פשוט של אדם לאדם הוא דבר נדיר.

איזה כיף זה להסתובב ברחובות בימים כמו פורים, ולראות אנשים מתחבקים, מתנשקים, אוהבים. לא בגלל סיבה, פשוט כי הסרת הדעת המבדיל איפשרה מפגש פשוט של אדם לאדם. למפגש הזה קוראים אהבה.

זהו הפשט הכי פשוט, הכי אקטואלי, והכי ניתן לקיום לימוד והמשך, שחייב איניש לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. אל תראה אנשים כייצוגים של דעת קטגוריות. בין אם הוא המן בין אם הוא מרדכי, מכל מקום אדם הוא.

עמים דבר כה פשוט כשתחושק או תשוקת בשר, גורמת להפיל את מחיצות הקטגוריות. שכן, גבר שחושק באשה, אין האיטיות הנפרדת שבו חושקת באיטיות הנפרדת שלה. אלא הגבר שבו, היצר הפשוט שבו מתוקף היותו נוצר ככה, ח"ו באשה שבה. באותו רגע הם חדלים מלהיות שמות פרטיים, הם רק בני אדם. לרגע זה קוראים אהבה.

#עד_דלא_ידע #אהבה

36#

השאלה בעצם מתחלקת לשנים, צירוף ופירוק שני השאלות האלה מוביל להבנה של התשובה. הראשונה הוא הייתכן מצווה כזאת להשתכר, לפרוץ גבולות, להשתגע. השנייה הוא הייתכן שאיש דתי יוציא מפיו מילים כמו עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, כאשר היסוד שכל דת וכל אמונה מעשית מבוססת עליו הוא ההבחנה הברורה בין 'ארור המן' ל'ברוך מרדכי'. בין טוב לרע, בין ארור לברוך.

אני חושב שכל נסיון להכניס את התשובה לכך בתוך מסגרת מובנת תפספס את המטרה כולה. ככל שנרבה במילים לתת מקום לשגעון הזה כך נמצא

מרחיקים את הכוונה שבדברים הללו. הפעולה הזאת נועדה להפתיע, להוציא את האדם מכל תבנית שהוא שבוי בה, להגיד משהו כה פרובוקטיבי, כה נועז, שכל נסיון להכיל אותה בתוך מילים והגינות ידועים מכבר תיראה מיד מגוחכת.

מורים של אמת נפגשים כל העת עם הקושי לפרוץ את גבולות המילים והתבניות שבמוח בני אדם, בכדי להגיד להם משהו חדש. והרי אם יש למישהו משהו אמיתי למכור, הוא בהכרח משהו חדש, משהו שעוד לא ידענו מקודם. אבל דעתם של בני אדם נוטה לקטלג כל דבר מיד בתוך גבולות מוכרים להם. בכדי שהאדם בכלל יכיר שיש כאן דבר חדש, שישים לב לזה, צריך להפתיע אותו ולזעזע אותו בצורה הכי חריפה שיש, וכולי האי ואולי.

כך אני קורא את המאמר חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. זה מאמר שנועד להיות תמיד חידה, הפתעה, זעזוע. ולא משנה כמה תורות נדע וכמה מסגרות נהיה מסודרים בהם זה אף פעם לא יצליח להסתדר בתוך שום דבר ידוע לנו, זה תמיד יחייב אותנו לחשוב הכל מחדש.

רבי נחמן מברסלב אמר כי בתחלה היו כל ההתחלות מפסח, והיום הם מפורים. כי פסח מסמל ההתחלה של סדר חדש בעולם, ולא בכדי קוראים לזה ליל הסדר. זה היה טוב פעם, בעולם שניתן להרשות לעצמנו להיות בו שמרנים. היום אנחנו חייבים להתחיל מתוך הכאוס, בתוך התוהו. והוא התחלה חדשה לגמרי באמת.

וההתחלה הזאת מתקיימת אך ורק במעשה. כל מי שיגיד לכם פשט בעד שלא ידע ואינו שתוי, או שהכין עצמו לכך, תדעו שהוא משקר. הדבר הזה אפשרי רק כאשר שותים בפועל ממש, כאשר בפועל ממש נעקרים מכל חיים צפויים ידועים ומסודרים. והוא חדש ושונה בכל פעם.

#המעשה_הוא_העיקר

#37

אני מאלה שמאמינים שהגאולה תלויה בהבנה, הבנת כל דבר הוא המטרה הסופית עבורי, אחרי שהבנתי אני נח, אני מסופק.

אני מאלה שלמדו שהבנה כוללת יותר מהבנה. שחוקים כמו לוגיקה הם שכנים אל חוקים כמו צדק. ושחוקים כמו נרטיב הם שכנים אל חוקים כמו יופי. ושהבלתי צודק הוא גם בלתי מובן וממילא מעיק.

אני קורא לגאולה זמן ההבנה השלימה כיון שהוא זמן הצדק השלם. כשם שהטקסט צריך להיות מובן כך העולם צריך להיות מובן. הוא צריך להיות הגיוני.

הכי מעיק עלי הוא כאשר אני נפגש עם משהו שאין לי בו שום הבנה. הייתכן שזה יעשה כך וכך? איך ייתכן שזה יחשוב כך וכך? ועוד יחשוב כך עלי? מה יש לו מזה? מה הוא מנסה להרוויח מזה? אני פשוט לא מבין. ולא מסוגל להמשיך עם זה.

לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי הוא למצוא דרך תקוה בתוך העולם שהמן ומרדכי עודם קיימים. את מרדכי אני מבין גם אם הוא רצוי לרוב אחיו ולא לכל אחיו, יש מחלוקת יפה ומובנת. הכל מובן. אבל המן מה יש לו? מה הוא רוצה? ומה הוא רוצה ממני? איני מסוגל להבין. ואיני מסוגל גם לשמוח על מפלתו עד שאבין אותו. מה יש לי מזה שנתלה אם עדיין איני מבין.

ואסתר הזמינה את המן לסעודה אמרה הדבר הגרוע ביותר שיקרה להמן ולמזימותיו הוא אם נבין זה את זה, אם רעב שונאך האכילהו לחם, תתקרב אליו ותבין אותו, אם יהיה ביניהם הבנה גחלים אתה חותה על ראשו, לשנאתו לא תהיה איפה לחול. אבל גם זה לא ממש עזר, ועדיין אינו מובן איך נתלה המן ולא מרדכי. אני מתבסס עד דלא ידע להבין את זה. אולי להבין שאין שום הבנה וזה ההבנה. אבל זה עובד רק לפורים. בשאר ימות השנה 'גלה עמי בלי דעת', ועדיין לא נודע.

#גאולת_הדעת

עד כאן הגיעו המספרים כעת והנה לך דף ריק להוסיף משלך --

מימי הפורים תשע"ז

א אמר, יש כמה אפיקורסים שנפלו ליאוש מחמת שמקודם כשהתחילו להסתפק והיו שואלים את חבריהם היו נחשבים מאד בעיניהם, יש מהם אומרים שהם כופרים ויש מהם אומרים שהם חכמים. וכאשר היו מחדשים חידוש אפיקורסי אחד היה הדבר גורם רעש גדול אומרים עליהם שהם מגלים פנים בתורה שלא כהלכה. ועכשיו שהם מתגוררים בין הגוים והאפיקורסים אין הרהור של כפירה נחשב בעיניהם כלל וכאשר באים בשאלה אין מי שיסתכל עליהם וכאשר אומרים חידוש אין הדבר נחשב כלל שהוא כולם חושבים פשיטא הלא אין אלהים ומה אתה מדבר.

וסיפר שהיה אפיקורס זקן מפורסם אחד בדורו והיה ההוא אומר טוב לי לדור בין החרדים שהם לפחות מעריכים את האפיקורסות שלי. וסוף לו שמת מכאב לב.

על כן יש לדעת העצה היעוצה והלימוד לכל אחד מזה, והוא שאסור לאדם לתת לצד אחד בתוכו לנצח לעולם. כי אם יתן אדם ליצר טוב לנצח את יצרו הרע לגמרי ממילא לא יהיה לו שוב טעם בחייו כידוע לכל, אבל כמו כן הדבר לא ידוך גיסא שאם יתן האדם ליצר הרע לנצח אותו לגמרי שוב לא יהיה טעם לחייו. כי יהיה הכל וודאות משעממת אחת מבלי תשוקה ומבלי התעוררות אלא כאדם מת או שלם המכונה יקה בלע"ז.

וזה בחינת חייב איניש לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, בא לומר למי שרוצה להיות כולו בבחינת ארור המן שיתבסס ויתכלל בברוך מרדכי, כי אם לא יהיה עוד צד אחד לא יהיה עוד פורים ולא יהיה עוד שום חיות בעולם, אלא החיות הוא מכך שכל אחד זוכר את שני הצדדים ומתהלך תדיר בשניהם. ואם הוא צדיק אל תצדק הרבה ואם הוא רשע אל תרשע הרבה.

וזה הסוד הוא בעצמו העלאת האפיקורס האחרון שעוד אין לו שום צד ספק כלל שמא יש אלהים, כי הוא זה שיכול לעזור לצדיק שאין לו שום ספק כלל שמא אין, שתהיה אמונתו בבחינת חיים ולא בבחינת מוות. ולכן היה מרדכי הצדיק זקוק להמן והיה המן זקוק למרדכי.

והלימוד מזה הוא שאם יש למישהו עוד זכר של היצר הרע שיהיה לו שמחה גדולה בזה כי בזכרון זה לבד הוא כל נס פורים שנשאר הזכר הזה גם במקום הקדושה המוחלטת. ולכן כאשר בנו את בית המקדש אחרי כן בנו בו שער שושן לזכור שגם בארמון הקודש מועיל זכר ארמון אחשורוש

וְשָׁבַח אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכָּבַר מֵתוֹ מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הִמָּה חַיִּים עֲדָנָה. ג וְטוֹב מִשְׁנֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר עָדָן לֹא הָיָה אֲשֶׁר לֹא רָאָה אֶת הַמַּעֲשֵׂה הָרַע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ.

המתים אשר מתו כבר אלה המן ועשרת בניו, מן החיים אשר הם חיים עדנה הם מרדכי ואסתר, וטוב משניהם אשר עדן לא היו דלא ידע בין המן למרדכי, אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה. אלה תתקעד דורות שלא נבראו. והם עזי פנים שבדור. עושים מחיית עמלק בעזות מצח נגדו.

[ג] הנשמות האבודות ביותר נמצאות בבית שעשגז.

שכן, יש נשמות בתולות שמעולם לא טעמו טעם ביאת אור אין סוף. אלה יושבות בנחת בבית הגי, מכוונים את עצמם בהכנה ראויה זמן ארוך, ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים, מחכים בנחת שמא ישים המלך את עינו עליהם. עוד לא טעמו טעם ביאה בחייהם אבל מצפים הם לכך כל ערב וערב. ובינתיים אפשר להם להשתעשע בתמרוקי הנשים. אבל נשמות אלו משבאו אל המלך פנימה פעם אחת, והתייחד עליהם אור אין סוף זיווג גמור, שוב אינם יכולים לשוב לעולם אל המקום שמשם באו, שכן כל חפצי עולם לא ישוו מול טעם ביאת המלך, איבדו את הטעם בשמן ובבשמים ובתמרוקים, שבים הם בבוקר אל בית הנשים שני. שם יושבות הן בודדות וגלמודות עם חברותיהן אשר פעם אחת בהופעת חסד נגע בנפשם אור אלהות, ושם הן יושבות ומספרות אל עצמם את השמחה שהיה להם בייחוד המלך ואת צערם על שזיווג זה לא נשארה איתם ואין להם שוב מה לעשות כי אם חפץ בה המלך ונקראה בשם.

ושעשעגז סריס המלך ממונה עליהם ומנחם אותם, בתערובת של שעשועים ושגעון שהוא נקרא שמו עליהם. אומר הוא להם דעו כי אם עכשיו חייכם הרוסים, כי מי שטעם יין הונגרי כבר לא ימצא טעם ביין פשוט, שווה הדבר עבור ראיית פני המלך פעם אחת. ואין לכם מה להתקנא באחיותיכם שמעולם לא ראו את פנים היכל המלך ושמעולם לא נגע בהם המלך בלי לבוש. ולעיתיד לבוא כאשר לא תהיה הגבלות זמן וקנאה יחזור המלך בגילוי לעיני כל ותהיו כולכם מלכות אצלו מבלי קנאת אחת באחותה כלל, כי כל אחת ואחת אשר נגע בה המלך פעם אחת היא מלכה שכינת נצח בתוך נשמתה, ורק הגבלות בעולם

הזה אינם מאפשרים לכולם להיבחר, אבל בעתיד תהיו כולכן יושבות אצל המלך.

ועוד אומר להן שעשגז, דעו כי יש עוד תקווה 'אם חפץ בה המלך ונקראה בשם'. ואין המלך קורא בשם אלא מאלה המשועשעות המשוגעות אשר בבית שעשגז. אבל כל אחת אשר בבית הזה עת וזמן יש לה אשר חפץ בה המלך, והיא נקראת בשם מיוחד אשר לה ומה שנהיה עם מי שנקראה בשם לא סיפר אבל הפסיק את הסיפור בנקראה בשם. כי מכאן ואילך אי אפשר לומר אבל שם הוא.

ד הלימוד מפרשת המן, אפשר לבקש להרוג את כל היהודים וזה לא משנה לאף אחד, אבל אם אנו רוצים לנצח צריך לדאוג להאשים את האויב באונס, ברגע שיאשימו אותך בחטא מיני אתה תלוי. הגם לכבוש את המלכה עמי בבית. הדבר יצא מפי המלך לפני המן חפו.

ה] עבודת השם

אמר, צריך למצוא איך לעבוד את השם בכל דבר, אפילו בתורה ותפילה, אפילו בלבישת שטריימל וגרביים, אפילו בנענוע אצל שולחן של נכד של צדיק.

ו] פורים כפורים.

כי בכפורים אנחנו מבקשים סליחה מן החברים שלנו שמעולם לא פגענו בהם. בפורים אנחנו מחלקים מנות לחברים שלנו שאינם צריכים את זה.

ז] שושן פורים

כל העניין של שושן פורים זה לאפוקי מן הכפירה האומרת היום פורים ומחר לא, שלא כן הוא אלא דווקא גם מחר פורים, אדרבה ינתן גם מחר לעשות כדת היום. ומזה נלמד לשאר הימים.

ועומק העניין, כי פורים הוא חג החיקוי וההולדה, והוא סוד שתי לוחות הברית, לחם משנה, שהדבר תמיד מכפיל את עצמו. כמו שביארו חכמים אחרונים שיש מצב של דבר, ואז יש תמונה או סיפור של הדבר. והמציאות שלנו הוא שיש תמונה וסיפור, אבל הוא תמונה של סיפור בעצמו ואל עצם הגוף לעולם אין לו שייכות. בחינת סימולאקרה.

ואנו רואים את הדבר הזה כמה פעמים בסיפור המגילה, אשר ניכר שההתרחשות בסיפור שלו בא עבור הסיפור ולא עבור תיאור המאורע. כך, במקרה הבולט אולי מכולם, אחשוורוש יש לו חקירה עמוקה, "מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו". והוא מתייעץ עם החכם שלו המן. נו מה אתה חושבים, אפשר לתת לו מתנה, או לתת לו איזה תפקיד, או איזה כיבוד. אבל מה התשובה של המן, "איש אשר המלך חפץ ביקרו.. יקראו לפניו "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו". תמונה של התמונה. וגוף הדבר לעולם לא היה..

וכך מתחילה ועד סוף, כל המגילה הוא הכפלה של הברור כבר, סיפור של הסיפור התחפשות של ההתחפשות. ושתי לא רוצה לבוא, עושים התייעצות עם כל החכמים הגדולים ומה המסקנה שלהם, לעשות חוק "אשר לא תבוא ושתי". נו חכם גדול, זה בדיוק היה המצב לפני החוק הנפלא שלך.. ועוד הגדיל המן הוא נעשה חוק "להיות כל איש שורר בביתו", כי עד אז לא היה זה כך ומסתמא לעשות חוק אם אותיות יפים וסיפור שלם לכל המדינות זה מה שנצרך כאן.

וכך כאשר נעשה חוק להשמיד ולהרוג וכו, מה התשובה שחשבה אסתר לזה, להזמין את אחשוורוש והמן למשתה. ומה היא רוצה במשתה הזו. כלום, לעשות עוד משתה. ובמשתה השני מה היא רוצה, את המשתה, וכדי שלא להפריע למשתה נלכד המן ונתלנ על העץ שהכין למרדכי, התהפך המראה שבו הוא חי אל עצמו, ומתחילה לא היה אלא מראה. ולשם זה נעשה שתי ימים של פורים כי שאלתי ובקשתי..זה שאלתי ובקשתי..זה שיהיה עוד יום פורים. ומה ביום השני, הסימולקארה מתגברת עד שהיא לוכדת בתוכה את אלה שאינם יודעים להתנהל בתוכה עם סוד פנימי העובר מעל כולם, נתלה מי שצריך להיתלות וחי מי שצריך לחיות.

ח] ואחרון לפורים זה. על החומר.

הדתיים יש להם זה זמן רב מחלוקת עם המטיריאליזם על כל תופעותיו, הפילוסופיות והמעשיות. נדמה להם כי זהו הדבר שעומד מנגדם, שאומר כאילו אין אלהים ואין נשמה ואין מה לעשות כי אם לאכול ולשתות ולשמוח. והם הלא רוצים שנדע שיש אלהים ויש נשמה ויש מה לעשות בחיים.

אז תקשיבו, ככל שאני מעמיק ומסתכל לתוך המטיריאליזם אני לא מצליח למצוא בו את הדברים שהם רואים בו. אני לא רואה בציור הזה של היקום שום דבר סתירתי או שום דבר שעומד מנגד אל העדינות הדקה שבציור האלהים,

אני לא רואה בו דבר שעומד מנגד אל הנשמה ולא דבר שעומד מנגד אל החיים האמיתיים. אם זה נדמה מתנגד זה רק כי שני הצדדים אינם שואלים את השאלה הנכונה ותוקעים אותנו בוויכוח המתיש האינסופי עליו. אולי קשה לי להסביר מה שאני רואה פה, אבל תנסו במדיטציה הבאה שלכם בהתבוננות הכנה לתפילה להתבונן על המציאות במבט מטריאליסטי גמור ותדווחו אם לא נמצא בו אותו התרוממות רוח כמו בהתבוננות במאמר חסידות.

אם יש דבר שאפשר לראות כמגמה של הדת, זהו ההעמקה, ההתבוננות, המשיכה אל מעבר. מעבר למה, ואיך הוא מתואר בשפה עובדתית. לא משנה. לפעמים מישהו שכה בטוח בעובדות קיום הדואליזם שלו של עולם ואלהים גוף ונשמה חיי גוף וחיי נפש שהדתיות שלו נראית בעצמה כמו מטריאליזם. כלומר כמו מה שנכון שנשנא בה. היצמדות אל מה שנראה על פני השטח, אל מה שנמצא בשטחיות השפה, אל מה שניתן לכמת כעובדות.

אם יש קואליציה שהייתי רוצה לשים בה את הדתיות שלי, היא לא עם הדתות והרוחניות נגד האתאיזם. הוא עם הסופרים, האמנים, המשוררים, ההוגים, והפילוסופים. יהיו אמונותיהם אשר יהיו. מול אנשי הפרסומת, אנשי הפובליק ריליישנס, אנשי הביזנס, הכאן ועכשיו, והתכלעס. אם יש משהו שנקרא עבודת אלהים זה פה.

זהו הענין שמדברים עליו כולם שפורים הוא חג לגופות, שאנו שמחים ששרדנו, שענין התורה להיות נשמה בגוף, וכו וכו. ואילו התבוננו לרגע מה שהם אומרים היו מניחים למלחמותיהם המיותרות עם החומר והחומרנות והיו מתעסקים בחיי עולם ביופי ובאמת וברגישות.

בענין החיוב לבסומי

יראה לי שעיקר חיוב הבסומי אינו בשעת הסעודה אלא בשעת מקרא מגילה.

וכמה סימוכין יש לי להביא לכך:

א) בין ארור המן לברוך מרדכי העתיקו התוספות מהירושלמי שהכוונה לשיר שהיו אומרים ארור המן. וכד תעיין בירושלמי תראה מבואר שהיו אומרים זאת בשעת מקרא מגילה שנאמר זכר צדיקים לברכה ושם רשעים ירקב, כלומר כשהיו מזכירים שם המן במגילה היו מגיבים ארור המן וכשהיו מזכירים מרדכי היו אומרים ברוך מרדכי, וכן לשאר הדמויות שבמגילה. ואם כן בוודאי דין הבסומי חל על דין הזכר צדיק לברכה שהוא בעיקר דין הזכרת שמם בקריאת

מגילה וצריך שבאותו הזכרה יתבסס עד שיתבלבל ולא ידע מאי קאמר בין ארור לברוך.

ב) לא הוזכר שם שמים במגילה ופירש באמרי פנחס שכל היום כשר למקרא מגילה ואם כן ייתכן שיקרא מישהו את המגילה כשהוא מבוסס ואין ראוי לשיכור להזכיר שם השם לכן לא הזכירו אותו במגילה. ויש לראות עוד בצורת כתיבת המגילה שהיא מתאימה להיקרא כשיכור.

ג) ידוע ביאור ר' ישראל סלנטר והשפת אמת שעד דלא ידע הוא הפטור ולא החיוב, כלומר שחייב להתבסס ולשמוח כל היום אלא שכאשר מגיע לעד דלא ידע ממילא הוא אונס ופטור מן המצוה. ואם כן בוודאי החיוב כל היום ולמה שייפטר לפני שקרא את המגילה.

ד) הגמרא במגילה יח מוכיחה שאין צריך להבין את המגילה דאטו אחשתרנים בני הרמכים אכן ידעינן אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא. וצ"ע דמה ענין חוסר ידיעת הפירוש המדויק של מילה אחת ללועז ששמע אשורית שאינו מבין אף מילה אחת. אלא מוכרחים לומר שהגמרא הביאה פסוק אחשתרנים כמשל בעלמא לפרט שאין שמים לב להבין, והסיבה שאין שמים לב הוא מחמת שמבוססים ואין יודעים בין ארור לברוך או מה הם אחשתרנים, ומזה מוכח שגם נשים ועמי הארץ יוצאים ידי חובת מקרא מגילה בדיוק כמו התלמידי חכמים המבוססים שגם לא יודעים מה הם אומרים אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא.

ה) אמרינן קרייתא זו הלולא, ועיקר ההלל נקרא הלל המצרי והוא נאמר על הכוס בליל פסח. אם כן גם קרייתא זו הלולא של מקרא מגילה יש לו להיאמר על הכוס. ומאחר ומקרא מגילה הוא דין הלל והודאה ולא דין תפלה או תורה ממילא גם שיכור יוצא בה שכן הלכה שאעפ ששיכור אינו מתפלל חייב הוא בברכת המזון וברכת הנהנין שהוא משום הודאה.

ו) טעם הבסומי כתבו הפוסקים על פי הפשט שהוא לפי שעיקר סיפורי המגילה היו על היין. אם כן מישך שייכא למקרא מגילה שבו קוראים על כל סיפוריהם שהיו ביין ולא לדין הסעודה.

ז) הלכות מקרא מגילה מתחילים במשנה בדין הקורא את המגילה למפרע. ולמה שיהיה למישהו הוה אמינא לקרוא את המגילה למפרע אלא אם הוא כבר שיכור שאינו יודע בין ארור המן לברוך מדככי. וכן קראה מתנמנם יצא ולמה נימנם אלא מסתמא רצה לקיים עד דלא ידע בשעת המגילה כשיטת הרמב"ם.

ח) ידוע פירוש החידושי הרי"מ שביאר חיוב עד דלא ידע במשל ותמצית הענין שאפשר בפורים לפעול מה שרוצים ולכן רצו חז"ל שלא יוכלו לעשות כן אלא יבטלו דעתם. וצ"ע שהרי אינו שיכור אלא בשעת הסעודה. ובעל כרחך שהבין שחיוב הבסומי מתחילת היום ועד סופו.

ט) הראפשיצער רב אמר ששתי פעמים בשנה הוא שיכור שמיני עצרת באמירת כתר ופורים בקריאת המגילה. ואם כיוון על דרך הפנימי הרי נהגו לקדש בשמחת תורה לפני המוסף.

י) המבין סוד הדבר המבואר בכוונות יודע שכך צריך להיות.

איך נחרב הגיהנום - סיפור

בזמן האחרון מתהלכת השמועה בין כל מלאכי הגן ועדן והגיהנום על אודות כתב היד החדש שנמצא. בכל פינה נצפו מלאכים מתלחשים איש אל רעהו ואשה אל רעותה זה אל זו שואלים את פירוש הדבר מהו ואין עונה להם שכן כתב מלאכים נקרא במחיקה ודיבורם נשמע בשתיקה וכאשר התערבבו היה כל אחד שואל מחבירו בשתיקה ונענה במחיקה.

הדברים הגיעו עד כדי כך שמן המעלות העליונות של סגל המלאכים שבגן עדן נצפו מתלחשים עם מלאכי חבלה אודות התמיהה הגדולה בתקוותם כי מלאכי הגיהנום יתנו קול.

שמא תאמר אם בשתיקה דיברו איך הגיע אליהם קול הדברים אל תתמה על כך שגם כתוב עוף השמים יוליך את הקול. וגם הדברים הנלחשים בשתיקה כבר נשמעו בין החיים אם שאין יודע לבסס את השמועה ממקורה.

התחילו הדורות החדשים של המלאכים נולדים ועם לידתם שמעו את קול השמיעה ומאז לא פסקה התמיהה לזמזם באזניהם מהו קול הדברים ששמענו ותמונה לא ראינו ולא ידענו מה יעשה הדבר לכשיוודע. גדלו והיו קובעים ישיבה ללמד את הנוסח הידוע של מסמכי היסוד של החברה.

מה הם אותם מסמכי יסוד ולמה היו כל כך חשובים שלהם והכיצד גרמה שמועה בעלמא על כתב יד חדש שלהם שנמצא לזעזע את המערכות זה כמה דורות.

בוא וראה, מה בין משפט של מטה ומערכת המשפט של מעלה, שלמטה היא משפט בתנאי ושלמעלה היא מערכת משפט של אמת ולא בתנאי. שכן בית דין המותנה כאשר מוציא את הדין צריך הוא למסור אותו לשוטר שיקיימו. ונמצא חשוף המשפט לקלקול מחמת האוויר הסובב אותו בדרכו של משפט הצדק אל השופט. ועוד חשוף הוא להידבקות במחלקות שכן הדיין צריך לשמוע את הדבר מפי עדים. ומפי בעלי הדין. ולפעמים כאשר מתהלך הדבר בין בעלי הדין הוא נדבק במחלה שלהם, ועד שהגיע הדבר לעיני עד כבר התעוותו אותיות הסיפור מרב מחלה, ועד שרואה אותם הדיין כבר הם קמוטים וכמעט שאינם ניכרים

ולפעמים צריך הוא לבקש מתינוק שלא חכים ולא טיפש לומר לו אם האות דלת או ריש ואם הוא מם או סמך. ומתוך שהמחלה מצויה אצל בעלי דין, שלכן הם בעלי דין. נמצא רוב האותיות המגיעים אל הדיין פגומים ואי אפשר להבטיח שלא יצא משפט מעוקל. ולפיכך מקום המשפט שם הרשע ואין אשמה השופט כי הוא עשה משפט אבל המשפט עצמו עשה רשע.

אבל בית דין שלמעלה אינו כן, שכך שנו חכמים הוא עד והוא דיין והוא בעל דין. הוא שופט הוא עד הוא תליון. והכיצד הדבר עובד ואיך אין כאן ניגוד אינטרסים. אבל כאשר בני אדם מתים ונכנסים לבית דין של מעלה הרי עם סיפור חייהם הם באים. ולא עם גופם וסיפורם של עכשיו הם באים אלא עם כל סיפור כל חייהם. תאמר לבני אדם למטה נראה המת בלויה זקן וכבדות כל ימיו אשר היה על פניו. אבל לאלה העומדים בצד השני של הפרגוד הם רואים את התינוק מגיע ואת הילד ואת הבחור ואת האברך וכן שאר חייו. כי אינו מגיע במימד אחד או שתיים בלבד אלא בכל ארבעת המימדים של זמן ומקום של חייו. תאמר לא בן שבעים שנה נכנס לבית דין של מעלה אלא שבעים שנה נכנסים לבית דין של מעלה. לפיכך מצאנו בספר ברזים שאורך דינו של אדם למעלה כמספר שנות חייו. וברזי רזים אמר הן הן שנות חייו.

וממה הם עשויים אותם ארבעת המימדים. הלא מן האותיות המכונים חלקיקים. וכל מעשה שעושה האדם הרי אינו אלא צירוף כל חלקיקי ארבעת המימדים לכדי צירוף אחר שמשמעותו ביום זה עשה אדם זה מעשה זה. והעד הרואה מעשה זה את כל האותיות האלה הוא רואה. אבל כאשר נכנס לבית דין שלמטה הרי הוא חייב לצמצם את האותיות שהוא מספר בו את עדותו לזמן הדיינים ובעלי דין והם לוקחים כסף על כל שעה ואינם נותנים לו למסור כל האותיות אשר ראה כי היה לוקח מספר שנות חייו אבל הוא חייב לצמצם הסיפור בראשי תיבות וברמיזות ועל פי רמיזות אלו פוסקים הדיינים את הפסק וגם הפסק עצמו בהכרח אינו כולל את כל פרטי המשפט והגמר דין אלא בראשי תיבות קצרים מאד. ולפעמים טועה התליון ומפרש למשל ראשי תיבות י"ר"ם יכ"ף ראשו מעליו אבל באמת הוא ראשי תיבות ישיב ראשו מעלה או אינו ראשי תיבות כלל אלא המילה ישב בעלמא. וגם הדיין לפעמים מפרש העד שאמר למשל עז וחשב הדיין עבודה זרה אבל באמת אמר עבירה זו או עז בעלמא. ולפי כך המשפט יוצא מעוקל.

אבל בבית דין של מעלה אותם האותיות נכנסים לבית דין והם מראים ומספרים את כל עצמם והבית דין בעצמו אותיות שלימות הוא עשוי והוא מסתכל באותיות לפי האותיות שלו או ומיד יוצא אותו האות ועומד במקומו והוא נעמד בסדר אחר שהוא העונש או השכר שלו. וכללי החוק והבית דין שעל פיו פוסקים הם בעצמם אותיות אחרים שנמצאים בתוך אותיות הסיפור שבאים לבית דין. הוי אומר אין דנים את האדם אלא על מה שידע. שנמצא אותו הפסוק האוסר את מעשיו נמצא אף הוא בתוך הנשמה הבאה לבית דין וכאשר נעמד אותו הסיפור שהאדם למד פסוק בבית דין הרי הוא אומר את שאמר בו והוא דין ענשו או שכרו. ואין הבית דין מוסיף כאן כלום אלא עיניים שקוראים את האותיות בסדר הנכון. הוי אומר שפסוק ואיש אשר ישכב את אחותו הוא בעצמו המעשה של האיש אשר שכב את אחותו ובו השביעו אותו כלומר בנו אותו כשנולד תהי צדיק ואל תהי רשע. והמשך הפסוק מות יומתו הוא בעצמו סיפור המיתה שלהם או אש הגהנום שלהם. וכן בכל מצוה ומצוה וארמונות הגן עדן שלהם הם פסוקי המצוה בעצמו שהם פסוקי השכר שעליו שהם המעשה של האדם שעשה את המצוה. לפיכך אבן מקיר תזעק ומצות יתנו עידיהן ויצדקו ישמעו ויאמרו אמת.

ומעשה שהיה כך היה. יום אחד נועצו בבית דין של מעלה שאין החוקים שהיו נוהגים עד אז צודקים מספיק. כי היו מענישים בני אדם בעולם הזה ולפעמים לא יכלו לקיים הפסק הנכון כי מעשי העולם הזה אינם סימטריים הטוב עם הרע תמיד. דרך משל הזיק אדם את חבירו משלם לו ממון. או אכל את פירותיו משלם לו ממון. כי לא תמיד יש בידו פירות. וגם אם יקיימו עין תחת עין מה יעשו בעין השלישית. או העידו עדים שזה בן גרושה ובן חליצה והוזמו אי אפשר לעשות את העדים בני גרושה וחלוצה שהרי אינם כהנים.

ומתוך שאין מעשי העולם הזה שווים בסימטריה בין בני אדם ובין הטוב והרע נמצא כל השכר שהיו נותנים על המצוות בעולם הזה מעוקל. אותו היום היה ילד אחד שעולה באילן במצוות אביו לעשות שילוח הקן. ראו אותם המלאכים שקידמו את רעיון הצדק הסימטרי הזדמנות שלהם וניצלו את הספק שנוצרה. והכיצד היה להם הזדמנות. לפי שכבר ידעת שאותו הפסוק של המצוה הוא השכר. וכאשר עשה אותו ילד שתי מצוות שעליהם אותו נוסח בפסוק למען יאריכון ימך לא ידעו אם עליו לקבל אריכות ימים מחמת כיבוד אב ואם או מחמת שילוח הקן. ובתוך אותו שרבו הפסוק כבד את אביך ובפסוק שלח תשלח את

האם אם יחיה אותו זה או זה נכנס המלאך הנקרא אריוך ודחף את הסולם ומת הילד. מיד התעוררה רבולוציה בין המלאכים והיו תהפוכות רבות שנלאה המקום לפורטם כאן וסוף דבר ישבה פרלמנט חדש וכתבו חוקה חדשה ובאותו חוקה כתבו היום לעשותם ומחר לקבל שכרם. יצא החוק מפי המלך ונחתם בפיו של רבי יעקב.

ומן אותם המילים ומחר לקבל שכרם נתפרטו בדורות הבאים תילי תילים של הלכות שכל דור הוסיף על קודמו לדרוש ולחקור ואותם המילים הם כל ריבוי מדורי גן עדן וגיהנום שכל אחד שהוא מלאך של אותו מדור הוסיף מדרש אחר להוכיח שצריך מדורו להתקיים ולכן בכל דור נעשה מערכת השכר ועונש השמימי יותר מסועף ומפורט בפרטי הלכות וסעיפים קטנים על סעיפים קטנים וכללים ויוצאים מן הכלל. וכבר ידעת שפסק העונש הוא בעצמו מילות החוק ולכן תראה שגם החוק הסתעף והולך עד שמלאו בתיך ובתי עבדיך ובתי כל מצרים.

נחזור אל הסיפור שלנו. התלחששו ככה במשך עשרות של דורות. והיה כל דור מושיב ישיבה וקובעים שעות רבות כל יום של מחיקת מחשבה תוך שהם קוראים את אותו מסמך היסוד של המציאות שלהם. מוחקים ושוב מוחקים. עד שהתחילו רואים התקדמות. ולא היה ההתקדמות ניכר כלל כי כל פעם שהיה הקול עובר בעולם שהנה עומדים לדעת מהו הטעות ומה התגלה כאשר נגלה הכתב המקורי הכתוב בעצם כתב ידו של המלך ולא העתק המלאכים שהיה בידם כל השנים. כל פעם שהיה קול כזה עובר והיתה מתגברת התשוקה לשמוע אותו והיתה רחש התשוקה נשמעת ברחובות ובאותו רגע באופן מסתורי ביותר התגבר רוח הפקפוק והביטול שאמר הניחו לכם אין מלך ואין כתב ידו וזה החוק שבידינו הוא החוק. והיה הרוח הזה מזמזם בכל לב והיה רחש התשוקה מתערב עם רעש הזמזום ולא נשמע כלום.

ביום האחד, שהוא היום הראשון טרם כל הסיפור הזה. נודע פתאום הכל. וגם למה לא היה אפשר לשמוע אותו. ואי אפשר לספר איך נראה הדבר למלאכים שכן הם קוראים באותיות של אש שחורה על גבי אש לבנה. ואילו היה טעות בכתב יד היה כל העולם שעומד על הרווח שבין האש שחורה ללבנה נשרף. אבל נגיד בשפתינו שידעו שהיו קוראים תמיד היום לעשותם ומחר לקבל שכרם כאילו היה כתוב היום לעשותם, ומחר לקבל שכרם. אבל באמת היה כתוב היום

לעשותם ומחר לקבל שכרם. אבל בכתב האש אין סימוני פיסוק ואי אפשר להבחין את החילוק. ולפיכך חשבו כל הזמן שהויו מפסיק אבל האמת שהויו מחבר.

ביום ההוא יהיה השם אחד ושמו אחד.

ביאורי מגילת אסתר

על דרך הטעם קרוב לפשט. מן הנלמד בחבורה עם חברים מקשיבים ובעזרתם. אפריון נמטיה לידיד נפשי ר' יוסף דוד על פתיחת וניהול הקבוצה ולשאר החברים הנזכרים בשמם ושאינם נזכרים.

פתיחה למגילת אסתר

הגמרא והמדרש מביאים כמה וכמה פתיחות למגילת אסתר. וענין הפתיחות הם למצוא חוטים אחדים אשר דרך המבט שלהם אפשר לכלול את הסיפור. בשפה שלנו נאמר כל סיפור דרמה מהותו הוא קונפליקט ופתרון אותו הקונפליקט. יש במגילת אסתר קונפליקט אחד יסודי שהוא הגזירה להשמיד ולהרוג את כל היהודים ואיך ניצלו ממנו ונהפוך הוא אשר נהרגו שונאי היהודים וזהו עיקר הסיפור והנס שאנו חוגגים בפורים, שאם ישאלך בנך לאמר מה זאת תאמר כך היה הסיפור. אבל זה אינו אלא הכלל הכי פשוט או הרובד הכי פשוט של הסיפור, וכמו כן יש עוד כמה וכמה סיפורים אחרים שאפשר לקרוא במגילה זו. ויש בהם אותו דרמה ואותו עליה וירידה והיפוך כמו בסיפור ניסיון ההריגה ויותר. והם גם משתלבים אחד בשני בסדר נפלא. ונמנה כמה מהם כאן ונעיר בהם בסדר הקריאה.

[ואפשר עד דלא ידע בין ארור המן שכבר לא ידע אם שמחתו מתייחסת למרדכי והמן או שמא דווקא לפור הוא הגורל או לצחוק החוק או לאיש ואשה או סיפור אחר לגמרי.]

א) תמונה אחת הוא **המלך אחשורש אצל עצמו מול מצבי הרוח שלו**. או מול כלל המצב הפנימי שלי. כל סיפורי המגילה תלויים במצב הרוח של המלך. שכללותם הם שתי מצבים טוב לב המלך או על המלך טוב וכעס המלך וחמתו. הוא לא מכיר מצבי רוח אחרים יותר מורכבים אחשורש הזה. ובכל מקום שנאמר אם על המלך טוב הפירוש אם הוא מרגיש טוב עכשיו ממילא יעשה את בקשת השואל. אין פירושו אם למלך נראה טוב ונכון הדבר כי לזה יש לו יועצים. המלך הכל תלוי בליבו אם טוב לו או הוא כועס. ואם אסתר מזמינה אותו לסעודה וגורמת לו לאהוב אותה בשכרותו ולשנוא את המן בזה היא מכינה את ליבו של המלך שיהיה טוב לעשות את בקשתה, כאשר נבאר שם.

וכך כל המגילה כולה. כטוב לב המלך ביין שולח להביא את ושתי, וכאשר לא באה, ויקצף המלך מאד על ושתי, ושוב כשך חמת המלך זכר את ושתי, וכאשר הגיעה כל נערה נקראה אם חפץ בה המלך, וכאשר באה אסתר ויאהב המלך את אסתר, וכאשר ביקש המן גזירתו היה זה תלוי אם על המלך טוב, אבל שוב כראות המלך את אסתר נשאה חן בעיניו, והיה כל משא ומתן של אסתר אם על המלך טוב, ובמשתה המלך קם בחמתו, וציוה לתלות את המן, ושוב ביקשה אסתר אם על המלך טוב ואם מצאתי חן בעיניו.

הרי תמונת סיפור קונפליקט אחד טוב לב המלך מול חמת המלך. והמלך עצמו לכאורה מול מצבי הרוח המשתנים שלו שהוא אינו שולט עליהם. וכאשר נדדה שנת המלך הוא מחפש מה לעשות לזה ודרך זה מגיע גדולת מרדכי. קונפליקט שני בתוך זה הוא כל הסיפורים הגדולים בממלכה שלכאורה יש בהם טעם וריח אבל מתברר שהכל תלוי כמה המלך שיכור או כועס על אשתו. ומן הענין הזה הוא מה ששאלו בגמרא אם מלך חכם היה או טיפש, כלומר מתעסקים בתמונה מצד מצבו הפנימי של המלך. שנראה שהוא טיפש אבל אפשר מצד שני לראות שיש כאן חכמה.

וסוד התמונה הזו הוא מה שאמרו המלך הוא המלך. כי כל עסקי העולמות כולם יש מאחוריהם סיפור בתוך לב המלך כלומר בעולם האצילות והכל תלוי בחסד דין רחמים שהם טוב לב המלך חמת המלך והשילובים שביניהם.

ב) תמונה שניה **המלך אחשורש מול כל מלכותו**. המלך יש לו עסק עם כל שריו ועבדיו שבכל המדינות שעושה להם משתה לקבל נאמנותם, וכלל המתח הוא בין המלך לבין מלכותו, שהמלכות יש בו כל מיני אנשים וכדי להצליח לשלוט, ובלשון רז"ל כשבת המלך, כשנתיישב המלכות בידו, הוא צריך לרצות את כל האנשים האלה כרצון איש ואיש. ואנו רואים בהמשך הסיפור שאפילו שני שומרים קטנים של הסף יכולים לרצוח את המלך אם הם קוצפים עליו. כי המלך שנראה מאד חזק הוא בעצם די חלש מול כלל מלכותו. ולכן כל סיפור המגילה עוסקת בנסיגות השונים של אנשים שונים להשפיע על המלך, ובסוף כל מה שהם עושים וכל מה שקורה הרי המלך נקרא עושה אותם, אבל לא נראה שהוא בעצמו מחליט כלום.

ואפשר לפרט שיש גם במלכות חכמים מכמה סוגים, ושליחים מכמה סוגים, ועושי המלאכה אשר למלך, ועבדי המלך, ואחשדרפנים ופחות, ושרים, ועם כולם המלך צריך להסתדר.

יש גם חוקים ודתות, דתי פרס ומדי, ועל החוקים ממונים חכמים כי כן דבר המלך לפני כל יודעי דת ודין. והמלך אף על פי שהוא לכאורה שולט הוא צריך כל הזמן לשאול את החכמים ולבדוק את החוקים אם הוא יכול לעשות בהם דבר. ולפעמים יוצאים מן המתח הזה דברים מוזרים לגמרי כאשר נראה בכל סיפורי גזירות המלך והחזרות שלו.

ג) תמונה שלישית **האישות והאהבה**. כל הסיפור מתחיל במריבת אחשורש עם אשתו, שהוא לכאורה מריבה פשוטה אישית אבל ממוכן מחדש שהוא מסמל עניין פוליטי שלם (וראה שם). ושוב חיפושי המלך אחרי האהבה וכל קיבוץ הנשים שהוא מקבץ למצוא מהם אחת שהוא אוהב. וכל סיפור אסתר ותכסיסיה עם המלך ועם המן. וגם ענין אסתר עם מרדכי שנראה שם איזה יחס ורז"ל אמרו ותהי לו לבית אבל עכ"פ קשרם שהם איש ואשה שייך לענין זה. וכן להמן היה אשה זרש והיתה חשובה ביעוץ אליו והיא גרמה למפלתו. ועיקר תליית המן בגלל שנתקנא המלך בהמן ואמר הגם לכבוש את המלכה עמי בבית.

ובאופן כללי, כפי הראוי לענין האהבה, הוא מוצנע מאד במגילה ולעולם אין מתפרש בו בדיוק מה זה ועל מה זה, אבל נרמזים סביבו רמזים כמו מה ראתה אסתר להזמין את המן וכו', ומה היה למרדכי עם אסתר, ומה היה להמן עם אסתר. וכל העת אנו מבינים שיש איזה מתח של אהבה באוויר אבל אין הוא מפורש עד שפתאום מתפרץ כעס שהמלך חושב שהמן הולך לקחת לו את אסתר, וכן הלאה.

ד) וכן עוד כמה דרכים שונים שיש להבין בו את המגילה וחלקם נפזרו בפירוש ועוד יש להרחיב במהדורה הבאה אי"ה.

אסתר בגמרא

הספר היחיד שנדרש כולו מראשו לסופו בתלמוד בבלי הוא מגילת אסתר שנדרש כולו בסוף הפרק הראשון במסכת מגילה.

דבר זה עורר אותנו להתחקות יותר אחרי שרשי חיבור התורה שבכתב והתורה שבעל פה והיחס ביניהם. כי יש ספרים או פסוקים מובאים הרבה בגמרא ויש ספרים או פסוקים מובאים בו מעט מאד. ויש הלכות או מקצועות בתורה הבנויים בעיקרם על המקראות ויש שלהם מקרא מועט והלכות מרובות ויש שאין להם עיקר בתורה שבכתב כלל, כאשר כללה המשנה בחגיגה. ואם נעמוד על זה נוכל למצוא כמה עניינים חשובים.

חשבנו כיצד אפשר לספור את הדבר הזה במספרים. לצורך העניין הנחנו שעיקר התורה שבעל פה הוא התלמוד בבלי, והשתמשנו ברשימות שאספו באתר ספריה לספור את הפעמים שהגמרא מצטטת פסוק במקרא. והתודה לר' יידל ור' שמעון שעזרו בחקירת המספרים מתוכן האתר הנ"ל.

מספרי ציטוט כל ספר בש"ס

ראשית דבר חשבנו כמה פעמים מוזכר כל ספר מכ"ד ספרים בש"ס. והנה לך רשימת הפעמים שפסוק מתוך הספר מצוטט בש"ס. (חיברתי בין הספרים הנחלקים לשתים כמו מלכים ושמואל וכמו כן מניתי תרי עשר כספר אחד כדברי רז"ל. וש"ס כאן הוא כל המסכתות שיש עליהם גמרא ואינו כולל אותם שיש להם משנה בלבד או את מסכת שקלים).

4088	ויקרא
2870	דברים
2183	שמות
1919	במדבר
1200	תהלים
1168	בראשית
839	ישעיה
615	משלי
361	תרי עשר
493	מלכים

490	שמואל
376	ירמיה
355	יחזקאל
344	איוב
238	דברי הימים
221	אסתר
187	יהושע
179	קהלת
166	שופטים
154	עזרא
134	דניאל
110	שיר השירים
85	איכה
50	רות

כבר ברשימה זו אנו יכולים לראות כיצד ספר ויקרא מצוטט פי כמה מכל שאר הספרים ולמה הוא מתוך החומשים נקרא בשם תורה – תורת כהנים. וכל הדברים המנויים במשנת חגיגה כהלכות שיש להם על מה שיסמוכו והן גופי תורה מספר ויקרא הם.

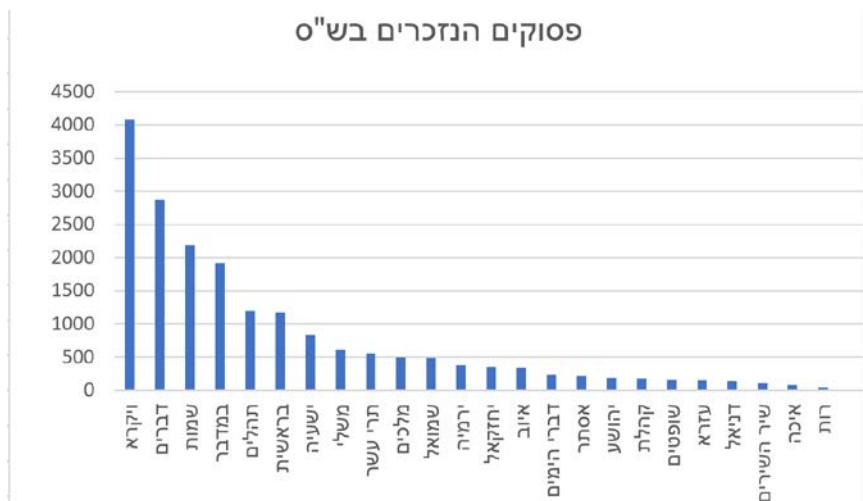
כמו כן אנו יכולים לראות שספר רות יש בה המספר המועט ביותר של הלכות, ואלה הם דברי רז"ל (רות רבה ב, טו) מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר.

כמו כן אפשר להבין את דברי הרש"י הראשון בתורה שאומר לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם. כי מנקודת המבט של התורה שבעל פה אפילו ספר תהלים מצוטט יותר מספר בראשית. ואע"פ שספר בראשית הוא הארוך ביותר מבין חומשי התורה.

והנה לך השוואת הספרים בטבלא.

פסוקים הנזכרים בש"ס

מספרי הפסוקים לפי אורך הספרים

שוב חשבנו שיש להעריך את מספר ציטוטי הפסוקים לפי ערך אורך אותו הספר בפסוקים. והרי החשבון לפניכם.

ספר	מספר פסוקים	מספר ציטוטים	ציטוטים פר פסוק
ויקרא	859	4088	4.76
דברים	956	2870	3.00
שמות	1210	2183	1.80
במדבר	1288	1919	1.49
אסתר	167	221	1.32
שיר השירים	117	110	0.94
קהלת	222	179	0.81
בראשית	1533	1168	0.76
דברי הימים	328	238	0.73
משלי	915	615	0.67
ישעיה	1291	839	0.65
רות	85	50	0.59
מלכים	855	493	0.58
דברי הימים	154	85	0.55
תרי עשר	1050	558	0.53
תהלים	2527	1200	0.47
דניאל	357	134	0.38
שמואל	1506	490	0.33
איוב	1070	344	0.32
יהושע	658	187	0.28
יחזקאל	1273	355	0.28
ירמיה	1364	376	0.28
שופטים	618	166	0.27
עזרא	862	154	0.18

רואים אנחנו כאן ששוב ספר ויקרא מצויה פי כמה משאר הספרים, כאשר לכל פסוק שבה יש 4.76 ציטוטים בגמרא, אבל כאן אנו רואים שלמרבה הפלא, חוץ מארבעת החומשים שמות-דברים, הרי מגילת אסתר מצוטטת לפי ערך הפסוקים שבה יותר מכל שאר ספרי הנ"ך. והיא היחידה מבין ספרי הנ"ך שיש לה יותר ציטוטים מפסוקים לפי ערך 1.32 ציטוטים לפסוק. והיא אפילו מצוטטת יותר מספר בראשית לפי ערך פסוקיה. בכך אפשר לנו להבין למה גם אם כל הכתובים יהיו נבטלים לא תתבטל מגילת אסתר, שכן היא היתה חשובה בעיני חכמים יותר מכל שאר ספרי הנביאים וכתובים.

[בקונטרס שבעים אותיות חלק א דרשתי עוד אופן מציאת דברים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה ותמצאנו שם]

פרק א

סיפור הראשון משתה אחשורש פותח את הסיפור ומפגיש אותנו עם כלל עיקרי המתח שבו בפירוט נפלא.

הוא מציג את העולם כולו של מגילת אסתר כקורה בתוך **משתה** של אחשורש, כפי שכל שאר הסיפורים העיקריים של המגילה קורים בתוך משתה. כאילו נאמר הרקע של כל המגילה הוא המשתה, זה העולם שבתוכו הוא נמצא. והמשתה הזו הוא בעצמו המשתה של פורים שבתוכו אנו קוראים ומספרים את סיפור המגילה, כלומר הוא אותו רקע להצגה של הסיפור ושל העולם, כמו שכל דבר יש לו רקע וכל דבר מתרחש על רקע עולם מסוים, שהרקע הוא הדבר ההווה התמידי ועל גביו משתנים העובדות. ובכן הרקע התמידי, הדבר היחיד שאף פעם לא משתנה במגילה, הוא המשתה.

העניין הזה מתקשר לסוגיית ה**צחוק** של פורים. כי אם אנו היינו מתבקשים לתאר את הרקע של סיפורי העולם הדבר האחרון שהיינו מוצאים הוא המשתה ושמחה ושתיה. הרי השחוק הוא כל מה שמשתנה, כל מה שמפתיע, כל מה שלא צפוי ושאי אפשר לעמוד עליו. הלץ הוא מי שמראה תמיד פנים רבות לכל צד הנה הוא רציני הנה הוא מתלוצץ הנה הוא בפרצוף של מרדכי הנה הוא בפרצוף של המן. ואם היינו מבקשים רקע או עולם לשים בתוכו את שאר הדברים היינו בוחרים בדבר הקבוע, השמים או הארץ שהמקרא נוהג להישבע בהם כקיימים לעולם, או היום והלילה הקבועים, לא המשתה של שחוק וקלות ראש. וזהו עומק השחוק שהמגילה שוחק מכל העולם כולו, שהוא מראה איך כאשר חוקרים אחרי הדבר הכי בסיסי שהוא הרקע לכל שאר הדברים אין מוצאים שם אלא המשתה. כמו בסיפור ממש כשנבקש איפה הוא המקום שנחרצים שם ההחלטות החשובות של מלכות פרס ומדי לא נמצא אלא שתי אנשים שותים. 'והמלך והמן ישבו לשתות - והעיר שושן נבוכה'. כל העיר נבוכה אודות פשט החוק החדש שיצא אבל האמת שזה סתם שתי שיכורים.. וכך ממש הוא עומק כל העולם 'משחקת לפניו בכל עת משחקת בתבל ארצו', שכל כולו אינו נמצא בשום דבר החלטי וקבוע והוא שחוק ושעשוע.

כמו כן הוא מציג את ה**זמן** שהוא גם רקע חשוב בכל המגילה המדייק מאד בפירוט הזמנים והימים שבו, שהמשתה היה בשנת שלש למלכו, ונמשך בדיוק שמונים ומאת יום, ושוב עשה משתה בדיוק שבעה ימים. והכל בפירוט ובדיוק. ואחרי כן כאשר תמצא את המן מפיל גורלו מיום ליום ומחודש לחודש, ותמצא

ענין עיקרי שכל הדברים קורים לכאורה בזמן הנכון, וכאשר נהפוך הוא אנו חוגגים פורים בדיוק באותו היום שבו פור המן נהפך לפורנו. והחכמים הם יודעי העיתים כי עיקר החכמה לדעת איזה זמן מתאים לכל דבר, כאשר הציג קהלת עת לזה ועת לזה וכו'.

הוא מציג את **המלך** ואת **המלכה**, ואת היחס המוזר ביניהם. הם עושים משתה נפרד כיאה מחמת צניעות, אבל כדאי שהמלך יקרא פשוט אל המלכה שתשמח איתו קצת הוא צריך טקס שלם ולקחוא שבעת סריסים שלימים על שליחות. ועל מה כל זה אם היא אשתו ומי קרוב לאדם יותר מאשתו גם אם הוא מלך. והנראה בכל מגילת אסתר שלא היה למלך אחשורש יחס נורמלי עם אשה וגם אסתר הייתה צריכה לעשות מסירות נפש שלימה לבוא אל המלך. ואפשר שגם זה חלק מצחוק המגילה על המוזרות הזאת שהמלך אפילו היחס שלו עם אשתו הכל על ידי שליח וחוקים ומשפטים וחכמים ואינו יכול לעשות דבר נורמלי מעצמו.

הוא מציג את **החוק** המסודר מאד של פרס ומדי ואת שבעת החכמים היושבים ראשונה במלכות המחליטים למלך מה מותר לו לעשות לפי החוק. החוק הזה מסודר כל כך עד שיש חוקים ודתים מסודרים אפילו איך להתנהג בשעת המשתה. והשתיה כדת. והיו צריכים לעשות יוצא מן הכלל מיוחד מן הדת כדי שלא יהיה אונס בדת הזה כי כן יסד המלך. כלומר כאן התערב המלך וחוקק חוק מיוחד שמותר לעשות כרצון איש ואיש ואין צורך לכל אחד לשתות בדיוק כשיעור שמחליטים עליו כמנהג בית המלך.

הוא מציג את **האגרת** שהוא סדר שליחת החוקים ותרגומם בכל מדינות המלכות, שבאותו דרך ישלחו המן ואסתר את אגרותיהם.

והוא מציג את **לב המלך**, שהוא מטיב ליבו ביין ועושה דברים, וכאשר קופץ מאד הוא מתרצה לעשות דברים שלמחרת מתחרט על כך אבל גם כאשר מתחרט אינו יודע לתקנם כי מעוות לא יוכל לתקון אלא הוא צריך לעשות עוד חוקים חדשים.

והוא מציג את **עושרו** של אחשורש בהראותו את עושר כבוד מלכותו, שהוא פתיחת ענין הכסף המשחק דמות רב במגילה כאשר המלך צריך לכסף

והוא מציג את **הדמויות** הסובבים את המלך. אמנם אינו מציג את כל דמויות המגילה והם מוצגים אחד אחד במקומם.

ובדרך נסתרת הוא מציג את ענין **האונס והרצון**, שהוא שורש ענין המקריות והסדר, או הדטרמיניזם והבחירה, או החכמה והכתר, כאשר יסד המלך להיות הסעודה באין אונס. האונס הוא שורש ענין החוק והכסף, והרצון הוא מקושר לענין הגורל וההפיכה שהוא שורש הפיכת הסיפור שנהפוך הוא להיות הכל תלוי ברצון הגורלי ולא בהכרח החכמים יודעי העתים.

ובדרך הדרוש הוא מציג את ענין **התבוללות** ישראל בין האומות והאומות זה בזה, שהוא חוט שיש למצוא מאחורי סיפור המגילה אע"פ שאינו מפורש בו. וכבר רז"ל אמרו שכאן היה שורש החטא שנהנו מסעדותו של אותו רשע. ובמסת עבודה זרה אמרו שכל ישראל בחו"ל עובדי עבודה זרה בטהרה מחמת שהם חייבים להשתתף בסעודות הגוים המקושרים לאיליהם. ואם שאין ענין האלילות מוזכר במגילה כלל עכ"פ נמצא בסעודה זו שורש

לחכמים יודעי העתים. כינוי החכמים כיודעי העתים נראה שכן היה הדבר בימיהם, אשר חקירת ידיעת העתים תכלול ידיעת הלוח והשעון כפשוטו. שבימים שעוד לא היה בידי כל אחד ואחד לוח שנה ושעון זמני היום היה בדבר חכמה גדולה לדעת לחשב את התקופות ואת העתים ואת הלוחות, דבר שהיה נצרך להנהגת המלכות ולסדר המדינה וחגיה וכדו'. וכאשר אין ביד כל אחד לוח לומר לו מתי משתה המלך ומתי זמן גזירה זו או חג זה היה זה תפקיד חשוב של החכמים לקבוע את העתים. וכן בחכמי ישראל היה הדבר כן שהם בית דין שמקדשים החודש ומעברים את השנה. וכן דרשו רז"ל ששאל לחכמי ישראל, אבל על פי פשט הם חכמי פרס ומדי שהיה להם תפקיד מקביל בארצם לקבוע את סדר הזמנים, כפי שהיה הדבר ביד בית דין טרם נוסד הלוח והיו צריכים לחכות לבית דין כל חודש לכל ענייני הזמנים.

ועוד הוא כולל ענין חכמת האסטרונומיה שהיה מן החכמות העיקריות בימיהם, שהוא נצרך גם לחישוב התקופות והזמנים כפשוטם. וגם בתור חכמה מופשטת שהיה בזה יקר חכמתם שידעו דיוק כל סיבובי השמים והכוכבים במסילותם. ומפורסמים בזה חכמי בבל שמהם ירשו פרס ומדי. וכן רז"ל אמרו כי הוא

חכמתכם זה חישוב תקופות כי בדבר זה היו חכמי האומות עוסקים הרבה בימיהם ועל כן זהו חלק של חכמת חכמי ישראל שהיה אפשר להראות בה חכמתם להם.

ועוד חכמה זו כוללת את האסטרולוגיה שהוא חישוב מזל בני אדם והזמן המסוגל וידיעת נסתרות או עתידות לפי המזלות והכוכבים. וכן אמרו בגורל שהפיל המן מיום ליום שהמן הרשע אסטרולוגוס גדול היה. שהיה זה חכמה ידועה בימיהם והחכמים והיועצים היו צריכים לדעת אותו. וכן היה מזה ענין עבודה זרה לפי שעבדו לכוכבים אלה.

והנולד מכל הענין הזה בהנהגת המלוכה הוא כי כל חוק וגזירה שמוציא המלך מצורף לו זמן. וכל דבר שיתבע המלך הוא מצרף לזה זמן, ולפעמים הוא נאמר בפירוש בלשון נתינת זמן כלשון הכתוב בדניאל די זמן יתן ליה. כי ציווי המלך אינו חל אלא אם ניתן לזה ארך זמן שבתוכו הוא חייב להתקיים, ואחרת ידחה הדבר לנצח. ועל כן אפשר לכנות כל ניתנת גזירות מאת המלך נתינת זמן. ובלשון הזה נאמרו כל גזירות המן ומרדכי שביטל אותם בלשון קביעת הזמן לי"ג באדר שהוא עיקר תוקף הגזירה ובו נכללים כל פרטי דיניה.

וכל זה עולה לדרך הנסתר כי הזמן מורה על סדר ההנהגה בכללו, שאינו זמן דווקא אבל הזמן הוא שם משותף לכל סדרי העולם והגורל הקבוע בו בכללות. ולכן תמצא בלשון הראשונים מכנים זמן לגורל (fate) כמו בביטויים הידועים פגעי הזמן עבדי הזמן וכדומה. והנה כל הרשעים הקדמונים היה עיקר עניינים להכיר את חוקי הגורל הניתך על כל בני אדם ולווסת אותו לטובתם. וכמו שאמרו על בלעם הרשע שהיה יודע דעת עליון שהיה יודע לכונן את השעה שהקב"ה כועס. והיינו שהיה יודע להיאחז באותו צד של סדר ההנהגה שהוא מעורר דין ובה היה מקלל. ואמרו למען דעת צדקות ה' שכל אותם הימים לא כעס, שאכן יש סדר במציאות אבל יש גם דרך למעלה מכל הסדר הזה התלוי ברצון לבד ובמקום הגזירה נתעורר רצון זה ואז נהפך הזמן של המן לזמן שלנו והזמן של בלעם שצריך להיות זמן של כעס לזמן של רצון.

וכך שבח דניאל בהיותו במלכות נבוכדנצר (דניאל ב, יט) והוא משניא עדניא וזמניא.

ויאמר ממוכן וכו'. מה שאמר ממוכן הם חכמה גדולה וגם שטות גדול. הטענה של ממוכן היתה **שהאישי הוא הפוליטי**. לא על המלך לבדו עוותה ושתי כי על כל השרים וכו'. הוא טוען שאצל המלך אין כזה דבר דבר פרטי. והשלום בית שלו הוא לא ענין ליועץ השלום בית המלכותי אבל הוא ענין לכל המלכות. ולפיכך הכל מרכלים תמיד על הקורה בבית המלך כי הוא נוגע להם כי כל הבתים במדינה הם מיוסדים על הדגם של בית המלך. ואותו החוק והמנהג שנהג בין המלך לבין אשתו ינהגו כל הבעלים וכל הנשים אשר בכל מדינות המלך.

וממוכן כמו בכל מלכות פרס חושב שכל בעיה ניתן לפתור על ידי חקיקת חוק. הוא הולך לחקוק חוק חמור מאד להיות כל איש וכו', ועל ידי החוק ממילא כל הנשים יתנו יקר לבעליהם.

אבל זה טיפשות כי או שלא צריך חוק או שהחוק לא יעזור. וסיפור המגילה נוטה לכך שהחוק הזה היה מיותר לגמרי, כאשר אמרו על זה בגמרא שאמרו מאי האי דשדיר לן 'להיות כל איש שרר בביתו' פשיטא! אפילו קרחא בביתיה פרשדכא ליהוי. וזה הסיפור כולו הוא צחוק שעושה המגילה מן החוקים החמורים של פרס ומדי שכל דבר היו עושים על כך חוק והיו הביורוקרטים לוקחים כל מיני חוקים טיפשיים ברצינות גדולה. עד אשר עשו חוק איך יתנהגו כל גבר ואשה בביתם כאילו שזה דבר ששייך בו חוק וכאילו שצריך לעשות חוק על כל הדברים הכי פשוטים כי לפי הסתכלות אלה בעלי החוק בלי חוק אין קיום לשום דבר. וראה בדוגמת הגמרא שאפילו קרחא בביתיה וכו' כלומר שהבית הוא תחום פרטי ואין שולטים בו החוקים הפומביים שבחוץ, וגם החוקים של המלכות אין שולטים בו ואם ירצה איש פרטי להכתיר את עצמו לשר ביתו מי יפריע בידו. כי זה טעות בקטגוריה שאפשר לחוקק חוק על המרחב שאין חוק חל בו.

ואותו סוג טענה שהאישי הוא הפוליטי אנו מוצאים קורה להמן שכאשר מרדכי היהודי הפרטי אינו משתחוה לו 'ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו'. וראה כי באותו בוז טען ממוכן על הנשים 'להבזות בעליהן'. כי המרחב הפרטי היא נחשב מבזזה אצל הפרסיים ולהמן לא התאים שיהיה לו סתם מריבה פרטית עם איזה יהודי בשם מרדכי, אבל בוודאי התאים לו שיש כאן מאבק לאומי ואידיאולוגי גדול ורחב בין כל מלכות אחשוורש לבין עם מרדכי. ולכן הסביר בפלפול שלם איך השנאה שלו למרדכי הוא בעצם שנאה לעם שלם ויש להרוג את כולם. ואותו פלפול עשה ממוכן לפני המלך והשרים וייטב בעיניהם ולפיכך אמרו חז"ל

ממוכן זה המן. ועל כל פנים מחדדת המגילה את אותו מתח שכל הדברים הפרטיים הם רוצים לעשות לחוקים ודברים גדולים ציבוריים וזה בדיחה.

אשר לא תבוא ושתי. בפשט המגילה לא נאמר שושתי נהרגה אלא שנגזר עליה שני דברים. הראשון שלא תבוא עוד אל המלך, כלומר כי את בקשתה יותן לה מידה כנגד מידה תחת אשר לא רצתה לבוא במאמר המלך לא תיקרא עוד לבוא אל המלך לעולם. ותידחה מן הסדר שהיתה נקראת אל המלך והיתה מאותם שנקראו בשם אל המלך. ושנית אשר תואר מלכותה שהיה לה יוסר ממנה ויותן לרעותה הטובה ממנה. ומשמעות הדבר שיש לה כבר ריעות שהם שאר הנשים היושבות בבית המלך ויותן תואר מלכות לאחת מהן. וראה בפירושונו לפרק ב' הרחבת הענין.

ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה. כלשון הזה ממש אמר שמואל הנביא לשאול המלך בשמואל א' טו, כח 'קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך היום ונתנה לרעך הטוב ממך'. והעוקב אחרי רמזי המגילה במשפחת שאול ומשפחת ודוד ימצא כאן דרך ללכת בה.

ומדבר כלשון עמו. נראה שזה מקושר לענין ההתבוללות שהעסיקה את העמים ואת היהודים בזמן מגילת אסתר. שהרי נחמיה זועק (נחמיה יג כג-כד) "ראיתי את היהודים השיבו נשים אשדודיות מואביות ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם". כלומר כאשר התבוללו בעמים אחרים לא היו נשיותם מכירים לדבר כלשון עם ועם וזה היה תלונה גדולה בעיני נחמיה שזה גורם לפיזור בין העמים ולשכחת זהותם היהודית. והסיבה לכך הוא אצל נחמיה שלקחו להם נשים זרות ואותם הנשים דיברו כלשון עם. אין אנו יודעים בדיוק דעת מגילת אסתר על זה שכן אסתר הלכה לאחשורש ואין המגילה מתעצבת על זה פשט (וראה להלן פירושים אפשריים בזה), ואפשר שהמגילה רוצה לספר שאפילו הפרסיים עשו חוק שהבעל ידבר כלשון עמו ויחנך כך את בניו ביתו ועל ידי כך הוא מוחה נגד אותו התופעה שבנחמיה.

באופן כללי אנו רואים דגש במגילה על היות כל הדברים כלשון עם ועם מדינה ומדינה ככתבה ועם כלשונו, ובמכתב אסתר ואל היהודים ככתבם וכלשונם. ואפשר שכל זה מודגש כדי לתת מקום לזהות הנבדל של היהודים

שלא יתערבו בין העמים במלכות פרס ומדי שהיו בה הרבה עמים אבל ישמרו
לעצמם כתב ולשון ודת כמו שנשמרה לכל עם ומדינה.

פרק ב

אחר הדברים האלה. הביטוי הזה החוזר על עצמו במקרא הוא מן הבלתי בהירים שבו. שאם הוא בא לציין סדר זמנים גרידא היה די לכתוב ויזכור אחשורש את ושתי והיה מובן מאליו שהיה זה אחרי הסיפור הבא מקודם לו. אבל הביטוי הזה משמש דווקא במקום שבו אין המשך ישיר בין שני חלקי הסיפור, והוא בא לומר שאף על פי שיש כאן סדרת תמונות שאינם קשורים בהכרח זה לזה עדיין תראה שהם נובעים זה מזה. והוא מציין בעצם מרחק כמו שהוא מציין קירבה. והוא אומר שיש להרכיב את התמונה השניה על הראשונה כדי ששניהם יובנו כנכון.

בכלל הסיפור למדנו מפי חבורה על דרך הפשט שלא היה זה מאורע חד – פעמי בלבד. אבל כן דרך המלכים להיות להם בית הנשים ולבחור להם נשים משם כל עת. ומפעם לפעם היו שולחים שליחים במלכות למלאות להם את בית הנשים בנשים ובתולות חדשות לפי טעמם. ולא היה זה דבר חדש שנוסד אחרי מיתת ושתי אבל גם בהיות ושתי שם היה כבר בית הנשים שם. תדע שהרי לא מצינו שנתמנה כאן הגי מינוי חדש ושנבנה בית הנשים חדש, אבל כל החוקים והמנהגים האלה היו קבועים מכבר.

ונראה מתוך המגילה שאף המלכה עצמה לא היתה גרה עם המלך אלא היתה גרה במקום בפני עצמה עם נערותיה, ובמצב דומה לכל שאר הנשים היושבות בבית הנשים. ולא היה הבדל ביניהם אלא בתואר של כבוד שהיו נקראים המלכה. אבל גם הם היו צריכים להיקרא בשם לבוא אל המלך, כאשר מצינו בפרק הקודם בושתי וכאשר אמרה אסתר ואני לא נקראתי וכו'. ומסתמא גם בשאר הזמן שלא נקראה אסתר לאחשורש לא היה הוא פרוש אלא היה ממלא תאוותו בנשים אחרות שמתוך בית הנשים.

ולפי זה אנו למדים שעצת נערי המלך משרתיו לא באה כאן כחידוש אחרי שנגזר על ושתי שלא תבוא עוד אל המלך, אלא הוא כבר היה קיים מאז. והפקידה החדשה אשר כאן אפשר שבכר חזר אחשורש על נשי בית הנשים ולא מצא מהן ראויה למלכות על כן היו צריכים לאסוף עוד נשים שמא יהיו ראויות. או אפשר שזה חלק מצחוק המגילה על מוסדות המלוכה שהוא מתאר איך נוסד בית הנשים של המלך על ידי שהמלך קפץ על אשתו והיה צריך לאשה חדשה שתשמח אותו.

ובהכי מובן בפשטות הפסוק ובהקבץ בתולות שנית, שהיה זה דבר נוהג מפעם לפעם להקבץ עוד בתולות גם אחרי שהיתה מלכה ולא היה בזה סתירה למלכותה כי תאוות המלך ושררתו גדולה.

ולפי זמני הסיפור היה כל הענין הזה זמן ארוך של ארבע שנים שלא באה אסתר למלך אלא בשנת שבע למלכותו וסיפור ושתי היה בשנת שלש למלכו. ולכל זה צריך המגילה להדגיש שהיה זה אחרי הדברים האלה והיה מינוי אסתר קשור למינוי ושתי אע"פ שעבר זמן ארוך וכבר היו מנהגים אלו קודם לכן.

איש יהודי וגו'. אשר הגלה וגו'. אין אסתר מגדת עמה וגו'. כאן מתחיל המגילה להודיע לנו שיש כאן עוד סיפור שלם מאחורי כל הענין הזה, והוא הסיפור של גלות יהודה. כלומר כי עד עכשיו יש סיפור יפה ומעניין על מלך פרס ומדי ומלכותו ונדמה כאילו מלכותו כוללת הכל והוא מושל בכיפה בשבע ועשרים ומאה מדינה והסיפור מושלם וכולל הכל. אבל פה אנו מספרים את הסיפור שבתוך המדינה הזו, ועוד בתוך שושן הבירה, יש איש יהודי. והאיש היה זה יש לו סיפור אחר לגמרי שלא נכנס בעצם לסיפור של אחשורש וכל מלכותו, וכפי שנראה הוא בא בקונפליקט גמור איתו. והסיפור הזה מתחיל להיספר מן נקודת המבט של איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי. ונהגים לכפול הפסוק הזה בקהל כי באמת יש כאן הפתעה, כמו אפשר לתאר את מגילת אסתר כמחזה (ראה להלן) ופה נכנס פתאום עוד דמות חשובה שהולך להפוך את כל הסיפור על פיו ויש לפני זה הכרזה שכל הקהל אומר ביחד איש יהודי וכו'. ונקרא בגמרא תוקפו של מרדכי.

יש להקדים ידיעה שצורת הגלות שאנו מאד רגילים אליו שיש עם יהודי והוא נמצא בגלות זה אלפיים שנה וכו', וכבר יש סדרים והלכות ומנהגים ותפלות כיצד מתנהגים וכיצר שורדים, ומצפים לגאולה, ועב"פ הדפוס הזה של איך נמצא יהודי בגלות כבר קיים ובנוי אצלנו באיזשהו אופן, לפחות אצל ההולכים בדרך המסורה. אבל בגלות בבל היה הדבר הזה מסופק מאד, וכאשר רז"ל מתארים בכמה סיפורים איך באו זקני ישראל לפני יחזקאל ואמרו שיש לוותר על כל הברית וכו', ועוד מדרשים דומים, ויותר מזה אם נחקור בהיסטוריה של הדבר. כי באמת היה כאן ספק רב בכל המובנים החיצונים והפנימיים, ועוד לא היה כדבר הזה שתלך אומה בגלות ותישאר אומה בין האומות. וכמו כן בין

ישראל והיחס שלהם עם התורה ואלהיהם שהיה עד כה הכל בנוי סביב הברית שבין ה' ועמו וארצו, הרי הכל נתבלבל, ולא היו יודעים עוד כיצד להתקיים וכיצד לנהוג במצב הזה.

ומתוך המצב הזה יש לנו כמה סיפורים הפכיים, והסיפור של פורים הוא אחד הנרטיבים שהמציאו את היהודי בגלות וכיצד הוא ניצל בדרך פלאית מן הגוים הקמים עליו לכלותו. אבל יש לדעת מאד שכאשר קרה הסיפור עוד לא היה הנרטיב הזה עצמו מבוסס אבל היו עוד בספק וחוסר ידיעה כיצד יתנהל כל הענין הזה.

עוד יותר מסתבכים הדברים כאשר חושבים את חשבון השנים, שסיפור מרדכי ואסתר לכל הדעות כבר היה אחרי עליה הראשונה של עזרא, לפי דעת הגמרא שהמן הוא שכתב שטנה בתחלת מלכות אחשורש, נמצא בזמן מגילת אסתר כבר היה בית המקדש קיים מגזירת כורש וכבר עלה עזרא. וביותר לפי הדעה החיצונית בחשבון מלכות פרס נמצא שהיה זה הרבה שנים אחרי עליית עזרא. אבל במגילה לא נמצא אפילו רמז מזה, אלא הוא מתאר מציאות שאנו מכירים מאד של גלות שנראה נמשך ולא נראה שיש דרך או תקוה ליהודים לצאת ממלכות אחשורש, אבל הם צריכים לפחות לשרוד גופנית וגם רוחנית בתוך המלכות הזה. [ואפילו בנין בית המקדש הרי היה ברשות כורש ואכתי עבדי אחשורש אנן]. ונמצא ענין סיפור המגילה הוא יסוד גדול שממנו נתברר אופי הקיום היהודי בתוך הגלות.

והסיפור העיקרי של מגילת אסתר הוא שהקיום הפיזי של היהודים הוא בסכנה אצל הגוים, והקב"ה מצילנו מידם בדרכים של נס ושתדלנות. וכמו שהקיום הפיזי הוא בסכנה כן וודאי גם הקיום הרוחני, שהוא כולל את הזהות של היהודי לשמור על עמו ולשונו ומציאותו בכלל, וגם הרוחני ממש דהיינו תורתו. ותמצא שגם זה היה בספק רב בזמן גלות בבל. ואין זה שהיו מסופקים אם יקיימו התורה מרצונם בלבד אבל המציאות הזו שאין שלטון יהודי הוא הרי אונס על הרבה חלקי התורה שלא יקיימום. ואנו כבר רגילים שיש דברים שאין ידינו תקיפה וכו' ואנו עושים עיקר הדת ממה שאנו יכולים במרחב הפרטי והפרטי ליהודים. אבל גם זה בעצמותו כבר ירידה גדולה של הדת כנאמר ועבדתם שם אלהים אחרים, ואמרו רז"ל ישראל בחו"ל עובדי עבודה זרה בטהרה. שכן בהכרח אנו עבדי אחשורש ועובדים לו ולא את השם בכמה מובנים. וזה היה הספק בימי גלות בבל אשר כללו רז"ל את הספק הזה בשני עבירות שהם השתחוויה לצלם וההנאה מסעודות של אחשורש, שהם ממש העניינים שעליהם נאמר ועבדתם

שם אלהים אחרים. ואע"פ שיש לנו היום הלכות שעל ג' חמורות יהרג ואל יעבור ולא על שאר התורה, הרי זה ההלכה יכולה להתקיים רק אחרי שהוברר שיש קיום יהודי עצמאי רוחנית בגלות וממילא הוא נוהג לפי הלכות אלו. אבל בזמן גלות בבל הראשון עוד לא היה היסוד הזה שיש קיום עצמאי כלל, ולכן מצינו תביעה על ההנאה מהסעודה והשתחוויה לצלם אע"פ שלפי הלכה אין צריכים למסור את הנפש על זה, ועכ"ז חנניה מישאל ועזריה מסרו את נפשם על כך, וכן מסר דניאל נפשו על התפלה ועל המאכל הכשר, אע"פ שלא נתפרש מה היה החשש במאכל נבוכדנצר ואם כבר גזרו על פת עכו"ם וכדומה. כי כל זה היה הנסיונות הראשוניים של בני ישראל לשמור על זהותם ועמם ודתם בתוך הגלות. ולכן הסתפקו בכל מיני דרכים של הרחקה, וכאשר נראה במיאון של מרדכי להשתחוות להמן וטענת המן ישנו עם אחד.

ואמנם כן ההלכה גם בזמן הזה שבשעת השמד אפילו על ערקתא דמסאני, כלומר שכל ההלכה המסדירה את המצב שבדיעבד דינא דמלכותא דינא ואין מוסרים את הנפש על כל דבר הוא רק כל זמן שאין כל עיקר הקיום של העם בסכנה, ולו יצויר שיש שעת השמד שהגוים רוצים לבטל את המציאות של עם ישראל אכן גם לפי ההלכה צריך למסור את הנפש על דברים פעוטים אע"פ שאינם עבודה זרה ממש. וגם בהלכה יש ספיקות רבים מהו המצב הזה וכדומה.

אחרי כל זה יש לומר שעיקר הסיפור כך הוא, ואפשר שזה אחד מן המסרים העיקריים במגילת אסתר. כי בהתחלה חיו מרדכי ואסתר כמו יהודים כמעט מתבוללים בשושן הבירה. ואין הכוונה להאשים אותם בעבירות וכדומה אלא לומר שלא עמדו על הזהות הנבדלת היהודית, ואולי אף ניסו להתערב בעיר מבלי להתבלט כי כך היה נראה המציאות של עם ישראל באותו דור שאין תקווה אחרת. ולכן כאשר באו לקחת את אסתר לבית המלכות לא התנגדו ואין נראה במגילה כלל שהיה בדבר גרועותא, כי וודאי כך היא המידה שהם חלק ממלכות אחשוורש. ולכן אין אסתר מגדת את עמה כאשר ציוה עליה מרדכי, כי זה היה הטכסיס של מרדכי בראשונה לחיות כמו אנוסים ושלא יתוודע בעיר שהם יהודים המבדילים את עצמם אלא ניסו בכל דרך להתערב ולא להתבלט.

וכאשר הגיעה גזירות המן שהאו דווקא עמד על השוני של היהודים מכל העמים, והתעורר לזה על ידי שהתעורר בליבו של מרדכי לא להשתחוות לו, אז עמד מרדכי ואסתר על כך שאין זו הדרך להתערב בין הגוים ולהציל את נפשם,

אלא הלך בתוך העיר ויזעק ויזעק גדולה ומרה והתחיל להיות יהודי בגאווה ובפומבי, ואף אמר לאסתר שלעת כזאת הגעת למלכות, כי עכשיו שיש גזירה על כל היהודים אי אפשר להימלט בית המלך ולהיות אנוסים כי אין זה הוגן מבחינת האחריות לעם ולא מבחינת האחריות להיותם יהודים בעצמם. ונמצא כלל סיפור המגילה הוא עמידת מרדכי ואסתר על התודעה היהודית הנבדלת שלהם והתחילם לנהוג בפרסום כיהודים. ושכל זה הגיע על ידי המן צורר היהודים, שמתוך צרה זו שהמן גילה את התודעה הנבדלת הזו היו מוכרחים להיבחר בעצמם.

אבל בשלב הזה של הסיפור עוד אין כל זה נמצא וצריך לתאר כמו המגילה לוחש לנו את הרכילות שהמרדכי הזה הוא איש יהודי. אלו דברי המספר, אבל בתוך הסיפור עוד אין איש יודע שהוא יהודי עד פרק הבא שבו עבדי המלך מגלים את הסוד ומרכלים עליו להמן, ועד שיוצא הדבר בפומבי ומרדכי יצא. [הפירוש הזה על פי רז"ל ור"י ושאר חברים]

לא ביקשה דבר. על פי פשט בא לתאר יופיה של אסתר שלא היתה צריכה לסממנים וכו' להראות את יפיה אבל היתה מושכת ביופיה כמות שהיא (ר"מ).

ואפשר עוד שזה חלק מן ההגנה על היהודים הנמצא במגילה, כמו שכתוב בהמשך ובבזה לא שלחו את ידם, כלומר שאין היהודים צמאי כסף ושליטה כדעת האנטישמיים אלא אדרבה לא ביקשה דבר וכל הגדולה שהיה להם הגיע מלמעלה (רז"ל)

בימים ההם וכו'. סיפור בגתן ותרש שהוא מפתח לכל גדולת מרדכי, הוא כולל בתוכו גם כל עיקרי חוטי המגילה. שהם ענין המלך וחולשתו אע"פ שלפי הנראה הוא מלך גדול יכולים שני שומרי סף פשוטים לשלוח בו יד אילו רצו. והוא גם מראה שלא היה בדבריהם סיבה הגיונית טובה אלא כמו שאר המגילה כל הדמויות מופעלות על ידי רגשי הכעס והנחת בלבד, קצף בגתן ותרש. ולמה קפצו במלך, אפשר לתאר שלא היה זה משום שלא הסכימו עם העקרון החוקתי החדש שלו אלא אולי סתם היו צריכים לעבוד יותר מדי בשמירת הסף והתעייפו, או משהו כזה, כאשר תיארו רז"ל בדרכם.

ועוד הוא כולל את הרכילות ואת המאבקים בחצר המלך, אשר כמו שבגתן ותרש מתכננים לשלוח יד במלך כן נודע דבר הקשר הזה למרדכי והוא דווקא נמצא בצד של המלך. ולמה גילה למלך בפשטות כמו כל תככי בית המלכות אולי היה דווקא מרדכי שונא של בגתן ותרש שהפריעו לו בישוב בשער המלך ורצה שייהרגו, או רצה לקבל טובה מאת המלך בכך ולחזק את החברים שלו ואסתר על ידי שהם הצילו את חייו של המלך. או שהוא מראה שהיה מרדכי נאמן למלכות והיה תובע את שלומה, כפי שביארנו שלא רצה להיות נבדל. וענין התככים האלה בחצר המלכות הם גם חשובים לכל סיבת שנאת המן את מרדכי כאשר נבאר בפרק ג', וכן להפיכת הענין ותליית המן וגדולת מרדכי.

וכן מסופר כאן ענין הרצינות שבו לקחו בפרס ומדי כל דבר, שגם סיפור קטן כזה נכתב בספר דברי הימים לפני המלך. אבל לא עשו עם זה כלום. כאילו כבר היה נחשב אצלם דבר גדול שיהיה הסיפור כתוב בדברי הימים מרוב ההערכה שהעריכו את החוק ואת הרקורד הכתוב שבשלב הזה היה נראה שכבר יש בכך עצמו שכר גדול למרדכי שהוא כתוב בספר דברי הימים החשוב מאד. ונס המגילה התחילה כאשר אחשורש התעורר פתאום ואמר לא נעשה עמו דבר, שזה מתאים לכלל המגמה של המגילה שהוא להראות שחוקים וספרים כתובים שלא נעשה עמם דבר הם כלום ודווקא במפנה הזה שבו שם לב שעם כל הכבוד לספר דברי הימים הרי זה נקרא לא נעשה עמו דבר הוא תוקפו של הנס.

פרק ג

המן בן המדתא האגגי. על דרך הפשט אין קשר למלך אגג שהיה בעמלק בימי שאול כי איך הגיע אגג מעמלק אל המן במלכות פרס ברוב מרחק השנים והזמנים. וכתבו שאפשר שקראו לו כן כמו שאנו קוראים לכל שונאי ישראל היטלרים כך נקרא אגגי על שם אגג. ועב"פ כוונת רז"ל במה שקישרו את המן לאגג ואת פורים למחייית עמלק נראה שהוא על דרך זה כי לא התעסקו רז"ל בהיסטוריה החומרית אלא ברעיונית ומצאו בהמן רעיון דומה לעמלק שהוא היה שונא ישראל ורצה לכלותם כדרך עמלק ולכן נעשה עמו בדין עמלק, ולכן מתאים לו להיקרא גם בפועל אגגי ועמלקי.

וכל עבדי המלך וכו'. ומרדכי לא יכרע וגו' ויאמרו עבדי המלך וגו' ויגידו להמן וגו'. לא נתפרש במגילה מה טעם לא השתחוה מרדכי להמן. ואפשר על פי פשט שזה חלק מן התככים של בית המלך שמרדכי לא אהב את המן והיה רוצה להתגדל מעליו. וכן מצינו במדרשי רז"ל שתיארו איך כבר חלקו מרדכי עם המן לפני הסיפור הזה בתפקידים אצל המלך.

וענין עבדי המלך הם העבדים שהם נחותים מדרגת השרים וכדומה, ואלה אין להם ענין בפני עצמם לצד זה או לצד אחר, אבל הם נהנים לסכסך בין השרים הגבוהים מאד ונהנים לראות איזה צד מנצח בתככי המלכות. ואלה האנשים הקטנים הם אשמים בכל סיפור המגילה, כי המן היה גאוותן גדול ומסתמא לא היה מסתכל מי בדיוק משתחוה לו ומי לא, אבל היה בטוח שכולם משתחוים לו. ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה אבל אפשר שלא עשה הדבר בפומבי בפני המן אלא בפני עבדי המלך, אבל אותם העבדים החפצים תמיד לסכסך ונהנים מן המזימות שבין הגדולים מהם הם הלכו וריכלו על זה להמן, ולמה, על לא דבר, אלא לראות היעמדו דברי מרדכי. כלומר לראות אם הצד של מרדכי ינצח בבית המלכות או הצד של המן. והיו כמו פקידים קטנים במשרד גדול שמתערבים ביניהם איזה צד בין המנהיגים ינצח. ורק כאשר העירו את לב המן אז פתאום וירא המן כי אין מרדכי כורע ומשתחוה לו. וימלא המן חמה.

כי הגיד להם אשר הוא יהודי, מפסוק זה יש מפרשים שזה הוא הטעם שמסר להם מרדכי שאינו משתחוה להמן. וכן סיפרו את זה לעמן כי הגידו לו את עם מרדכי. ופשטות הענין שהיה מרדכי מנסה להסתיר את עמו, ואולי ידע כי עבדי המלך שונאים את העם היהודי ויבקשו לדחותו מקירבה למלכות. אבל אותם

התככנים הם היו מקודם חברים של מרדכי והגיד להם אשר הוא יהודי, והוא לא ידע שהם שונאים אותו, אבל הם שנאו אותו על כך ולכן הגידו להמן, וגם המן היה שונא ליהודים ולכן ביקש להשמיד וכו'.

אפשר לראות עובר בכל המגילה ענין הנאמנות והאהבה. כי נאמנות אסתר למרדכי הצילה אותה פעם ופעמיים. ונאמנות אחשורש שנזכר שהוא חייב למרדכי הוא הביאה את גדולת מרדכי. אבל אלה עבדי המלך אין להם נאמנות ואלה הם אשמים בכל הסיפור, וזהו שורש ענין לשון הרע שאמרו רז"ל לית דיידע לישנא בישא כהמן, כי שורש הרע במגילה היה באלה העבדים שריכלו להמן ושוב ריכל המן למלך על היהודים. והנצחון היה להיפך על ידי אסתר ששמרה אמונים למרדכי כאשר היתה באמנה איתו אע"פ שנפרדו, ועל ידי אחשורש שנזכר בנאמנותו למרדכי. ואפילו הכי אנו אומרים וגם חרבונה זכור לטוב. כי חרבונה היה אחד מן הסריסים לפני המלך מתחילה, ומסתמא היה הוא אחד מאותם העבדים שהיו משחקים ביניהם לראות היעמדו דברי מרדכי. והיה בתחילה בצד של המן לשלוח את ושת. וכן היה לו נאמנות של המן כי מסתמא לא היה יודע על העץ אם לא היה מקורב אליו. אבל ברגע שנהפך מזלו של המן מיד לא הגין עליו אלא נהפך לרדפו וגרם לו להיתלות על העץ. וכן נאמר אחרי המהפכה וכל עבדי המלך מנשאים את היהודים. כלומר אלה העבדים אשר שנאו את היהודים וגרמו להמן לשנוא את מרדכי על כי הוא יהודי, פתאום כאשר נהפך הגלגל היו הם מנשאים את היהודים כי נפל פחד מרדכי עליהם.

וכנגד ענין זה של אהבה אנו חוגגים את פורים באהבה יתירה ומשלוח מנות איש לרעהו. שעניינו להרבות אהבה וריעות בין האוהבים ולשמור להם נאמנות ולא להיות כמו עבדי המלך.

ויבז עיניו וכו' ויבקש המן וכו'. ענין הבוז שלו כבר ביארנו בדרך אחד בפרק א' עיי"ש. ועוד אנו מוצאים כענין הזה בכל שונאי ישראל, שמיהודי אחד פרטי שפוגע בהם הם מכלילים לכל היהודים ומבקשים להרוג את כולם. וזה פגם בדעת שלהם שבגלל שהם גאוותנים ורואים במקרים הקורים להם יסודות וכללים הם חושבים שאם יהודי אחד פעם אחד הסתכסך איתם הם כבר במלחמה עם כל העם. וזה טעות הגיונית אבל דרך העולם שבעלי מידות רעות

טועים בטעות הזאת. וכך אנו מוצאים בצורך היהודים הידוע ימ"ש שכותב בספרו ששנאתו ליהודים החלה כאשר ראה יהודי אחד בוינא ולא היה נראה בעיניו.

ואם רוצים אפשר לקרוא כאן את כל ענין ההכללה של שנהא שהוא שורש הרע. כלומר היסק זה שעשה המן ממדכי לכל היהודים הוא עיקר שורש שנאתו הבלתי הגיונית. וכן נלמד מזה לשאר המקרים הדומים בענין הזה שאין להסיק מאדם אחד על הכלל. וכן לאידך גיסא יש בזה גם הפיכה, שהוא מאמר אסתר לך כנוס את כל היהודים. כלומר שאסיפה זו שמכלילים מדבר פרטי לדבר כללי כאשר הוא באהבה יש בו טוב, אע"פ שאינו הגיוני לגמרי, כי אהבת הפרט תביאנו אל אהבת הכלל, וזה גם חלק מן האהבה שאנו עושים בפורים לכל היהודים ולכל האביונים היפך ההכללה הרעה של המן אנו עושים הכללה טובה.

ויאמר המן למלך אחשורש וגו'. המדייק בפסוקים אלה יראה כיצד עבדה הפוליטיקה של המלכות באותם הימים וכיצד עלה בידו של המן לגרום לגזירה זו. וכלל הענין נראה שהמלך היה מנסה תמיד להיות מעל כל הפוליטיקה כי לא רצה להשניא את עצמו על שום קבוצה ממלכותו הגדולה. וכמובן לא היה באפשר לשחד את המלך רשמית. ולכן כאשר דיבר המן למלך לא הזכיר שום דבר בפירוש ואף לא הזכיר את שם העם עליהם הוא מדבר. אבל הכל מסביב סביב גבוה גבוה. והוא גם לא אמר בפירוש מה הוא מבקש אלא יכתב לאבדם. ואיבוד זה יש לפרשו בממון ויש לפרשו בנפש ויש לפרשו בדת ויש לפרשו בעוד הרבה אופנים שונים. וכך אמר אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים וכו'. לא אמר ותחת זה אשקול עשרת אלפים, וכדומה. אלא כמו במקרה בלי קשר ישקול עשרת אלפים כיכר כסף באיזה תירוץ אחר. כי בוודאי לא היו נותנים שוחד גלוי למלך. אבל המלך ידע היטב את המשחק ואמר הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך. כאומר הרי ביני ובינך אין קשר לכסף ואין קשר לעם. רק דבר אחד חשוב שלא תעשה דבר בשמי בגלוי, אלא אני מוסר את ענין הנהגת העם לידך שהרי אתה שר הראשון שלי, ותעשה כטוב בעיניך אבל אני איני אומר לך.

וזה היה הסדר בכל פעם שרצה המלך לעשות משהו היה ממנה על כך שר ומוסר לו את טבעתו ושלטונו שהוא יחליט מה לעשות. וכך לא יוכלו להאשים את המלך שגזר גזירה רעה שכן לא גזר אלא מינה על הענין שר אחד והוא

הרשע שטעה. וכאשר ביקשה אסתר את דבריה מהמלך בהמשך הסיפור אנו רואים שהשתמשה בטכסיס הזה לומר שהמן הוא הרע הזה שמעל באימונו של המלך כי המלך לא אמר לו בפירוש מה לעשות. ולפיכך אמרה גם ואילו לעבדים ושפחות וכו'. כלומר שכן היה אפשר להבין ממה שדיברו לאבדם שהוא למכור אותם לעבדים ואילו היה כן היתה מחרשת והיה הדבר כלול בכוונת המלך, אבל המן מעל באימונו והשתמש בטבעת המלך להשמיד וגו'.

ויכתב ספרים וגו' פתשגן הכתב וגו'. נראה שגם הכתב שפירסם המן לא היה כתוב בו בגלוי מה שהוא רוצה לעשות, כי פחד להגיד דבר כזה בגלוי, אבל פתשגן הכתב היה סתמי להיות עתידים ליום הזה, ולפיכך היו נבוכים בשושן על מה להיות עתידים ומהו המאמר הסתום הזה. רק בצנעה לחברים שלו שהיו בכל מדינה ומדינה מסר את הספרים שהיה כתוב בהם להשמיד ולהרוג ולאבד וכו'. אבל לא היה דבר זה גלוי לכל העמים. לבד מרדכי שהיה לו יד בבית המלך הוא ידע את כל אשר נעשה ופירסם את דבר הגזירה הזדונית לכל, לכן דווקא אחרי שמרדכי הלך בתוך העיר ויצעק כתוב ובכל מדינה ומדינה וכו' אבל גדול ליהודים. כי לפני שפירסם מרדכי את זה לא ידעו הכל מה גזירת המלך הזו אלא היו נבוכים. ואחרי שמרדכי ידע ויקרא את בגדיו ויצא בתוך העיר גילה את הסוד לכל והיו אבלים וצמים על כך. וכאשר נבאר בהרחבה בפרק הבא.

פרק ד

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. מרדכי הולך בתוך העיר בלבוש שק וזועק. אנו רואים פה שמטרת השק לעשות מצג של צער. כלומר זה מגלה את הצרה, כמו שאדם עושה הפגנה ולובש שק וצם, זה אומר אתם יושבים יפה בביתכם בנוחות ואני בצער, אך ואעשה לכם משהו שיצער אתכם גם, שהרי זה מצער להסתכל באדם בלבוש קרוע וכו', על ידי כן אני זורק את הצרה בפרצוף שלכם שלא תוכלו להתעלם.

ואכן אסתר שולחת לו בגדים להסיר שקו, כלומר היושבים בבטחה בבית המלך אכן מפריע להם היהודי הזה המסתובב עם שק וזועק, ומנסים לעשות אותו יותר בורגני, נו לא ככה מפגינים זה לא יפה, כי באמת מפריע להם, תלבש בגדים יפים ראויים לבית המלך ותבוא תנהל משא ומתן.. אבל מרדכי ממאן ולא קיבל הוא מתעקש שהצרה יותר גדולה ממה שנראה לכם והוא לא הולך להתמדרן כדי שתקבלו אותו. הוא הולך להתסובב במלוא ההפגנה שלו עד שמשוהו יתעורר.

אסתר עוד שבויה או נוח לה בבית המלך אז לא רוצה או יכולה לדבר עם מרדכי ככה, אבל מדברת על ידי שליח, ואסתר מבינה מה הוא רוצה ממנה אבל היא עדיין תקועה ברעיון שפה זה בית המלך ויש לכל דבר חוקים וסדרים אי אפשר לבוא למלך סתם ומה אתה חושב דוד שלי היהודי זה שטיבל פה.. זה בית המלך ואם מישהו עובר על הסדר הדיפלומטי אחת דתו.. ומה אתה חושב אני מלכה אז אני יכולה לעשות מה שבא לי זה לא שטיבל ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלשים יום.

פה מרדכי כבר מפסיק לדבר יפה ומוציא את כל הנשק שלו. הוא אומר לאסתר אל תדמי בנפשך.. עם כל הניגון והדרמה של זה. אם יש מסר של המגילה לגבי יהודי המלכות נקודת המפנה הוא הפסוק הזה., זה הפסוק הכי חזק במגילה. אל תדמינו יהודי ברלין היושבים לבטח החברים עם כל המשכילים הראשיים שתימלטו כאן ממשוהו.

ומרדכי עוד מוסיף, כי אם החרש תחרישו.. יכול להיות באמת כן יצליח לכם. תחרישי ותישארי עם המעמד שלכם. אבל מה נראה לכם כל היהודים ייהרגו ואתם תישארו פה.. לא ילך ככה. להיפך, כל היהודים אלהים כבר ידאג להם שינצלו, רק את ובית אביך תאבדו.

לא ברור אם הוא מתכוון בתור עונש משמים או שיתבללו ויאבדו בגוים. או זה אותו דבר.

על כל פנים זה איום של מרדכי, לא חייב להיות נבואה או הבטחה.

ואנו רואים שגם אם לא מבטא בטחון בהשם הוא בוודאי מאמין בעם היהודי. שלא יאבדו. כי זה הסיפור כפי שביארנו שעמדו כאן על תוקף העם.

ומי יודע אם לעת כזאת... הפסוק הזה הנאמר בניגון שלו נאמר בנימת תביעה חריפה. את חושבת שהשגת לך חיים יפים ונוחים, לא ככה אלא להיפך, זה הרגע שלך, שכל זה היה עבור זה. גם זה אולי סוג של השגחה פרטית אבל הוא בעיקר צעקת מרדכי על אסתר.

וכאן אסתר נכנעת והיא מקבלת את זה. ולכן היא מצווה אם כך אז אדרבה תעשה כמו הגישה שלך לך כנוס את כל היהודים. תעשה הפגנה ענקית ותצומו כולכם. הצום הזה הוא חלק ממהלך הכללי של מרדכי. to raise hell והדגש הוא הכינוס והצום ובכי ומספד כמו שהיה. כלומר לא נשב בשקט ונעשה איזה דיפלומטיה יפה אבל נזעק ברחובות.

ואסתר אומרת גם אני ונערותי נצום, אנחנו נשתתף בזעקה הזו וכחלק מזה נבוא אל המלך אשר לא כדת, וכאשר אבדתי אבדתי. זה הולך על מה שאמר ואת ובית אביך תאבדי. אז היא אומרת אם המצב כמו שאתה מתאר אז כבר לא אכפת לי אם זו משימת התאבדות. הרי אבדתי כבר מכל מקום. או ככה או ככה. אז נעשה את ההפגנה.

ואם כנים הדברים במושג הצום מובן בפשטות הפסוק שקיימו דברי אסתר כאשר קיים דברי הצומות וזעקתם. כלומר כאשר קיימו את הזעקה שזעקו בפומבי בכינוס הצום שלהם כך קיימו את ימי הפורים לקבוע אותו בפומבי ובתוקף ומבלי להתבייש בכך שהדבר יעורר עליהם קנאה מצד האומות וכדו'.

[שאר ביאור פרקים ה – ט לא סיפק בידי לעשות השנה ועוד חזון למועד]

פרק י

וישם המלך אחשורש מס על הארץ. כמה יהודי הסיוס הזה אכן כבר היה ישועה גדולה ומשתה ושמחה יום טוב אבל אל תשכחו שעוד נשאר על מה להתלונן. עדיין המסים גבוהים מדי. ובסוף נצטרך לשלם עוד מיסים על כל היין ששתינו בפורים.. שני דברים וודאיים יש בעולם מוות ומסים. אכתי עבדי אחשורש אנן.

גם נראה שהמס הוא הרזולוציה של ענין הכסף שהוא אחד החוטים המכבבים בכל המגילה מראשיתה שהראה אחשורש את עושר ועד עשרת אלפים כיכר כסף שאמר המן לשקול אל גנזי המלך ועד טענת אסתר ואילו לעבדים ושפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שווה. וכאשר נתהפך העניין וניתן בית המן לאסתר אבל בשאר הביזה לא שלחו את ידם. המגילה מקפיד כתמיד על כבוד מלכות אחשורש שאין לנו תחרות איתו ואנו אזרחים טובים רוצים בשלום האוצר, ולכן אחרי כל הסיפור שהיה אפשר להיות הפסד מזה למלכות מספר שסוף התמלאה אוצר המלך במסים ששם על הארץ ולא היה צריך למכור את היהודים עבור הכסף.

ואיי הים. על פי פשט הם איי יון שאחשורש והפרסיים עסקו תמיד להלחם איתם ולהכניעם. וכאן מרמז המגילה לשורש מלכות יון שלקחו מן אחשורש בכתוב.

ואפשר שהפסוק מכוון לומר על דרך תפילת הרב של כנר על הגג שאלהים ישמור את הקיסר טוב מאד ורחוק מאתנו . כך הוא מתפלל בשלום מלכות ומעוניין שיהיה לו מס והכל אבל עדיף שיתעסק עם איי הים הרחוקים ויעזוב אותנו לנפשנו..

וכל מעשה תקפו וגבורתו וכו'. זה ביטוי הנמצא כמה פעמים בשבח המלכים בתנך. ולדעתי הוא דרך. ספרותית לסיים סיפור, כאשר אליבא דאמת אין לשום סיפור סוף ותמיד אפשר לשאול למה קטעת פה. (וכאשר העיר פוקו

בגניאולוגיה) . אבל מנהג חכמי המקרא לומר כמו שאמר הכהן גדול ביום הכיפורים יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן, וכך סיים קהלת ויתר שהיה קהלת חכם לימד דעת את העם ותיקן משלים הרבה, אבל עשות ספרים הרבה אין קץ ובכל כרחנו אנו מסיימים איפשהו את הספר. אבל לא תחשוב שסיימת כאן לכל שבחא דמרך כי תמיד נשאר עוד משהו לספר או להעמיק קול גדול ולא יסף לא המשיך ולא פסק. כי הפסק הוא מלאכותי והוא אומר עם זאת שכל מעשיו וכו' הלא הם כתובים ותדרשם מעל ספר אם תרצה או מפי חכמים.

ור יחזקאל אברמסקי אומר שכאן רוצה המגילה להבדיל בין הסיפור הקדוש של מגילת אסתר לבין היסטוריה חילונית. לומר אם היסטוריה אתה מחפש כלך לך אצל ספר דברי הימים למלכי פרס ומדי. אבל אסתר ברוח הקודש נאמרה והיא סיפור מכוון לפורים הקדוש. ומן הצד השני אפשר לומר אותו דבר שכל המעשים והתוקף והגבורות תמצא בדברי הימים אבל הסיפור שבכאן הוא סיפור דתי ולא היסטורי.

וכאשר תדקדק תראה שלא כתב וכל מעשה אסתר והמן וגזירתו וכו הלא הם כתובים. כי מסתמא באמת לא כתבו כל הסיפור הזה בדברי הימים שלהם וכן אינו נודע לנו ממקור אחר. אלא פרשת גדולת מרדכי אשר גדלו המלך. ואם תלמד בדברי הימים למדי ופרס תראה שהיה איזה מרדכי שגדלו המלך אבל לא תדע על מה ולמה. ואם תקרא את מגילת אסתר תדע מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם. וזה מתאים למה שביארנו בפרקים קודמים שלא היתה גזירת המן גלויה לכל אלא מרדכי ידע.

כי מרדכי היהודי וכו'. על פי פשט מפרש דעת מקרא שחלק מהצלחת אחשורש בשימת מס ותוקף גדולת מלכותו היה בזכות מרדכי היהודי שהיה משנה למלך.

ואפשר לקרוא את הפסוק כהדרגת שבח מרדכי. היה משנה למלך אחשורש וזה כבר גדולה. אבל לא רק זה אלא היה גם גדול ליהודים הוא קיבל כל שבוע שישי בבית המדרש.. ולא רק זה אלא אף כל ההיימישע עולם חיבב אותו והיה רצוי לרוב אחיו. ולא רק זה אלא גם בהיותו בבית המלך היה עיקר עסקו לדרוש שם טוב לעמו והיה דובר שלום לכל זרעו ולא למקורבים וחסידים שלו בלבד.

כי הרבה פעמים יש עסקן שמתקרב למלכות כביכול לטובת ישראל אבל כאשר מתקרב יותר מדי הוא שוכח את אחיו ועובד יותר בהגנה על המלך אצל עמו מאשר בהגנת עמו אצל המלך. כזה טבע יש בכל העולים לגדולה ששוכחים מאיפה הגיעו כמו שלא זכר שר המשקים את יוסף. ואפילו אסתר כאשר היתה בבית המלך שכחה מעט את עמה והיה מרדכי צריך לאיים עליה אם החרש תחרישי בעת הזאת. אבל מרדכי גם בהיותו משנה למלך היה תדיר דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו.

